natsume sōseki

cam kapının ardı

硝子戸の中

AFRİCANO

natsume sōseki

CAM KAPININ ARDI

Japonca Aslından Çeviren:
Zeynep Gençer Baloğlu

AFRİCANO

硝子戸の中

Natsume Sōseki

Asıl adı Natsume Kinnosuke olan yazar, 1867'de başkent Edo'da (sonra Tokyo adını alacaktır) dünyaya geldi. "Sōseki", yazılarında kullandığı takma adı; Natsume ise soyadıdır. Dönemin modası gereği, ilkokuldan sonra klasik Çince eğitimi aldı. Ardından İngilizce eğitimine ağırlık verdi ve Tokyo İmparatorluk Üniversitesinde İngiliz dili ve edebiyatı okudu. Japonya'nın İngiltere'ye bu alanda uzmanlaşması için gönderdiği ilk devlet burslu öğrenci oldu. Ülkesine döndükten sonra bir süre daha üniversitede öğretim üyeliği yaptı ancak sonra mesleğine geri döndü. 1905'te ilk romanı *Wagahai wa neko Dearu / Ben Bir Kediyim*, yayımlanana kadar haikuları, İngiliz edebiyatı ve Çince şiirler üzerine kaleme aldığı akademik makaleleri ile isim yaptı. Romanları Asahi gazetesinde tefrika edildi. 1916'da 49 yaşında hayata gözlerini yumduğunda, geride dünya edebiyatının klasikleri arasına giren birçok eser bıraktı.

Zeynep Gençer Baloğlu

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Japonca Öğretmenliği Bölümünden mezun oldu. Yüksek lisansını Monbukagakusho / MEXT burslusu olarak gittiği Japonya'nın Okayama Üniversitesinde karşılaştırmalı dilbilim alanında yaptı. Japonya'da kaldığı süre zarfında diğer Türk dillerine de ilgisi artan Baloğlu, doktora eğitimini Türkoloji alanında yapmaya karar verdi ve yurduna döndü. *Japonca ve Türkçede Aspekt* adlı tez çalışması ile bilim doktoru oldu. Hâlihazırda Pamukkale Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yapıyor. *Garasudo no Uchi*, evli ve iki çocuk (Safiye-Timur Gençer) halası olan Baloğlu'nun ilk edebi çevirisidir.

Cam Kapının Ardı

硝子戸の中

Natsume Sōseki

Yayın No: 7
Kurgu Dışı: 2
Anı:1

Cam Kapının Ardı
Natsume Söseki

Eserin özgün adı: Garasudo no Uchi / 硝子戸の中

Yayın yönetmeni: Soner Can
Japonca aslından çeviren: Zeynep Gençer Baloğlu
Editör: Alperen Soysaldı
Kapak tasarımı: Murat Yıldırım
Sayfa tasarımı: Hakan Güngör

1. Basım: Temmuz 2020
2. Basım: Temmuz 2020

© 2020, AFRİCANO KİTAP Yayıncılık ve Tic. Ltd. Şti.

ISBN: 978-605-06325-0-7
Sertifika No: 47700

Baskı ve Cilt:
Matbaa Sertifika No. 34712
Gülmat Matbaacılık Yayıncılık San. Ve Tic. Ltd. Şti.

AFRİCANO

AfricanoKitap
Cemal Nadir Sokak, Ferah Han, 16/70,
Hobyar Mahallesi,
Cağaloğlu – İSTANBUL

Tel: 0(212) 520 20 96
e-posta: bilgi@africanokitap.com

africanokitap africanokitap africanokitap

Natsume Sōseki

Cam Kapının Ardı

Anı

Japonca Aslından Çeviren

Zeynep Gençer Baloğlu

Geceler var
Puslu mehtabın ışıttığı
Istırap dolu düşlere benzer
Natsume Sōseki

Natsume Sōseki 1867 - 1916

Sunuş

Ölümün Gölgesinde Bir Hayat

19. yüzyıl sonları, birçok alanda olduğu gibi, dil ve edebiyatta da Japonlar için dönüm noktasıdır. Bu yıllara kadar, Japon edebiyatını Çin edebi dilinin etkisiyle kaleme almak, Japon dilini ve edebiyatını klasik Çince ile anlatmak, dönem yazarları için bir prestij meselesiyken zamanla bu tutum değişmiş ve Çince, yerini yavaş yavaş Japoncaya bırakmıştır. Ancak bugün anladığımız şekliyle modern Japon edebiyatının doğuşu ve gelişimi, tam olarak Japonların Batı'ya açılmaya başladığı yıllara, Meiji Dönemi'ne denk düşer.

Meiji Dönemi'nin ruhunu en iyi yansıtan yazarlar içinde ismi en başlarda yer alan Natsume Sōseki gelir ve modern Japon edebiyatının kurucusu olarak kabul edilir.

Sōseki, birçok çağdaşı gibi ilkokuldan sonra klasik Çince eğitimi aldı, ardından İngilizce eğitimine ağırlık verdi. Son olarak Tokyo İmparatorluk Üniversitesi'nde İngiliz dili ve edebiyatı okudu. Mezun olur olmaz İngilizce öğretmenliğine başladı ve bir yandan da lisansüstü eğitimine devam etti. Japonya'nın İngiltere'ye bu alanda uzmanlaşması için gönderdiği ilk burslu öğrenci oldu. Ülkesine döndükten sonra bir süre daha üniversitede ders verdi, ardından öğretmenliğe geri döndü.

1905 yılında ilk romanı *Wagahai Wa Neko Dearu/Bendeniz Kedi* yayımlanana kadar haikuları ve özellikle İngiliz edebiyatı ve Çince şiirler üzerine kaleme aldığı akademik makaleleriyle tanındı. Pek çok dile çevrilen eserleri, ilk olarak Asahi gazetesinde tefrika edildi. 1916 yılında 49 yaşında hayata gözlerini yumduğunda, her biri, dünya klasikleri arasında sayılan romanlar bıraktı geride.

Çevirisini Japonca aslından yaptığımız *Garasudo no Uchi* (/硝子戸の中) adlı bu esere gelince...

Yazar, hayata veda etmeden bir yıl önce, Asahi gazetesinde, 13 Ocak – 23 Şubat 1915 tarihleri arasında otuz dokuz yazı yayımladı. O günler boyunca gazeteyi satın alanlar, bu tefrikalarda, Sōseki'nin çocukluğu, ailesi ve kendine ait özel anılarını okudular. Bu yazılar, 1915 Mart'ında İwanami Yayınevi tarafından kitap hâline getirildi.

Kitabın adını bire bir çevirdiğinizde *Cam Kapının İçi* adı, basitçe ve doğru bir tercih olabilirdi. Ancak biz, *Cam Kapının Ardı* demeyi daha uygun bulduk.

Sebebine gelince...

Avrupa'da korkunç bir savaş hüküm sürmektedir. Etkileri, bu savaşa kısmen katılmış olan Japonya'da da derinden hissedilir. Uzun bir hastalık döneminden sonra yatağından yeni yeni kalkan yazar, çalışma odasında masasının başına geçtiğinde verandaya açılan cam kapının ardından bakar dünyaya. Gördükleri pek de iç açıcı değildir. Ekonomik kriz söylentileri, çiftçilerin giderek yoksullaşması, ülke siyasetindeki kaos ve umutsuzluk ortamı, yazarı suya sabuna dokunmaktan alıkoyar. Bunu da ilk yazısında itiraf eder:

"Geçen yıl Avrupa'da büyük bir savaş patlak verdi. Her yerde ekonomik kriz olduğu söylentileri dolaşıyor. Kısacası herkesin telaşı ayrı... Eğer yazarsam siyasetçileri, askeri, iş insanlarını, sumoseverleri bir

kenara itip yazmış olacağım. O kadarına takatim yok!.. Sadece baharda bir şeyler yazmam istendiği için kendimden başka bir şeyle ilgisi olmayan, sıkıcı şeyler yazıyorum. Ne zamana kadar böyle devam edeceğini ise bilmiyorum.

İşte böyle bir âlemde, çalışma odasının cam kapısının ardında, kendi geçmişine doğru bir yolculuğa çıkar yazar. Kimler yoktur ki o geçmişin akıp giden film şeridinde?.. Çocukluğu, annesi, köpeği Hektor ve daha niceleri... Okuyucu; sanki verandada oturmuş, cam kapının ardını, içeriyi gözler gibidir. Sōseki'nin en insanî yönlerine, en ürkek hâllerine, çaresizliklerine, pişmanlıklarına bazen de huysuzluklarına tanık olurken kapıyı açıp içeri girivermek ister. Cam kapının içi ile dışı, önü ile arkası birbirine karışır okuyucunun zihninde. Kimi zaman dışarıda kalan, yazardır, kimi zaman dünyanın kendisi... Bu nedenle isim olarak *Cam Kapının Ardı* tercih edildi.

Kitaptaki görseller, Kanagawa Modern Edebiyat Müzesi'nin Sōseki Dijital Arşivi, Japon Milli Meclis Kütüphanesi Dijital Koleksiyonu'ndan edindiğimiz Sōseki Külliyatları ile Asahi gazetesi arşivlerinden alınmıştır.

Sanat Uzun... Hayat Kısa.

Asıl adı Natsume Kinnosuke olan yazar, 1867 yılında, bir yıl sonra Tokyo adını alacak olan devrin başkenti Edo'da doğar. "Sōseki", yazılarını yayımlarken kullandığı takma adı; "Natsume" ise soyadıdır. Natsume ailesinin altıncı çocuğu olarak dünyaya gelen Kinnosuke, iki yaşına basmadan, babasının tanıdıklarından olan Shiohara ailesine evlatlık olarak verilir. Ne var ki çift, yoksulluk yüzünden sürekli geçimsizlik yaşar ve boşanırlar. O sırada sekiz yaşında olan Kinnosuke, Babashita'daki doğduğu eve, gerçek anne babasının yanına

döner. Ancak yirmi bir yaşına kadar Shiohara soyadını kullanmaya devam edecektir. Yazar, anılarına yer verdiği elinizdeki eserde, evlatlık verildiği günlere dair hatırladıklarının bulanık olduğunu, tatillerde öz ailesini ziyarete gönderildiğinde onların öz annesi ve babası değil de ninesi ve dedesi olduğunu düşündüğünü hatta evine temelli döndükten sonra bile babasına "dede" demeye devam ettiğini belirtmektedir. Bu durum, günün birinde evdeki hizmetçilerinin kendisine gerçeği ifşa edene kadar böyle sürer. Küçük Kinnosuke gerçeği öğrendiğinde hiç gönül koymaz. Aksine kendisine gösterdiği içtenlikten ötürü hizmetçiye daima şükran duyacaktır. Bu, küçük Kinnosuke için unutulmaz bir anıdır. Kızın adını, yüzünü unutur gider ama o gün hissettiği sıcacık merhameti, yıllar sonra şu anısını yazıya dökerken bile hâlâ iliklerinde hisseder:

"Oturma odasında tek başıma uyuyordum. Uyku arasında birinin kulağıma adımı fısıldadığını duydum. Şaşkınlıkla gözlerimi açtım ancak karanlık olduğu için epey bir süre daha yerimden kalkmadan olanı biteni anlamaya çalıştım. Biraz da korkmuştum. Gözlerimi açtığımı anlayan o tatlı fısıltı usulca devam etti:

"Dedeniz ve nineniz olduğunu düşündüğünüz o insanlar sizin gerçek anne ve babanızmış küçük bey!" Bu tatlı ses, hizmetçimizin sesiydi. "Az önce onları konuşurlarken duydum. Bu evi, doğduğunuz ev olduğu için bu kadar çok sevdiğinizi düşünüyorlar. Bunları bilmeniz gerektiğini düşündüm ancak lütfen benden öğrendiğinizi kimseye söylemeyin. Anlaştık mı?" dedi. O an tek bir cümle fısıldayabildim: "Kimseye söylemem!" Kalbimdeyse bir çağlayan coştukça coşuyordu. Gerçekten çok mutlu olmuştum. Bu mutluluğumun sebebi gerçekleri öğrenmem değil hizmetçi kızın bana merhamet gösterip bunları anlatmasıydı.

Ama ne yazık ki bu iyiliği bana yapan hizmetçimizin adını da yüzünü de hatırlayamıyorum. Tek hatırladığım, o sıcacık merhameti..."

Yazarın özel anılarının yer aldığı bu eserin 29. yazısında, annesinin kendisini geç yaşta dünyaya getirdiği için duyduğu mahcubiyeti yakınları arasında sürekli dile getirmesinden söz eder ve evlatlık verilmesinin altında yatan nedenin, muhtemelen bu geç annelik meselesi olduğunu yazar. Bunu anlatırken kullandığı dilin yalınlığı, yazarın yalnızlığının, belki de hayata küskünlüğünün bir göstergesi olarak okunabilir. Kesin ve net bir şekilde ifade eder istenilmemişliğini, annesi için utanç kaynağı oluşunu:

"Ben, annemle babamın olgunluk çağlarında dünyaya getirdikleri bir çocuğum. Yani evin tekne kazıntısı da diyebilirsiniz. Annem beni doğurduğunda, o yaşta hamile kalmış olmaktan ne kadar utandığını anlatır dururmuş. Bu utanç tek sebep değildir muhtemelen ama etkisi olduğunu düşünmüyor değilim, doğar doğmaz evlatlık verilmemde."

Kinnosuke'nin Babashita'ya dönüşünün üzerinden birkaç yıl geçtikten sonra evleri yandığından, aile, Ushigome'ye taşınmak zorunda kalır. Ushigome'ye taşındıklarından bir yıl sonra ise on dört yaşındayken annesini kaybeder. Annesine dair hatırladığı fazla bir şey olmadığını belirten yazar, eserin son yazısından önceki iki yazıyı annesine ayırır. Bu son iki yazıda annesine olan saygısı, sevgisi ve özlemi okuyucuyu derinden etkiler. Bazen hatırladıklarının düş mü yoksa gerçek mi olduğunu bile ayırt edemediğinden dert yanan yazar, 48 yaşında anılarını kaleme alırken çocukluğunun bulanık hatırası olan annesine söyleyecek çok şeyi olduğunu itiraf eder:

"... Acaba annemi hayal ederken hep üstünde gördüğüm kimonosu da mı çeyiz sandığından kalmaydı? Tekrar annemle kavuşma şansım olsa ona soracağım o kadar şey var ki yüreğimde biriktirdiğim... Bu yaşadığım, düş müydü yoksa gerçekten çığlığımı duyan annem gelip beni bu durumdan kurtarmış mıydı, hâlâ emin olamıyorum. Ama bu olayın gerçekten yaşandığını, başka türlüsünün mümkün olamayacağını telkin edip duruyorum kendime..."

Yazar, annesini kaybettiği yıl, ailesinin yaşadığı şehirde klasik Çince eğitimi almaya başlar fakat bir yıl sonra burayı da bırakarak şehirden ayrılır ve Tokyo İmparatorluk Üniversitesini kazanabilmek için bir tür üniversiteye hazırlık okulu olan özel kolejde yatılı okumaya başlar. Üniversitede mimarlık öğretimini hedefliyordur aslında. Ama erken yatılı okul arkadaşlarının da etkisiyle İngiliz diline ve edebiyatına olan ilgisi daha da artar. Yine o yıllarda bugünkü modern Japon şiirinin doğmasına öncülük ederek çağa damgasını vuracak olan Shiki Masaoka ile tanışır. 1889'da aralarındaki dostluk iyice gelişir. Bu dostluk Shiki'nin ölümüne kadar sürecek hatta en yakın dostunu kaybeden Natsume Sōseki bir süre bunalımdan çıkamayacaktır. Sōseki takma adını alması da yine bu yıllara rastlamaktadır.

1889 yılının Mayıs ayında Shiki'nin çıkardığı *Nana Kusa Shū* / 七草集 adlı şiir dergisinde Sōseki takma adıyla bir kritik yayımlar. Aynı yılın eylül ayında ise dört arkadaşıyla birlikte çıktıkları yaz tatilini anlatan *Bokusetsu Roku* / 木屑録 adlı gezi günlüğünü yayımlar ve yine Sōseki imzasını atar. Bu eser kanbun denilen tarzda yazılmıştır. Kanbun, klasik Çince kaligrafisiyle Japonca telaffuzun kullanılmaya çalışıldığı çok eski bir yazma stilidir. Japonların ilk yazılı eserleri olarak bilinen *Kojiki* ve *Nihonshoki* de bu tarzda kaleme alınmış eserlerdir. Bir yıl sonra, 1890'da iki arkadaş, hedefledikleri Tokyo

İmparatorluk Üniversitesinin sınavlarını kazanıp beraber üniversiteye başlarlar. Shiki, önce felsefe bölümüne yerleşir, daha sonra burayı bırakıp Japon Edebiyatı Bölümüne geçiş yapar. Sōseki ise İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümüne başlar. Ne var ki Shiki, vereme yakalanınca okuluna ara verir ve üniversiteyi bitiremez. 1902 yılında 35 yaşında hayata veda eder. Sōseki, üniversiteyi 10 Temmuz 1893'te bitirir. Hemen sonrasında, Tokyo'da, daha sonra da en yakın arkadaşı Shiki'nin memleketi Matsuyama'da ve Kumamoto'daki okullarda İngilizce öğretmenliği yapar.

Eşiyle Kumamoto'da öğretmenlik yaptığı yıllarda tanışır, evlenirler. 1896 yılında ilk çocukları dünyaya gelir. Sōseki, 1900 yılında, 33 yaşında iken Japon Eğitim ve Kültür Bakanlığı bursu ile İngiliz dili ve edebiyatı üzerine uzmanlaşması için İngiltere'ye gönderilir. 1901 yılının ocak ayında ikinci kızları Tsuneko dünyaya gelir. Eşinden aldığı mektuplar, ülkesine duyduğu özlemi ve ailesinin maddi durumu ile ilgili endişelerini artırırken son olarak dostu Shiki'nin durumunun ağırlaşması, Sōseki'yi iyiden iyiye ruhsal bunalıma sürükler. Artık sık sık hastalanmaktadır da... Zaten kronik mide ülseri, ileride onun ölüm sebebi olacaktır. Yazar, hastalığı hakkında yazarken umursamaz görünür. Lâkin satır aralarında, yaşadığı hastalığın ona sık sık ölümü hatırlattığını görmek mümkündür:

"...eve dönüp çalışma odama kapanıyor ve ömür denen şu garip mefhum üzerine uzun düşüncelere dalmış buluyorum kendimi. Mesela bu kadar hastalıkla boğuşan kendimin neden hâlâ hayatta olduğunu, falancanın hangi sebeple benden daha önce öldüğünü düşünüyorum. Benim ruh hâlimdeki bir insanın sürekli ölümle ilgili düşüncelere dalması aslında çok normal. Diğer taraftan, yerini, bedenini, yeteneklerini, yaptığı ve sahip olduğu her şeyi unutmaya meyilli bir kişi olarak "Ben ölmem ya!" deyip hatta ölümün varlığını bile unutarak

yaşadığımı fark ettiğim zamanlar da oluyor... Bununla birlikte, ölümden kıl payı kurtulmuş kendi bedenimle orada öylece yatan, ölüme teslim olmuş ceset arasında pek bir fark da göremiyorum."

1900-1902 yıllarını İngiltere'de geçiren yazar, ülkesine döndükten sonra mezun olduğu üniversitede öğretim üyesi olarak göreve başlar. Bu arada Hanako (1903) ve Aiko (1905) adında iki kızı daha dünyaya gelecektir. İlk romanı *Bendeniz Kedi,* Hototogisu adlı edebiyat dergisinde 1905 ocak ayından 1906 Ağustos'una kadar tefrika edilmiştir. *Bendeniz Kedi*'nin yazımı devam ederken 1906 Nisan'ında *Botchan / Küçük Bey* adlı romanı da aynı dergide tefrika edilmeye başlanmıştır.

Botchan, Sōseki'nin Matsuyama'da öğretmenlik yaptığı yıllardan izler taşıyan bir romandır. Ayrıca *Küçük Bey* adıyla Japoncadan Türkçeye doğrudan çevirisi yapılan ilk eser olma özelliği taşır. *Kusa Makura/Ot Yastık*-1906, *Nihyaku Töka/210. Gün* -1906, *Sanshirō* -1908, *Köfu/Madenci* -1908, *Sorekara/Ondan Sonra* -1909, *Mon/Kapı*-1910, *Kokoro/Gönül*-1914 gibi ünü dünyaya yayılmış birçok romanı art arda yayımlamaya başlar. Romanlarının yanı sıra edebiyat teorisi üzerine birçok bilimsel yazı kaleme alır.

Modern Japon edebiyatının kurucularından sayılan ve ardılları için büyük bir esin kaynağı olan Sōseki, 9 Aralık 1916'da Tokyo'da hayata veda eder.

Dr. Zeynep Gençer Baloğlu
Pamukkale Üniversitesi
Yabancı Diller Yüksek Okulu

Soldaki fotoğrafta yazar, henüz beş altı yaşlarındadır. Evlatlık olarak verildiği ailenin yanında yaşamaktadır. Diğer karede on bir, on iki yaşlarındadır ve artık öz ailesinin yanına dönmüştür.

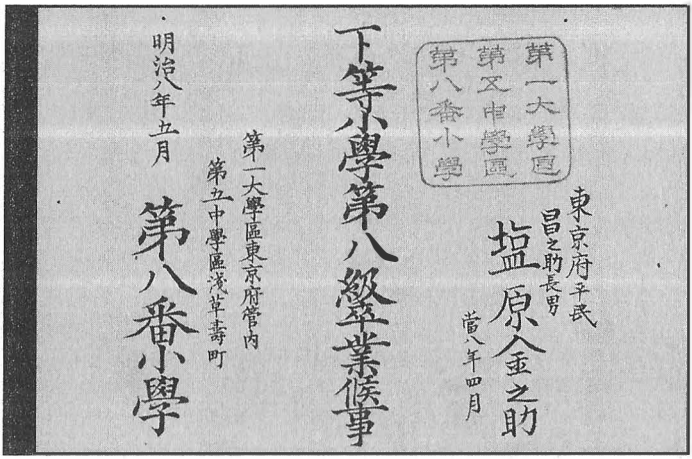
(Söseki Külliyatı, 8. Cilt. Söseki Külliyatı Komisyonu. 1935)

Natsume Söseki'nin 1881'de henüz 14 yaşındayken kaybettiği annesi Chie Natsume.
(Söseki Külliyatı, 10. Cilt. Söseki Külliyatı Komisyonu. 1936)

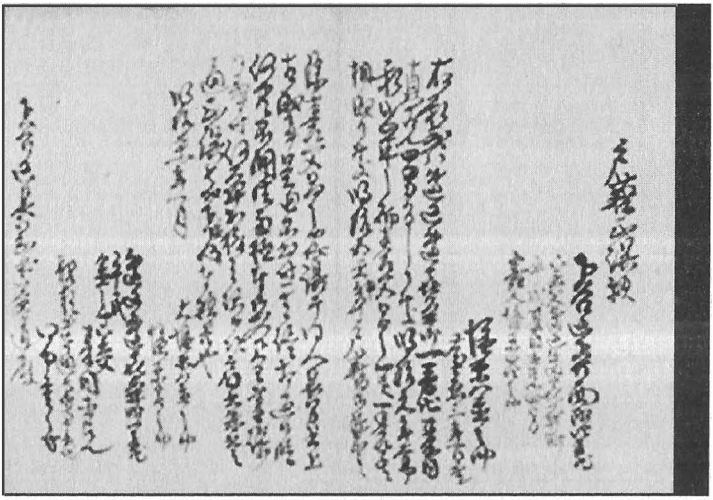
"Annem ben on üç on dört yaşlarımdayken vefat etti. Kendimi ne kadar zorlarsam zorlayayım anneme dair hatırlayabildiğim tek görüntü yaşlı bir kadın siluetinden öteye geçemiyor. Beni dünyaya getirdiğinde de epey yaşlıymış zaten. Bu yüzden istesem de onun gençliğine dair tek bir iz bulamayacağımı biliyorum anılarımın içinde."

Cam Kapının Ardı, 37

Mayıs 1875. Yazarın ilkokul sekizinci sınıfı bitirme belgesidir. Yazarın kimliği, damganın altında "Tokyo'da ikamet eden Shōnosuke'nin en büyük mahdumu Shiohara Kinnosuke" olarak yazılmıştır. Mezuniyetinden bir ay önce, Nisan 1875'te Shiohara çifti boşanmıştır.

(Kanagawa Modern Edebiyat Müzesi, Sōseki Dijital Arşivi

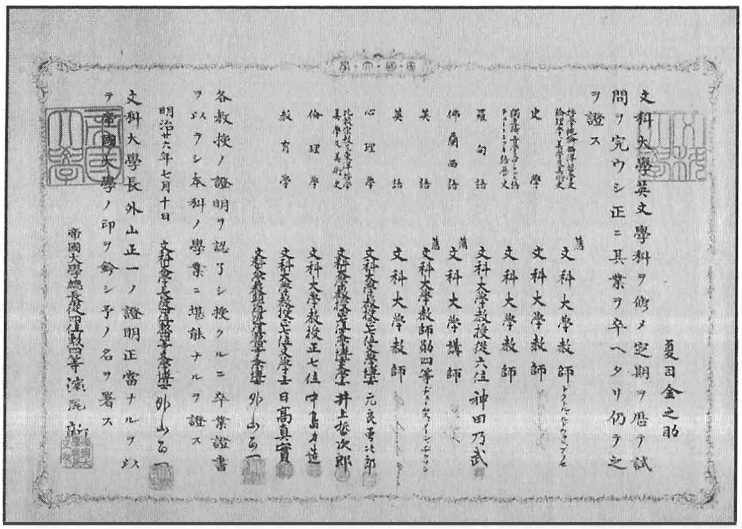

1888 yılına ait bu belgede Sōseki'nin kütüğünün Shiohara ailesinden öz ailesi Natsumelere geçirildiği görülüyor.

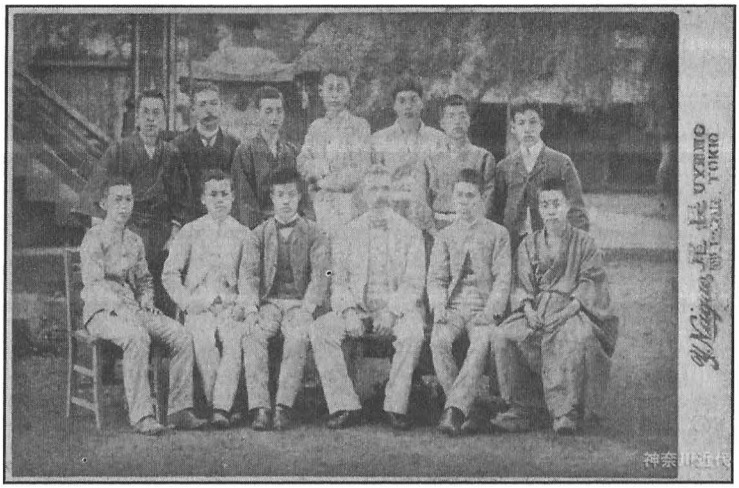
(Kanagawa Modern Edebiyat Müzesi, Sōseki Dijital Arşivi)

Yazarın (ön sırada soldan ikinci) yatılı okuldan mezun olmadan önce arkadaşları ile çektirdiği bir hatıra fotoğrafı.
(Asahi Gazetesi Dijital Arşivi)

10 Temmuz 1893 tarihli bu belge, yazarın Tokyo İmparatorluk Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun olduğunu gösterir diplomasıdır. Yazar, mezun olur olmaz aynı okulda lisansüstü eğitimine devam etme hakkı kazanmış ve bir yandan da üniversitede dersler vermeye başlamıştı.
(Kanagawa Modern Edebiyat Müzesi, Söseki Dijital Arşivi)

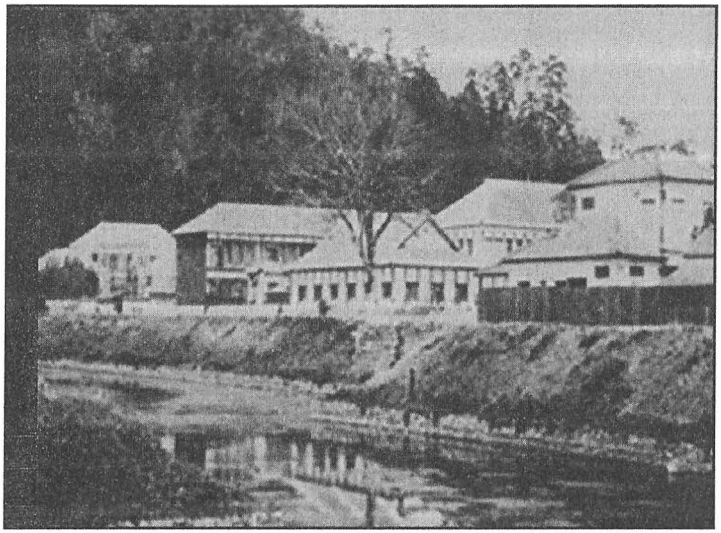
1894 yılına ait olan bu fotoğrafta, yazarın Tokyo İmparatorluk Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünde lisansüstü eğitim alırken beraber çalıştığı arkadaşları yer alıyor.
(Kanagawa Modern Edebiyat Müzesi, Sōseki Dijital Arşivi)

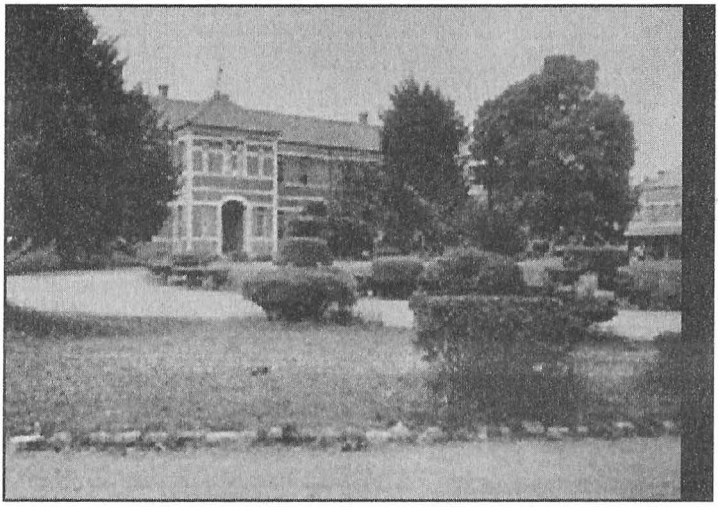
Mart 1894. Japonların Omiai Kekkon adını verdikleri, görücü usulü evlilik için çektirdiği fotoğraf. 1896 yılında Nakane Kyoko ile tanışır ve aynı yılın haziran ayında evlenirler.
(Kanagawa Modern Edebiyat Müzesi, Sōseki Dijital Arşivi)

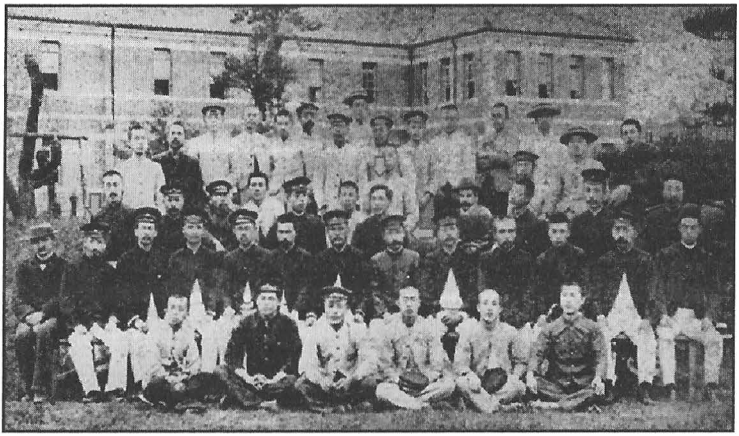
Natsume Kyōko ilk çocukları, kızları Fudeko ile. Fudeko 1899 Mayıs'ında dünyaya geldi. 1900 yılının Haziran ayında babası Natsume Sōseki, devlet burslusu olarak İngiltere'ye gönderildiğinde henüz bir buçuk yaşında olan Fudeko'nun bir kardeşi daha olacaktır. (Asahi Gazetesi Dijital Arşivi)

Nisan 1895'te yazarın Matsuyama'da ilk göreve başladığı okul.
(Kanagawa Modern Edebiyat Müzesi, Sōseki Dijital Arşivi).

Nisan 1896'da Matsuyama'dan Kumamoto'ya atanır. Fotoğraf Kumamoto'da görev yaptığı okula aittir.
(Kanagawa Modern Edebiyat Müzesi, Sōseki Dijital Arşivi).

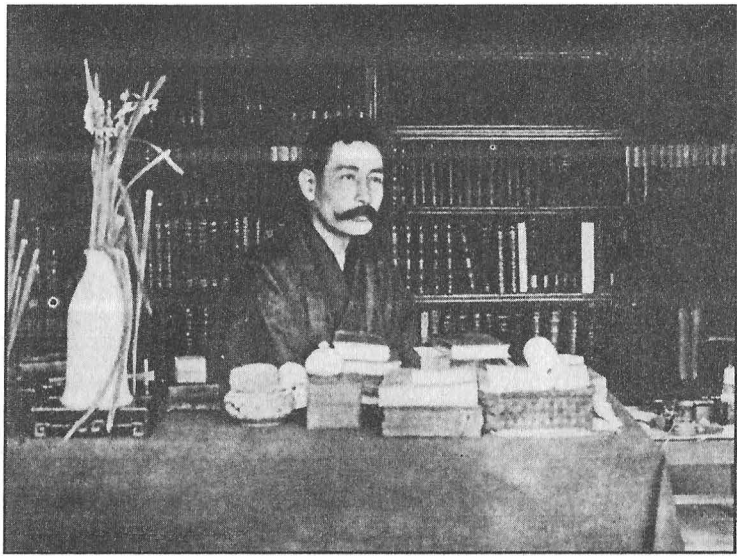
Söseki'nin Kumamoto'da görev yaptığı okulda öğrencileri ve öğretmen arkadaşları ile bir hatıra fotoğrafı.
(Kyūshū Gakuin Dokumentasyon Merkezi, 100. Yıl Hatıra Arşivi)

1898. Yazar ve eşi Oemura'daki evlerinde. Fotoğrafta Söseki'nin öğrencisi Tsuchiya Tadaharu da yer almaktadır. Kyōko Hanım'ın sağında yardımcıları ve onun kucağında da bir kedi bulunmaktadır. Hektor, yazar ve ailesinin bilinen tek köpekleridir. Bu nedenle fotoğraftaki kedi ve köpek muhtemelen kendi besledikleri evcil hayvanları değildir.
(Asahi Gazetesi Dijital Arşivi)

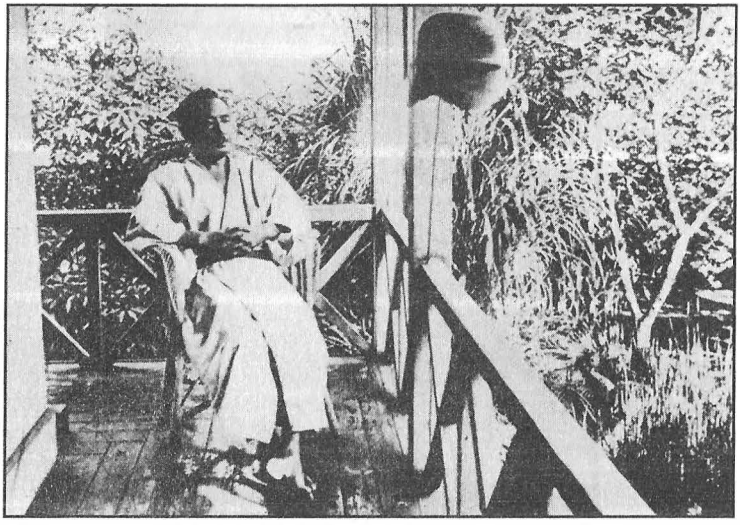
Söseki Ekim 1900'de Londra'ya vardı.1901 yılının Temmuz ayına kadar üç kez ev değiştirmek zorunda kalan yazar son olarak Clapham bölgesinde, Chace Caddesi'nde 81 numaralı eve yerleşti ve ülkesine dönene kadar bu evde pansiyoner olarak kaldı.

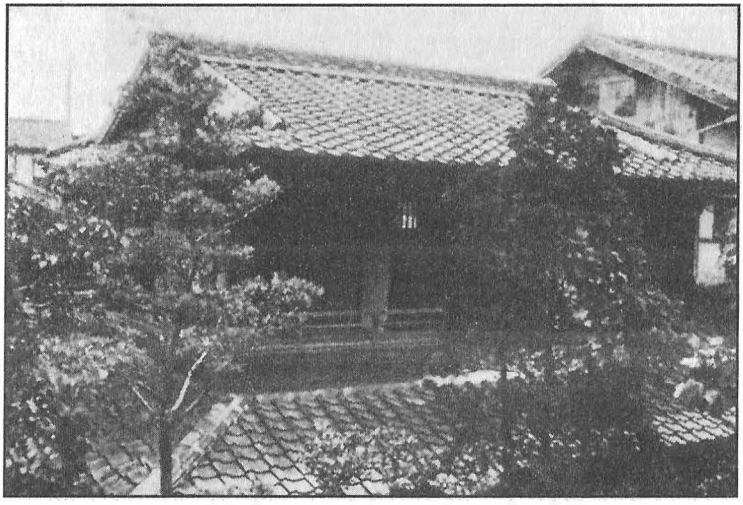
1906 yılında, Sendagi'deki evinin çalışma odasında.
(Söseki Külliyatı, 1. Cilt. Söseki Külliyatı Komisyonu. 1936)

1914 Waseda'daki evinin çalışma odasında.
(Asahi Gazetesi Dijital Arşivi).

Temmuz, 1915. Waseda'daki Sōseki Sanbo olarak bilinen evinin verandasında. Vefatından bir yıl önce çekilmiş.
(Sōseki Külliyatı, 8. Cilt. Sōseki Külliyatı Komisyonu. 1935)

Matsuyama'da Sōseki'nin ve Masaoka Shiki'nin bir dönem inzivaya çekildikleri inzivâgâh.
(Sōseki Külliyatı, 14. Cilt. Sōseki Külliyatı Komisyonu. 1936)

Yazar 1916 yılında mide ülserinden hayatını kaybettikten sonra Tokyo Güney İkebukuro'daki Zōshigaya Mezarlığı'na defnedildi.

1984-2004 yılları arasında 1000 Yen üzerinde Natsume Söseki'nin portresi yer aldı. Bu banknot 2007 yılında tedavülden kaldırıldı.

Cam Kapının Ardı

BİR

Cam kapının ardından dışarıya bakınca dondan korumak için sarılmış bir Bashō ağacı, kırmızı meyvelere durmuş erik ağacının dalları ve göğe doğru dimdik uzanan elektrik direği hemen gözüme çarpan şeyler arasında. Ancak bundan başka şudur deyip de sayılmaya değer herhangi bir şey görülmüyor. Yani, çalışma odamdaki görüş alanım çok sıkıcı ve bir o kadar dar.

Üstelik geçen yılın sonunda gribe yakalandığım için hemen hemen hiç dışarıya çıkamadan her gün bu cam kapının ardında oturuyorum. Dış dünyada neler olup bittiğine dair en küçük bir şeyden haberim yok. Ruh hâlim iyi olmadığından pek okuma da yapmıyorum. Sadece oturuyor, uzanıyor, bir günü diğerine uğurluyorum.

Lâkin zaman zaman beyin jimnastiği yapıyorum. Böylelikle ruh hâlim de değişmiş oluyor. Her ne kadar dar bir dünyanın içinde de olsa o darlığın izin verdiği ölçüde birtakım olaylar gerçekleşiyor. Kendi küçük dünyamı dışarıdaki koca dünyadan ayıran şu cam kapının ardına ara sıra birileri gelip yanıma giriyor. Gelenler benim için beklenmedik insanlar oluyor çoğunlukla ve bu beklenmedik kişiler, beklenmedik şeyler söylüyor, beklenmedik şeyler yapıyorlar. Onları ilgi dolu gözlerle karşılayıp uğurladığım bile oluyor. Sanırım bununla ilgili biraz daha yazmalıyım.

Bu tür küçük puntolarla yazılmış yazıların yoğun insanlara ne kadar sıkıcı göründüğünü bilmek beni tedirgin ediyor. Trende, cebindeki gazeteyi çıkarıp büyük harfli yazılara göz gezdiren okuyucular karşısına, benim yaptığım gibi, modası geçmiş harfleri sıralayıp sayfa doldurarak çıkmanın utanılacak şeylerden biri olduğunu düşünüyorum. Çünkü insanlar; yangın, hırsızlık, cinayet gibi günlük olayların içinde kendileri için önem arz eden ya da insanın duygu dünyasında sarsıntı yaratan olayların ele alındığı makaleleri okumak dışında, gazeteyi ellerine alma gereksinimi duymayacak kadar meşguller. İnsanlar, gazetelerini, binecekleri treni beklerken alıp onu yolculuk esnasında okuyarak bir gün öncesinin toplumsal olaylarını öğrenip ondan sonra da işyerlerine varır varmaz ceplerindeki gazete kâğıdını unutmak zorundaymışcasına meşguller.

İşte ben bu kadarcık bile boş zamanı olmayan insanların zamanını çalmaya kalkıp yazıyorum.

Geçtiğimiz yıl Avrupa'da büyük bir savaş patlak verdi. İnsan bu savaşın ne zaman biteceğine dair bir fikir yürütemiyor. Japonya da savaşın küçük bir bölümüne dâhil oldu. Bu iş bitti, ardından meclis dağıldı. Önümüzdeki genel seçim siyasetçiler için çok önemli bir sorun hâline gelmiş durumda. Pirinç fiyatlarındaki aşırı düşüş sonucu çiftçinin cebine para girmiyor, her yerde ekonomik kriz olduğu söylentileri dolaşıyor. Yıllık etkinliklerden söz etmek gerekirse bahar sumo güreşleri başlamak üzere. Kısacası herkesin telaşı ayrı. Cam kapının ardında öylece oturup duran kendimi gazeteye sokamayacağımı hissediyorum. Eğer yazarsam siyasetçileri, askeri, işadamlarını, sumo severleri bir kenara itip yazmış olacağım. O kadarına enerjim yok. Sadece baharda bir şeyler yazmam istendiği için kendimden başka bir şeyle ilgisi olmayan sıkıcı şeyler yazıyorum. Ne zamana kadar böyle devam edeceğini ise bilmiyorum. Bu, kalemimin ve biraz da gazetedeki yazı işleri biriminin tutumuna bağlı sanıyorum.

İKİ

Bir telefon görüşmesi için çağrıldım. Ahizeyi kulağıma götürüp ne için aradıklarını sorduğumda hattaki adam, bir dergiden aradığını söyledi. Fotoğrafıma ihtiyaçları vardı ve çekim için ne zaman müsaittim, onu öğrenmek istiyordu. Fotoğraf çektirmek konusunda pek de iyi olmadığımı söyledim.

Bahsettiği dergiyle uzaktan yakından alakam yoktu sanki. Ancak yine de üç dört yıl öncesine ait bir iki sayısının elime geçtiğini hatırlıyorum. Bol bol gülen insan portreleri bastıkları için uzmanlık alanlarının bu olduğunu düşünmüşlüğüm dışında dergiye dair başka bir şey kalmamıştı aklımda. Aslında zorla gülümsemiş yüzlerin çoğundaki o yapmacık ifadenin bende bırakmış olduğu rahatsız edici izlenim de hâlâ silinmemişti. Biraz da bu yüzden reddetmeye çalışmıştım.

Telefondaki ses, yeni yıl olan Tavşan Yılı'nın ilk sayısında yani ocak sayısında Tavşan Yılı doğumluların fotoğraflarına yer vermek istediklerini söyledi. Ben de, az önce söylendiği gibi, bir tavşandım. Adama:

"Derginizde yayınlamak için çektiğiniz fotoğraflarda gülmek zorunlu mu acaba?" diye sordum.

Hiç duraksamadan:

"Hayır, hayır!.. Öyle bir zorunluluk yok." diye cevapladı.

Galiba derginin içeriğini ben yanlış anlamıştım.

"Olduğum gibi, doğal bir şekilde çıkmamda sakınca yoksa sizin için, yeterli olacaksa... Pek iyi o zaman!.. Mutluluk duyarım!.."

"Tabii, bizim için yeterli olacaktır. Biz memnuniyet duyarız asıl."

Adamla günü, saati kararlaştırıp telefonu kapattım.

Aradan bir gün geçtikten sonra, şık takım elbisesi ve elinde fotoğraf makinesiyle, kararlaştırdığımız saatte çalışma odama girdi, telefonda konuştuğum adam. Bir süre kendisi ve çıkarmakta oldukları dergi hakkında sohbet ettik. Daha sonra iki poz fotoğrafımı çekti. İlkinde çalışma masamda otururken, ikincisinde soğuk bahçenin önünde buzların üstünde ayakta dururken doğal bir poz verdim. Çalışma odam gün ışığını iyi almadığından, makineyi hazırlayıp magnezyum tabancasını ateşledi. Ateş yanar yanmaz da yüzünün yarısını bana doğru uzatıp:

"Affedersiniz, konuştuğumuzun dışına çıkmış olacağım ama biraz gülümsemenizi rica etsem..." derken ezilip büzüldü.

O anda birden tuhaf hissettim, belli belirsiz bir gülme hissine kapıldım. Ne saçmalıyor bu adam diye düşündüm.

"Böyle iyi mi?" diye sordum ama artık havaya giremiyordum.

Beni bu sefer de ağaçların önüne dikmişti. Objektifi yüzüme doğru yönelttiği sırada yine aynı sinir bozucu kibarlıkla:

"Affedersiniz, konuştuğumuzun dışına çıkmış olacağım ama acaba birazcık..." dedi tekrar. Bu sefer, önceki gibi komik gelmedi tavırları.

Adam, üzerinden dört beş gün geçtikten sonra çektiği fotoğrafları postayla gönderdi. Ama gönderdiği fotoğrafta tam da benden istediği biçimde gülüyordum. Hayretler içinde uzunca bir süre fotoğraftaki gülen yüzü inceledim. Adam her

ne kadar istediği pozu yakalamış olsa da ben o gülümsemedeki insan eli değmiş, yapmacık ifadeyi görebiliyordum.

Emin olmak için daha sonra eve ziyaretime gelen dört beş kişiye daha gösterdim fotoğrafı. Onlar da benim gibi zorla gülümsetildiğim kanaatindeydiler, sağ olsunlar!

Doğduğumdan bu zamana kadar birçok kez insanların önünde içimden gelmediği hâlde gülmek zorunda kalmışımdır. Kim bilir, belki de fotoğrafçı, o yalancı gülümsemelerimin intikamını almıştı benden.

Adam, bana yüzümdeki alaycı gülümsemeyle nahoş bir tavır sergilediğim fotoğrafı gönderme nezaketinde bulunmuştu lâkin fotoğrafın yayımlanacağını söylediği dergi hiçbir zaman elime ulaşmadı.

硝子戸の中

Üç

Bay H'nin Hector'u bize verdiği günü şöyle bir düşündüm de üç dört yıl olmuş bile. Hayal gibi...

O zamanlar sütten yeni kesilmiş bir yavruydu. Bay H'nin öğrencilerinden biri, onu bohça yapmış, sonra trene atlayıp evimize kadar getirmişti. O gece yavruyu arka bahçedeki deponun bir köşesinde hazırladığımız yerde uyuttuk. Üşümesin diye altına bir hasır serdim, rahat edebileceği bir döşek hazırladıktan sonra deponun kapısını örtüp eve girdim. Alacakaranlıkta ağlamaya başladı, gece yarısında tırnaklarıyla deponun kapısını uzun uzun tırmalayıp dışarı çıkmaya çabaladı. Karanlıkta bir başına kalmak onu korkutmuş olmalıydı ki gün ışıyana kadar bir an bile vazgeçmedi.

Bu korku ve huzursuzluğu ertesi gece de aynen devam etti ve bir sonraki gece de... Nihayet onun için hazırladığımız yere alışmıştı ama bu, bir hafta kadar sürdü ve bu bir hafta boyunca her gün, gece olduğunda aklım ona takılıyordu.

Çocuklarım onu çok seviyor, fırsatını buldukları anda, kaşla göz arasında yavrucağı oyuncak ediyorlardı. Henüz bir adı olmadığından nasıl sesleneceklerini bilemiyorlardı ama canı olan bu oyun arkadaşlarına bir isim vermeleri gerektiğinin de farkındaydılar. Sonunda alıp bana getirdiler ve ona bir isim vermemi istediler. Ben de çocuklarımın can dostuna muhteşem bulduğum Hektor ismini verdim.

Hektor, İlyada'daki Truvalı kahramanın adıydı. Yunanlılarla Truvalılar arasında çıkan savaş sırasında arkadaşının intikamını almak isteyen Aşil tarafından öldürülmüştü. Aşil, Yunanlıların arasından şimşek gibi sıyrılıp da öfkeyle saldırıya geçtiğinde Truvalılar kaçıp şehirlerine sığınırken bir tek Hektor şehre girmemiş; dışarıda, kale kapısının önünde tek başına karşılamıştı Aşil'i. Hektor, Aşil'in mızraklarından kurtulabilmek için Truva surlarının etrafını üç kez dolanmış, Aşil de onu yakalayabilmek için ardından gitmişti. Kovalamacanın sonunda ise Hektor, Aşil'in mızrağıyla can vermişti. Daha sonra Aşil, Hektor'un cansız bedenini atlı arabasının ardına bağlayıp sürükleyerek Truva surlarının etrafında üç tur atmıştı.

İşte böyle bir kahramanın adını vermiştim, evime bohçayla sarmalanıp getirilen yavruya. Hektor'un kim olduğu hakkında en ufak fikirleri olmayan çocuklarım, ilk başlarda tuhaf bir isim olduğunu söylüyorlardı ama zamanla onlar da alıştılar. Köpek de kendisine "Hektor!" dendiğinde neşeyle kuyruğunu sallıyordu. Sonunda kendisi de adı da eski ilgiyi yitirdi. Adı John gibi, George gibi sıradan bir Hristiyan adına dönmüş olsa bile bana yine de klasik bir admış gibi görünmüyordu. Çocuklar da eskisi gibi üstüne fazla düşmemeye başladılar.

Hektor bir keresinde çoğu köpeğin yakalandığı gençlik hastalığına yakalanıp kliniğe yattı. O zaman çocuklar hemen her gün onu ziyarete, kliniğe gidip geldiler. Ben de gitmiştim. Beni görünce kuyruğunu sallayıp gözlerini hasretle üzerime dikti. Usulca yanına yaklaşıp sağ elimle başını okşadım. Yüzümde yalamadık yer bırakmadı, sonra da uzun bir aradan sonra ilk kez gözümün önünde veterinerin verdiği sütten biraz içti. Doktor bu kadarcık da olsa yiyip içmeye devam ederse iyileşebileceğini söyledi. Sonunda Hektor iyileşti ve beraber eve döndük. Evin içinde koşturup oynamaya devam etti.

硝子戸の中

DÖRT

İyileşip hastaneden çıktıktan sonra Hektor bir iki arkadaş edinmişti. Bunların içinde en yakın arkadaşı, doktor komşumuzun Hektor ile aynı yaşlardaki şımarık köpeğiydi. John, dinine bağlı bir Hristiyan algısı uyandırıyor insanda ama karakteri bizim kâfir Hektor'dan daha aşağı gibiydi. Durduk yere insanları ısırma gibi bir huyu olduğundan sonu maalesef itlâf edilmek oldu.

Hektor, bu kötü arkadaşını çok sık bizim bahçeye getirir, birlikte etrafa zarar vererek başıma epey iş açarlardı. Ağaç köklerini kazıp hiçbir işe yaramayan koca koca çukurlar açarlardı bahçenin orasında burasında. Bilerek o güzelim çiçeklerimin üstünde yatıp yuvarlanırlar, yaprakları, sapları bahçede ne varsa hepsini yıkıp geçerlerdi.

John itlaf edildikten sonra Hektor can sıkıntısını gidermek için ne yapacağını bilemez oldu. Yürüyüşe çıktığında onu sık sık polis karakolunun yanında güneşlenirken bulurdum. Evde kaldığında da şüpheli bulduğu her şeye, herkese havlamayı âdet edinmişti. En gözde şüphelisi de Honjo taraflarından gelen sokak dansçılarının on yaşlarındaki çocuğu olup çıkmıştı. Çocuk sık sık kapımıza gelip selam verir ve bahşiş niyetine bir parça kuru ekmek veya birkaç kuruş koparmaya çalışırdı. Bu yüzden Hektor ne kadar havlarsa havlasın çocuk, istediğini almadan kapının önünden ayrılmaz, Hektor'dan kaçmaya

çalışmazdı. Tam tersine, bizim Hektor hem havlar hem de kuyruğunu kıstırıp depoya doğru geri çekilirdi. Kısacası Hektor ödleğin önde gideniydi. Her ne kadar başıboş sokak köpeklerini aratmayacak derecede ahlâksız davranışlar sergilese de türünün en belirgin özelliği olan insan sevgisini ve dost canlısı olma huyunu hiç terk etmedi. Beni ne zaman görse mutlaka kuyruğunu sallar, sonra da uçarak koşup gelirdi. Kimi zaman da arsızca gelip tüm vücuduyla sürtünürdü. Çamurlu ayaklarıyla kaç defa elbiselerimi, paltolarımı kirlettiğini hatırlamıyorum bile.

Geçen yıl, yazdan güze geçerken fena hâlde hastalandım. Bir ay kadar Hektor'u görme fırsatım olmamıştı. Nihayet hastalıktan kurtulup yataktan çıkmaya başladıktan sonra ilk çıktığım yer oturma odasının verandası oldu. Alaca karanlıkta Hektor'un siluetini fark edip hemen seslendim. Ama bizimki kulübesinin içinde dertop olmuş, ne kadar seslensem, çağırsam da oralı olmuyor, sevgi gösterime karşılık vermiyordu. Kafasını çevirmiyor, kuyruğunu sallamıyor, kılını bile kıpırdatmadan öylece beyaz bir topak hâlinde kulübesinde yatıyordu. Bir ay görmedi diye sahibinin sesini unuttu herhalde dedim kendi kendime ve içimi hafif bir hüznün kaplamasına engel olamadım. Henüz güzün başlarında olduğumuzdan panjurları indirmemiştik. İçeride otururken bile gökyüzünün, o parlak yıldızların çok rahat görülebildiği bir akşamdı. Ev halkından birkaçı verandada oturuyordu. Herkes de ben de Hektor'a seslendiğimizde dönüp bakmadı. Anlaşılan Hektor beni unutmuş, bizimkiler de Hektor'u tamamen hafızadan silmişti. Sessizce içeri girip odama çekildim. Hâlâ yerde serili olan yatağıma uzandım. Hastalıktan daha yeni kurtulduğum için mevsime uygun olmayan yakası ipekli, kapitone kumaştan bir kimono giyiyordum. Kimonomu çıkarmaya üşendiğimden öylece sırt üstü yattım. Ellerimi göğsümde birleştirip sessizce tavanı izlemeye koyuldum.

硝子戸の中

BEŞ

Ertesi sabah, çalışma odamın verandasına çıkmış, güzün ilk günlerini yaşayan ön bahçeye göz gezdiriyordum. Nemli otların arasında Hektor'un beyaz silueti ilişti gözüme. Dün geceki hayal kırıklığını tekrar yaşamak istemediğimden bu kez seslenmedim ama yine de gözümü ondan ayıramıyordum. Bir ağacın dışarı çıkmış köklerinden birine ardılmış, taş yalağa doğru boynunu sarkıtmış, içinde biriken yağmur sularını etrafa döke saça içiyordu.

Bu yalak aslında neyin nesi kimin fesi, bilen yok. Taşındığımız sıralarda arka bahçede bir köşeye yuvarlanmış, yatıyordu; ben de bahçıvana söyleyip ön bahçeye, şimdiki yerine koydurtmuştum. Altıgen şeklindeki bu taş yalak o zaman da yosun kaplı olduğu için üzerindeki yazıt okunmuyordu. Ama taşın yeri değiştirilirken net bir şekilde okumuş olduğumu hatırlıyorum. Tabii bu hatırlama sembol olarak kafamın içinde değil de garip bir his olarak yüreğimin içinde gidip geliyordu. Yüreğimde asılı duran bu his, tapınak, Buda ve yokluğun kokusuydu.

Hektor sanki hastaymış gibi kuyruğunu düşürmüş, sırtı bana dönük, suyunu içmeye devam ediyordu. Yalaktan başını kaldırdığı sırada ağzından akan salyayı gördüm. Hemşireye onun hasta olduğunu ve bir şeyler yapmamız gerektiğini söyledim. Tam olarak iyileşemediğimden evde hâlâ hemşire

gözetimindeydim. Ertesi gün, dökülmüş yaprakların arasında uyurken gördüm. Yine hemşireye aynı şeyleri tekrarladım ama o günden sonra Hektor kendini bizden sakladı ve bir daha eve geri dönmedi.

Karım "Veterinere götüreyim, diye etrafa bakındım ama hiçbir yerde yok." dedi. Bir şey söyleyemiyordum ama bize ilk geldiği gün gözümde canlanırken içimde bir şeylerin kaynadığını fark ettim. Kendisiyle beraber gelen, kırmızı benekli, kırma bir yavru olduğu yazılı bilgilendirme kâğıdı tek tek gözümün önüne geliyordu.

Kaybolalı bir hafta kadar olmamıştı ki bizden birkaç yüz adım ötede oturanların hizmetçisi çıkageldi. Çalıştığı evin bahçe havuzunda cansız bir köpek bulmuşlar, köpeği havuzdan çıkarıp tasmasına baktıklarında üstünde bizim adımız yazılı olduğundan doğruca haber vermeye gelmişti. Hizmetçi "Bizim gömmemizi ister misiniz?" diye sordu. Hemen Hektor'un cansız bedenini getirtmek için bir çekçek gönderdim.

Hizmetçisini buralara kadar gönderme nezaketini gösteren evin sahiplerini tanımıyordum. Evi de tam olarak çıkaramıyordum ama çocukluğumdan hatırladığım eski tapınağın hemen yanı başındaki ev olmalıydı. Yamaga Soko'nun mezarının da bulunduğu bu tapınağın ana kapısının önündeki yaşlı çitlembik ağacı eski shogunluk rejiminden kalma bir anıt gibi dururdu yıllardır. Çalışma odamın kuzey köşesinden bakınca çatıları aşan dalları görürdüm.

Sonunda çekçek, üstünde ince bir hasıra sarılı Hektor'un cansız bedeniyle geri döndü. Bilerek yaklaşmadım. Yardımcımıza alaçamdan yapılmış bir mezar taşı aldırttım ve üstüne şu haikuyu yazdım:

"Gömdüm seni
Güz rüzgârlarını duyamayan toprağa"

Sonra yazdığım mezar taşını karıma uzatıp Hektor'un yattığı toprağın üstüne dikmesini istedim.

Hektor'un mezarı, kedimizin mezarının kuzeydoğu tarafına, üç beş adım ötesine düşüyor. Soğuk günlerde, dışarı çıkmadan çalışma odamın verandasının güneş ışığı almayan kuzey köşesine gidip cam kapımın ardından donla kaplı arka bahçeye baktığımda hem kedinin hem de Hektor'un mezarını gayet rahat görebiliyorum. Kararıp çürümeye yüz tutmuş diğer mezar taşının yanında Hektor'unki parıltısıyla göz kamaştırıyor. Fakat biliyorum ki çok geçmeden onun da diğeri gibi rengi solacak ve o da diğeri gibi göze görünmez olacak.

ALTI

Toplasan dört veya beş kez görüşmüşüzdür. Yazıhaneye beni ilk görmeye geldiğinde yerimde yoktum. Danışmadan bir dahaki sefere referans mektubuyla gelmesini söylediklerinde kendisine referans olabilecek kimseyi tanımadığını söyleyerek çıkıp gitmiş. Bir iki gün sonra da benden doğrudan randevu talep eden mektubu ulaştı elime. Zarfın üstündeki adresi görünce kadının burnumun dibinde yaşadığını anladım ve hemen randevu tarihini ayarlayıp mektubunu cevapladım.

Kadın randevuya tam vaktinde gelmişti. Dikkatimi çeken ilk şey, bürümcük ceketindeki üçlü kashiwa deseni ile muhteşem renkleri olmuştu. Neredeyse bütün eserlerimi okumuş gibiydi. Bu yüzden de konuyu döndürüp dolaştırıp eserlerime getiriyordu. Normalde yaptığınız işler hakkında birinden övgü dolu sözler aldığınızda memnun olmanız gerekir ama ben ilk kez karşılaştığım bu yabancı kadın tarafından sürekli övüldükçe yüzüm kızarıyor, açıkçası rahatsız oluyordum.

İlk buluşmamızdan bir hafta sonra kadın yine geldi. Sağ olsun, kendisi, yazdıklarıma methiyeler düzerken ben de konuyu geçiştirmeye çalışıyordum. Üçüncü gelişinde bir şeylerden etkilenmiş gibi görünüyordu. Yeninden bir mendil çıkarıp usul usul gözyaşlarını sildi. Sonra da acılarla dolu geçmişini kaleme alıp alamayacağımı sordu. Kadının geçmişi hakkında en ufak bir bilgim olmadığı için ne cevap vereceğimi bileme-

dim ilk başta ama sonra eğer dediği gibi anılarını yazarsam bundan rahatsızlık duyabilecek kişilerin olup olmadığını sordum. Az önceki melankolik hâlinden eser kalmamış sesiyle gayet net bir şekilde gerçek isimleri kullanmazsak sorun olmayacağını söyledi. Bunun üzerine ben de başından geçenleri dinlemek için vakit ayırmaya karar verdim.

Çok geçmeden kararlaştırdığımız gün gelmişti ve anlatacaklarını dinlemek için hazırdım. Lâkin kadın, yanında benimle tanışmak isteyen başka bir kadını getirmişti ve yazmamı istediği hikâyesiyle ilgili konuşmamızı başka bir güne erteleyip erteleyemeceğimizi soruyordu. Bu davranışı için onu suçlayamadım ve sanki bir şey olmamış gibi oturup ikisiyle havadan sudan sohbet edip oradan ayrıldım.

Yazıhaneme son gelişi bir sonraki günün akşamıydı. Önünde duran pavlonya ağacından yapılmış maltızın içindeki külleri pirinç kaplama maşayla karıştırıyordu. Bense sessizce acıklı hikâyesini anlatmaya başlamasını bekliyordum. Hikâyesine başlamadan önce bana dönüp "Daha önce sizden hayat hikâyemi kaleme almanızı istemiştim. Sanırım biraz duygusal davrandım. Şimdi bu fikrimi değiştirdiğimi söylemek istiyorum. Daha doğrusu, yazmak yerine acaba sadece dinlemenizi istesem..." dedi çekinerek.

"Sizin izniniz olmadığı sürece ne kadar yazmak istesem de yazamam zaten. Lütfen bu konuda bana güveniniz, endişe etmeyiniz!" diyebildim. Duyduklarından tatmin olmuş olacak ki yedi sekiz yıl öncesine dönerek başından geçenleri anlatmaya başladı. Sessizce onu dinlerken bir yandan da yüzünü inceliyordum. Ancak çoğunlukla gözlerini benden kaçırıyor, uzun uzun maltızın içine bakıyordu. Bir ara pirinç maşayı güzel parmaklarının arasına alıp maltızın içindeki küllerin arasına saplayıp bıraktı. Ara sıra anlattıklarında aklıma yatmayan yerler olduğunda veya boşluklar kaldığında kısa soru-

larla araya giriyordum. O da benim tatmin olacağım şekilde az ve öz cevaplar veriyordu. Ama çoğunlukla konuşma, onun uzun monologları hâlinde ilerliyor ve ben de ahşap heykel gibi sessizliğimi koruyordum. Yüzünü ateş basmış, yanakları kızarmıştı. Belki de yüzünü pudralamamış olduğu için yanaklarının rengi bu kadar çok dikkatimi çekmişti. Başını öne eğdiğinde ise dikkatim siyah, gür saçlarına takılmıştı.

硝子戸の中

YEDİ

Acıklı öyküsü, yürek parçalayan itirafları karşısında oldukça sarsılmıştım. Öylesine bir acıydı ki bu, neredeyse nefes alamıyor, boğulduğumu hissediyordum. Sonra bana döndü ve şu soruyu sordu:

"Eğer anlattıklarımı bir roman hâline getirseydiniz bu kadına nasıl bir son biçerdiniz?"

Cevap verememiştim.

"Ölmesinin daha iyi olduğunu mu düşünürdünüz yoksa yaşamasına izin mi verirdiniz?"

Her iki sonu da yazabilmenin mümkün olduğunu söyledim. Bu arada yarı karanlık odada kadının içinden geçenleri yüzünden okumaya çalışıyordum. Benden net bir cevap bekliyormuş gibi göründü gözüme ve devam ettim:

"Var olmayı insan hayatının merkezine koyarak düşünürsek kadını olduğu gibi kabul edip yaşamasına izin vermekte bir sakınca olmamalı. Ama güzel ve erdemli bir hayatı ölçüt alıp değerlendirme yapmaya kalktığımızda durum değişebilir."

"Siz hangi ölçütü seçerdiniz?"

Cevap vermekte tereddüt ediyordum. Susup kadının söyleyeceklerini dinlemekten başka yapacak çarem kalmamıştı.

"Şimdi kalbimde beslediğim iyiliğin, güzelliğin, bir gün zaman dediğimiz mefhuma yenik düşmesinden korkuyorum.

Bütün bu değerlerin yitip gittiği, amaçsız, başıboş bir ruh gibi varlığımı devam ettirdiğim gelecek düşüncesi öyle acı, öyle korkunç ki!.. İşte bu düşünceyle yaşamak artık ağır geliyor..."

Kadının şu uçsuz bucaksız dünyada tek başına kalmış olduğunu, kendiliğinden bir milim bile hareket edemeyecek bir durumda olduğunu görüyor, üstelik onu, sıkışıp kaldığı kapandan çıkarmaya benim gücümün de yetmeyeceğini biliyordum. Bir insanın derin kederine tanıklık ediyor ancak o insana yardım eli uzatamıyordum.

İlaç vaktini atlamamak için, köstekli saatimi yanımdan ayırmıyordum. Ziyaretime gelenlere aldırış etmeden sık sık oturduğum minderin altından çıkarıp saati kontrol etmek gibi bir alışkanlığım oluşmuştu.

"Ooo, saat on bir olmuş bile!.. Artık yavaş yavaş evinize dönseniz iyi olacak." dedim kadına. Yüzüne herhangi bir rahatsızlık ifadesi yansıtmadan ayağa kalktı. "Epey geç bir saat. Sizi evinize kadar bırakayım." dedim ve ayakkabılarımızı giymek için girişe kadar beraber yürüdük.

Ay, tek bir bulutun olmadığı gökyüzünde bütün ihtişamıyla parlıyordu. Gece sessizdi. Eşiğe çıkıp yürümeye başladığımızda kadının ayak sesleri neredeyse duyulmuyordu. Dışarıda da el ayak çekilmişti. Şapka almadan çıkmıştım. Ellerim ceplerimde, ardından sessizce yürüyordum. İlk köşeyi dönerken hafifçe eğilerek "Sizin gibi, hem zamanı hem kendisi kıymetli birine böyle zahmet veriyorum." dedi mahcup bir şekilde. "Hayır, zahmet vermiyorsunuz!.. Hepimiz aynı derecede kıymetliyiz. Aramızda fark yok." dedim.

İkinci köşe başına geldiğimizde bu defa da "Sizin tarafınızdan evime kadar bırakılmanın benim için büyük bir onur olduğunu bilmenizi isterim." dedi.

"Bunun gerçekten bir onur olduğunu mu düşünüyorsunuz?" diye sordum tüm ciddiyetimle. O da aynı ciddiyet ve kararlılıkla:

"Evet, öyle düşünüyorum!" dedi.

"Öyleyse sakın ölme ve yaşamaya devam et!" dedim.

Kadın bu sözümü nasıl yorumladı bilemiyorum. Yüz metre kadar daha gittikten sonra eve doğru geri döndüm.

Kadının anlattığı iç karartıcı şeylere maruz kaldıktan sonra o gece, tam tersine uzun bir aradan sonra, ilk defa insana özgü, güzel duygular deneyimlemiştim. Kendimi iyi hissediyordum. Sanki harikulade bir edebi eser okumuştum da tadı damağımda kalmıştı. Bir zamanlar ruhuma iyi geldiği için Yurakuza ve İmparatorluk Tiyatrosu'na gitmekle övündüğüm geçmiş günlerin gölgesi, o gece bana bir zavallıymışım gibi hissettirmişti.

SEKİZ

Şu tatsız tuzsuz hayat yolunda ağır aksak ilerleyen şahsımın bir gün ölüm ülkesinin sınırlarına ulaşacağını düşünüyorum. Ve ölmenin yaşamaktan daha huzur verici olduğuna inanıyorum. Ölümün insanoğlunun erişebileceği en yüce mertebe olduğunu düşündüğüm zamanlar da oluyor. Ve son zamanlarda sık sık "Ölüm yaşamdan daha saygındır." düşüncesinin zihnimde dönüp durduğunu fark ediyorum.

Diğer yandan şimdi, tam da şu anda yaşıyor olduğumu fark ediyorum. Öyle bir yaşamak ki annemin, babamın, dedelerimin, dedelerimin dedelerinin, dedelerimin dedelerinin dedelerinin sırayla dünyaya getirdikleri, yüz, iki yüz, bin, belki de on bin yıldır sürdüregeldikleri alışkanlıkları ve kuşaktan kuşağa aktardıkları gelenek göreneklerinden mamul bu zinciri tek başıma kırıp atmaya çalışmak şöyle dursun, ona sımsıkı sarılı olduğumu görüyorum. Bu yüzden, kendi yaşamımın bana çizmiş olduğu sınırlar çerçevesinde başkalarına tavsiyelerde bulunmalıymışım gibi geliyor.

Benim gibi, dünyasının sınırları belli olan birinin başka birine "Nasıl yaşamalıyız?" sorusunu sormaktan çekinmemesi gerektiğini düşünüyorum. Yaşadığı dünyada kendini olduğu gibi kabul edip bu dünyada nefes alıp veren başkalarının da olduğunun farkına varmalı insan. Karşısındakinin dünyası ne

kadar acı, ne kadar çirkinlikle dolu olsa da yaşamanın onun en doğal hakkı olduğunun bilincinde olmalı.

Dünyanın acımasızlığına ne kadar tanıklık etmiş olursa olsun bir insanın ağzından "Eğer yaşamak bu denli acı veriyorsa ölsün daha iyi!" gibi bir cümle duymak pek mümkün olmasa gerek. Bir doktorun ebedi uykunun eşiğine gelmiş, yaşama ümidi kalmamış hastasına acısını bir saniyeliğine de olsa dindirebilmek için iğne yaptığını düşünün. Yapılan iğnenin hastaya şifadan ziyade neredeyse bir işkence olduğunu fark ederiz ama nefes almaya devam etmesini isteriz. İnsanoğlunun hayata sımsıkı sarıldığının göstergesi olan bu durumu anlamak zor değil aslında. İşte sırf bu yüzden kadına ölümü tavsiye edemedim.

Bu kadının yüreğinin derinliklerinde, onulması imkânsız yaralar açılmıştı. Bununla birlikte, açılan bu yarayla sıradan insanların hiçbir zaman erişemeyeceği güzellikte tecrübeler kazanmış, bu tecrübeleri onu bir mücevher gibi parlatmıştı.

Kadın sahip olduğu bu değerli tecrübenin farkındaydı ve onu bir mücevher gibi sonsuza kadar yüreğinin derinliklerinde saklamak istiyordu. Ne talihsizliktir ki sarıp sarmalayıp korumak istediği mücevher, aynı zamanda kendisine ölümden beter bir ıstırap yaşatan yaranın ta kendisiydi. Yarası ve mücevheri... Bir kâğıt parçasının ayrılması imkânsız iki yüzü gibiydi.

Kadına, bütün acılarını her şeyin ilacı olan "zaman"a bırakmasını salık verdiğimde, kadın, derin bir üzüntüyle, eğer öyle yaparsa tek hazinesi olan anılarını zamanın acımasız ellerine teslim ederek yok olup gitmesine izin vermiş olacağını söylemişti.

Aslında tarafsız olan "zaman", yarasının kabuk bağlamasına, belki de tamamen iyileşmesine yardım edecekti lâkin hazine yerine koyduğu anıları, onun bu gerçeği kavramasına engel oluyordu.

Hayatı acılarla doluydu, evet! Ama bu tutumu, daha önce tatmış olduğu sevinçleri sanki hepsi bir rüyaymışçasına bulanıklaştırıyor; anılarını unutmamak adına hep canlı tutmaya çalıştığı acıları, yaşayacağı güzel günlerin önüne koca bir duvar örüyordu.

Anılarına böylesine derin bir tutkuyla bağlanmasını anlayabilsem de yarasından damlayan kanı "zaman" ilacıyla silmeye çalışmıştım. Çünkü ne kadar bayağı bir yaşam sürerse sürsün, benim gözümde, yaşamak, ölmekten daha çok yakışıyordu ona. Her zaman ölümün yaşamaktan daha saygın olduğuna inanan ben, ne dileklerimle ne de teselli sözcüklerimle aşabilmiştim hayat dediğimiz şeyin tüm sıkıntılarına rağmen sürdürülmesi gereken bir şey olduğu fikrini. Dahası, kendimi düşüncelerimden ziyade yaptıklarım üzerinden değerlendirdiğimde, vasat bir natüralist gibi düşüncelerimi haklı çıkaracak bir kanıt da sunamıyordum. Yani teorideki kendimle pratikteki kendim epey farklıydık. Şimdi bile hâlâ yarı inanmış, yarı şüpheci bir gözle bakıyorum kendi yüreğimin içine.

硝子戸の中

DOKUZ

Lise yıllarımda, diğerlerine kıyasla daha sık konuştuğum arkadaşlarım arasında "O..." diye bir çocuk vardı. Daha o zamanlarımdan pek fazla eş dost edinemeyen ben, nasıl olduysa "O..." ile arkadaş oluvermiştim. Hatta birbirimize gidip gelmeye başlamış, haftada bir mutlaka onu ziyaret eder olmuştum. Bir yıl, yaz tatilinde "O..."yu istisnasız her gün davet ettim. Masagochō'da pansiyoner olarak kalıyordu ve geldiğinde Ōkawa'ya yüzmeye gidiyorduk.

"O...", Tōhokulu olduğundan konuşması, hareketleri benimkinin aksine daha bir yavaş, daha bir sakindi. Bu hâli aslında onun karakterinin en belirgin özelliğiydi, diyebilirim. Sayısız tartışmamız olmuştur ama onun bir kez bile sinirlenip çileden çıktığını hatırlamıyorum. Sırf bu sakinliğinden onun saygıdeğer, erdemli bir çocuk olduğunu kabul etmiştim.

Sakin yaradılışının yanında, anlayışı ve zekâsı da benimkinden üstündü. Her defasında benim o zamanki aklımla içinden çıkamadığım problemlerin tek başına üstesinden gelirdi. En başından beri doğal bilimlerle ilgili bir alanda okumayı hedeflemişti ancak bir yandan da kendi çabasıyla felsefe okumaları yapıyordu. Hiç unutmam, bir keresinde bana Spencer'ın *İlk Prensipler* adlı eserini ödünç vermişti.

Güzün son güneşli günlerini kaçırmaz, sıkça yürüyüşe çıkardık. Havadan sudan konuşarak ayaklarımız bizi nereye

götürürse oraya giderdik. Böyle günlerde, rüzgâr olmasa bile, ağaçların çitlerden, bahçe duvarlarından sokaklara taşan dallarının sarı lekeli minik yapraklarının titreyerek düşüşlerini gördüğümüz olurdu.

Bir gün yine böyle bir manzara gözüne iliştiğinde onun usulca "Ah!.. Aydınlandım." dediğini duydum. Onun bu sessiz çığlığı, benim için bir güz renginin havadaki eşsiz dansına duyulan hayranlığı ifade etmekten ziyade, sanki bir sırrın gizemini çözüyordu. "Aydınlanma denen şey ne garip!.." diye aynı sakin tavrıyla devam edip anlatmaya başladığında tek bir söz edemeden dinlemiştim.

Yoksul bir öğrenciydi. Ōgannon yakınlarında yemeğini de yapabileceği bir ev kiralamıştı. Kurutulmuş somondan başka pek bir şey koyamadığı yoksul sofrasında beni de sık sık ağırlardı. Bir keresinde mochi (pirinç keki) yerine nimame (fasulye tatlısı) almıştı da tabağa koymak yerine, sarılı oldukları bambu yapraklarından dişlerimizle sıyıra sıyıra yemiştik.

Üniversiteyi bitirir bitirmez taşrada bir ortaokula atandı. Bu duruma ben çok üzülmüştüm ama onu tanımayan hocalarımız için durum gayet normal görünüyordu. Kendisi ise tahmin edeceğiniz üzere, hiçbir yorumda bulunmuyordu. Birkaç yıl sonra, yanılmıyorsam üç yıllığına Çin'de bir okula tayin edildi. Görevini tamamlayıp yurda döndüğünde ise hemen bir ortaokula müdür oldu. Daha sonra önce Akita, ardından Yokote'ye gönderildi. Şimdilerde ise Sakhalin'de bir okulda müdürlük yapıyor.

Geçen yıl Tokyo'ya geldiğinde ofise de uğradı. Girişteki kartvizitleri alıp hemen geleneksel tarzda döşenmiş odaya yöneldim ve her zamanki gibi misafirden önce yerime yerleştim. O da koridorda beni takip ederek arkamdan eşiğe kadar gelmişti. Mindere bir güzel yerleşmiş hâlimi görünce de "Çok resmî duruyorsun." dedi. Daha sözü bitmeden "Hıı hıı!" diye

onayladım. Nasıl oldu da onun bu alaycı sözlerini bu kadar kayıtsız, bu kadar doğal bir şekilde onaylayabilmiştim? O "Hıı hıı!" nasıl olmuştu da boğazıma takılmadan su gibi akıp gitmişti hayret. O anda içime berrak bir huzur doldu. (Aydınlandım...)

ON

"O..." ile karşılıklı oturduğumuzda her şeyi bir yana bırakıp birbirimizin yüzünü incelemeye başlamıştık. İncelediğimiz yüzlerde, geçmişin izleri, özlenen bir rüyanın anısı gibi öylece duruyordu. Ama bu izler, eski bir kalbin yeni bir tezgâhta belli belirsiz hislerle yeniden dokunması gibi, bir yanımızı yarı karanlıkta bırakıyordu. Acımasız zamanın gücüne karşı koyup tekrar eski hâlimize dönmek ikimiz için de imkânsız bir durumdu. Yollarımız ayrıldıktan sonra, buluştuğumuz güne kadar geçen süre zarfında içinde takılıp kaldığımız geçmiş denen gizemli kuruntuya dönüp bakmayı hiç düşünmemiştim.

Eskiden "O..."nun elma gibi kıpkırmızı yanakları vardı. Gözleri normal bir insanınkinden iki kat daha iriydi. Yüz hatları da yuvarlak ve oldukça kadınsıydı. Gerçi şimdi de o al yanakları, iri gözleri ve kadınsı yüz hatlarını gözümde canlandırabiliyorum. Ancak geçmiştekinden bir hayli farklı bir biçimde... Bir şeyler değişmişti sanki. Birbirimizi incelemeye devam ediyorduk ve ellerimiz, gözlerimizin kılavuzu olmuştu. Benimkiler, bir süre bıyığımı ve favorilerimi sıvazladı onun için; onun elleri de kafasında, saçlarının arasında dolaştı durdu bir ara. Benim saçlarım ağarmış, onunkilerse iyice seyrelmiş, neredeyse kel kalmıştı.

"İnsan, Karafuto'ya bile gittiyse başka görmeye değer bir yer kalmış mıdır ki şu yeryüzünde?" dedim bıyık altından gülerek.

"Hımm!.. Sanırım tam da senin dediğin gibi." diyerek söze başladı ve bugüne kadar hiç görmediğim Karafuto hakkında bir sürü şey anlattı. Şimdi soracak olsanız, haydi anlat deseniz inanın tek bir kelimesini bile anlatamam. Ama aklımda yaz mevsiminde Karafuto'nun harika bir yer olduğu kalmış.

O gün, yıllar sonra ilk defa birlikte dışarı çıktık, bir trene bindik. "O...", bir eliyle tutamağa yapışmış, diğer elini de cebine atmıştı. Sanki cebinde bir şey saklıyordu. Frakının üzerine giydiği, kendisine büyük gelen ve itfaiye erlerininkini andıran yağmurluğuyla pek komik görünüyordu. Tren kıvrıldıkça bizimki de kancanın ucundaki balık gibi tutamakla birlikte kıvrılıyor, sonra yine toparlanıyordu. Neden sonra cebinden mendiline sarılı bir şey çıkardı ve bana doğru uzattı. Şaşırmıştım.

"Bu da ne böyle?.." dedim. "O...", istifini hiç bozmadan, gayet sakin bir şekilde:

"Kestane şekeri ezmesi..." dedi. Evde ona ikram ettiğim kestane şekerlerindendi bu. Hangi ara alıp böyle güzelce sarıp sarmalayıp cebine attığını anlayamamıştım doğrusu ve afallamıştım bu davranışı karşısında.

"Az önce evde sana ikram ettiğim şekerleme mi o?" diye sordum.

"Bilmem... Olabilir de... Olmayabilir de!.." diye alaycı bir cevap verirken diğer yandan da şaşkın bakışlarımın altında mendilini, içindeki şekeriyle olduğu gibi cebine koydu. Gerçekten çok şaşırmış, gafil avlanmıştım.

O günün akşamı, İmparatorluk Tiyatrosu'na gittik. Elimdeki biletlerde kuzey kapısından girmemiz gerektiği yönünde bir uyarı vardı ama ben yanlışlıkla güney kapısına yönelmişim. Bizimki açığımı buldu bir kere. Hiç durur mu? "Hop, o

taraftan değil!" dedi. Önce bir durdum, yönümü tayin etmeye çalıştım, sonra da "Ah, doğru ya, Kurafuto'da insanın yer yön tayin becerisi de gelişiyordur!" diyerek parmağıyla işaret ettiği kapıya yöneldim.

"O...", bu tiyatroya kuruluşundan beri geldiğini, salonları ve girişleri avucunun içi gibi bildiğini, bu yüzden de yerini kolayca bulabildiğini söylemişti kendinden emin bir şekilde. Ama akşam yemeği arasından sonra, herkes gibi o da yanıldı ve ikinci kata giriş kapısıyla birinci kata giriş kapısının yerlerini karıştırdı. Bana alay konusu çıkmış, keyfim yerine gelmişti.

Ara ara cebinden çıkardığı altın çerçeveli yakın gözlüğünü takıp elindeki programa bakıyor, sonra gözlük gözündeyken epeyce uzağımıza düşmüş sahnedeki oyunu izlemeye devam ediyordu. Yakın gözlüğüyle uzağı nasıl görebiliyor ki diye düşündüm. Yoksa bu altın çerçeveli, havalı gözlüğün herhangi bir işlevi yok muydu? Hemen sordum:

"Onlar okuma gözlüğü değil mi? Demek uzağı da iyi gösteriyor?"

"Bilirsin işte chabudo!" dedi umursamadan.

Hayır, bilmiyordum. Gerçekten chabudo'nun ne olduğuna dair en ufak bir fikrim yoktu. Çince bir ifade olduğunu ve "fark yok" manasına geldiğini açıkladı, eksik olmasın(!). O gece trende vedalaştık. Sonra o, başka bir trene binip Japonya'nın en uzak, en soğuk yerinin de en uzak, en soğuk yerine, kuzeyde kuş uçmaz kervan geçmez bir köşeye doğru yitip gitmişti.

O ne zaman aklıma gelse ilk adı üstüne enikonu düşünürüm. Tatsujin (達人)... Bu ad, sanki onun karakterine uyacak şekilde göklerde özenle hazırlanmış ve yine özenle kutsal varlıklar tarafından yeryüzüne inilerek kendisine bahşedilmiş hissine kapılırım. İşte "bilge"nin yolu bu sefer de bir ortaokul müdürü olarak o kar ve buzla kaplı soğuk ve uzak diyara düşmüştü.

硝子戸の中

ON BİR

Bir gün arkadaşlarımdan biri, benimle tanışmak isteyen bir kadıncağızı getirdi ve "Yazdığı bir şeyler varmış. Senin de görmeni istiyor." dedi. O sırada aklımdan türlü türlü şeyler geçti. Bu benim için ender rastlanan bir durum değildi sonuçta. Önümde göz atmam için gönderilen yazılardan oluşmuş bir dosya yığını olurdu her zaman. Zamanımın ve imkânlarımın elverdiği ölçüde hiçbirini geri çevirmez, gönderilenlerin hepsini okumaya çalışırdım. Yazılanları sadece okumuş olmak bile kendine verilen görevi tamamlamış bir memur gibi hissetmeme sebep olur, gönül rahatlığı içinde bir sonraki dosyaya geçerdim. Ancak iş bu kadarla bitmez, cevapladıklarım bu sefer de akla gelmedik isteklerle kapımı çalmaya başlardı. Kimi, fikrimi merak eder, tavsiyelerimi kendine rehber edinip daha iyi yazmayı hedeflediğini söyler; kimi, yazdığı muhteşem eserini gazetede yayımlatmam için yardım ister, kimi de dergide hiç olmazsa bir sayfacık yer almanın peşinde koşardı. Yazdıklarını paraya dönüştürmeye çalışanlar bile vardı içlerinde. Hiç tanımadığım insanların yazdıklarını büyük bir zevkle okuyan bendeniz, zamanla artık bu durumdan nefret eder hâle gelmiştim.

Diğer yandan öğretmenlik yaptığım zamanlardaki hayatımla kıyasladığımda, şimdilerde daha çok boş zamanım vardı. Yani bu tür okumalar için istediğimde zaman yaratabilirdim

ancak kendi işlerimin sebep olduğu meşguliyeti de göz önüne alınca, titizlikle okuyacağıma söz verdiğim bir yazıyı çoğu zaman elime alacak vakti bulamazdım.

Aklımdan geçen ne varsa gizleyip saklamadan arkadaşıma söyledim. O da beni anlayışla karşıladı ve biraz daha oturduktan sonra izin isteyip ayrıldı. Biz de tanışmaya gelen kadınla çalışma odasına geçtik. Kadın, gösterdiğim mindere sessizce oturdu. Dışarıda ha yağdı ha yağacak, kapkara bir gökyüzü ilişti gözüme. Cam kapının ardındaki gökyüzünü bir süre seyrettikten sonra kadına dönüp konuşmaya başladım:

"Yazarlık eğitimi bir sosyalleşme etkinliği değildir. İnsanların birbirlerine methiyeler düzerek, karşılıklı ego okşayarak ilerleme kaydetmesini, gelişmesini beklemenin kimseye bir faydası olmaz. Ancak diğer yandan, aşırı dürüst olmanız da uygun bir tutum olmayacaktır. Kendinizi tüm gizlerinizden arınmış bir şekilde anlatır, yazarlık hevesinizin sebebini bana açıkça söylerseniz belki ancak o zaman size bir faydam dokunur. Söylediklerime katılmadığınız zamanlarda kendi fikirlerinizi kendinize saklamalısınız. Lâkin karşımda öyle dut yemiş bülbül gibi de oturmamalı, bir şeyler söylemelisiniz. Eğer bunu söylersem benimle alay eder mi, vereceği karşılık beni utandırır mı veya saygısızlık edip onu öfkelendirir miyim gibi düşüncelerin esiri olursanız sizin için yapacağım her şey, daha en başından hedefine yönlendirilememiş oklara benzer ve boşa zaman harcamış oluruz. Bu konuda gayet ciddiyim. Lütfen bunu aklınıza iyice kazıyın. Diğer yandan ben de kendimi sizden gizlememeli, size karşı açık olmalıyım. Böylece zihnimde bir boşluk olursa ve bu boşluk, tarafınızdan ortaya çıkarılırsa zayıf yönlerimi öğrenmiş olursunuz ve ben de size yenilmiş olduğum hissine kapılırım. Ancak ilerleme kaydetmek için olanı olduğu gibi göstermekten başka da bir yol bilmiyorum. Sadece eğitim alanın kendini açması gerektiği fikrine karşıyım. Bence eğiten de kendini öğrencisine açmalıdır.

Biri ötekinin elinden tutup yürütmeye çalışmamalı, birlikte el ele yol almalıdırlar. İşte bu yüzden, birazdan yazdıklarınızı incelemek için elime aldığımda sizi yerden yere vurabilirim. Bu yüzden bana kızmamalısınız. Söyleyeceklerim duygularınızı incitmek için değil, yürüdüğünüz bu yolda gelişiminize katkı sağlamak için sarf edilmiş sözler olacaktır. Bununla birlikte neyi, neden eleştirdiğimi anlamazsanız lütfen sormaktan çekinmeyiniz. Sizden istediğim şeyleri anladığınız ve uyguladığınız sürece size kızmam.

Yani demem o ki hanımefendi, birazdan duyacaklarınız şahsınızı hedef alarak söylenmeyecek, bunlar yalnızca yazarlık eğitimi programımızın bir parçası. Bilmem anlatabildim mi?"

Kadın "Evet, anladım!" dedi ve kalktı, gitti.

硝子戸の中

ON İKİ

Bazen insanlar benden kendileri için şiir yazmamı istiyorlar. Daha isteklerini nazikçe geri çevirmeye vakit bulamadan, bir paketin içinde yazılacak şiirin içeriği, kullanılacak kâğıdı, kumaşı, fırçayı, mürekkebi ne varsa göndermiş oluyorlar. İlk başlarda bu tür istekleri geri çevirmenin kaba bir davranış olacağını düşündüğümden istemeye istemeye, üstelik hiç de iyi olmayan el yazımla epey bir insanın gönlünü hoş tuttum. Takdir edersiniz ki böyle bir nezaketi insanın uzun süre devam ettirmesi zordur. Ben de artık gelen isteklerin çoğunu görmezden gelmeye başladım.

Her ne kadar insanoğlunun gün be gün kendini utanç deryasına daldıracak işler yapmak için dünyaya geldiğine inanan biri olsam da kargacık burgacık yazılarımı insanlara göndermekten utanıyor, el yazımı düzeltmek için iyiden iyiye çaba harcıyor ve isteyince de yapabildiğimi görüyordum. Ama hasta olduğum zamanlarda, işlerin dağ gibi birikip altında ezildiğim günlerde veya canımın hiç şiir yazmak istemediği zamanlarda böyle isteklerle karşılaşınca, hele bir de istek sahipleri hiç tanımadığım insanlarsa çıldıracak gibi oluyordum. Sağ olsunlar, istek sahipleri pek de düşünceli(!) olduklarından, mektupla birlikte içinde yazma takımı ve kendi seçtikleri kumaş ve kağıtların olduğu bir de paket geliyordu. İsteği reddedersem bu gelen paketi göndermek için de ayrıca zaman

harcamam gerekiyordu. Yukarı tükürsen bıyık, aşağı tükürsen sakal!..

Banshuu (Hyogo'nun eski adı) bölgesinden Sagoshi'de yaşayan İwasaki adlı biriyle kumaşlara şiir yazma işinde bana illallah dedirten ve gereksiz kibarlıkları bırakmama da vesile olan bir şeyler yaşadım. Bu İwasaki denen adamın yıllar önce bir kart gönderip benden bir haiku istediğini, bunun üzerine istediği haikuyu yazıp gönderdiğimi hatırlıyorum. Aradan biraz zaman geçtikten sonra bu İwasaki'den bir posta daha geldi. Bu sefer gelen zarf değil küçük kare şeklinde hafifçe bir paketti. Paketi açarsam nasıl bir angaryanın altında kalacağımı anladığımdan çalışma odamdaki kitap yığınının arasına bırakıp kaçtım. Nasıl olsa yardımcım temizlik yaparken onu diğer kitapların arasında oradan oraya aktarırken kaybetmeyi başarırdı. Aradan henüz birkaç gün geçmemişti ki bu sefer de Nagoya'dan adıma gönderilmiş bir çay paketi aldım. Kimin, niçin gönderdiğini anlayamadığım bu çayı afiyetle içmekte bir sakınca görmemiştim doğrusu. Kısa bir süre sonra Sagoshi'deki adamdan bana gönderdiği Fuji Dağı'nın resmini geri istediğini yazan bir mektup daha geldi ama öyle bir fotoğraf aldığımı hatırlamıyordum. Bu yüzden isteğini yerine getiremedim tabii. Ancak adam laftan anlamıyor, art arda gönderdiği üç dört mektupta da Fuji Dağı da Fuji Dağı diye tutturuyordu. Artık adamın psikolojisinin normal olmadığını düşünmeye başlamış ve mektuplarına cevap vermeyi bırakmıştım.

İki üç ay kadar sonra, yanılmıyorsam yaz başlarıydı, çalışma odamdaki dağınıklığın beni epeyce rahatsız ettiğini fark ettim ve odayı temizlemek için tek başıma, yavaş yavaş işe koyuldum. Sıra kitaplığı düzenlemeye geldiğinde sözlükleri ve referans kitaplarını tek tek ayırmaya koyuldum. O sırada bu kitap yığınının içinde Sagoshi'den gelen paket beliriverdi. Varlığını unutmuş olduğum bu paket beni epey bir afallatmıştı. Zarfı elime alıp açtım. İçinde katlanmış bir adet kâğıt vardı.

Katlı kâğıdı açıp baktığımda Fuji Dağı olanca azametiyle göründü. Öyle çok şaşırmıştım ki!.. Zarfta resimden başka bir de mektup vardı. Adam işimi bitirdikten sonra resmi geri göndermemi istediğini, teşekkür olarak kısa bir süre içinde lezzetli bir çay göndereceğini yazmıştı mektupta. Bendeki şaşkınlık artık utancımın içinde yuvarlanıyordu. Fuji Dağı'nın resmini adama geri gönderecek cesareti bulamadım kendimde. Resme uygun bir şiir yazacak durumda da değildim doğrusu. Zihnimdeki tüm kelimeler silinip gitmişti sanki ama utanç duygum yerli yerindeydi. Hemen bir mektup yazmaya karar verdim. Bütün bu yaşananlar için özür diledim ve sorumsuzluğum için beni affetmesini istedim. Çay için de teşekkürlerimi ilettim. Fuji Dağı resmini de tekrar paketleyip mektupla birlikte adama geri gönderdim.

硝子戸の中

ON ÜÇ

Resmi adama geri gönderdikten sonra her şeyin yoluna girip bu faslın da kapanmış olduğuna kanaat getirip adamı da tamamen aklımdan çıkarmıştım. Ne var ki beyefendi kendini unutturmamakta kararlıydı. Yine bir gün bir mektup gönderdi. Yine Tanzaku yazmamı istiyordu, hem de sadık askerler (samuraylar) hakkında... Yazarım "bi'ara" deyip kabul ettim lâkin o "bi'ara" bir türlü gelmek bilmedi ve öylece kaldı gitti. Ama sizin de tahmin edeceğiniz üzere, bu yapışkan adam işin peşini bırakacak gibi görünmüyordu ve bir kart daha göndererek ilk adımı attı. Bazen her hafta bazen de iki haftada bir kart göndermeye devam ediyordu. Aldığım her kart istisnasız "Saygılarımı sunuyorum efendim!.. Kabalığımı bağışlayın ama..." cümlesiyle başlıyor, hâlâ yerine getirilmemiş çok çok kıymetli istek hatırlatılıyordu. Artık ondan gelen kartlar beni iyice rahatsız etmeye başlamıştı. Diğer yandan her gelen kartta yeni yeni huylarını keşfediyor, bilmediğim tuhaf yönlerini görüyordum. İlk önce "Ben sana çay hediye etmiştim." diye yazdı. Bir sonraki kartında ise "Çayımı geri gönder." diyordu. Bunu isteyebileceğini hiç tahmin etmemiştim. İyice gıcık olmuştum artık. Şöyle bir mektup yazacaktım:

Tabii ki efendim, ne demek!.. Size çayınızı geri göndermek benim için de büyük bir zevk olacaktır. Ancak çok meşgul biri olduğum için bir de buna vakit ayıramam. Eğer çayınızı çok

istiyorsanız Sagoshi'den Tokyo'ya kadar zahmet edip gelmeniz gerekecek.

Ama onun seviyesine inmek istemediğimden mektubu yazmaktan vazgeçtim. Hiçbir şey yapmazsam bıkar, usanır da konu kapanır diye umdum. Benden cevap alamayınca karşı ataklara devam etti:

Tamam!.. İyi!.. Çayı gönderemiyorsanız göndermeyin. Ama yerine değeri olan 1 altın yeni gönderin.

Bu adam içimdeki vahşiyi kırbaçladıkça onun gibi kabalaşmaya başlıyordum. Sonunda kendimi kaybedip geçtim yazı masamın başına:

Çayı afiyetle içtim, şiirleri yazmam için gönderdiğin tanzakuları da kaybettim. Bundan sonra zahmet edip kart mart gönderme çünkü bir yararı olmayacak.

Bunları yazmış olmak beni derinden etkilemişti. Böyle davrandığım için kendime acıyordum. Hepsi bu Sagoshili adamın suçuydu. Beni de kendi içinde bulunduğu çukura çekmiş, hayatta yapmayacağım kabalığı yaptırtmıştı işte!.. Aslına bakarsanız onun seviyesindeki ve karakterindeki adamlar için, bu yaptığım kabalıkların belki de hiçbir anlamı yoktu. Belki sorgulama yetisi bile yoktu adamın. Nitekim adam bütün bunların üstüne bir kart daha gönderdi:

Bu gerçekten çok küstahça bir davranış. Çayımı içmişsiniz, kartlarımı kaybetmişsiniz.

Böyle saçmalıkların olduğu kart, tabii her zaman olduğu gibi tüm nezaket kurallarına uyularak yazılmış ve o muhteşem başlangıç cümleleri atlanmamıştı:

"Saygılarımı sunuyorum efendim!.. Kabalığımı bağışlayın ama..."

İyice çıldırmıştım. Artık onunla muhatap olmak istemiyordum. Ama aldığım kararların, onun ısrarcı tavırları üzerinde hiçbir tesiri olmadığı apaçık ortadaydı. Bu seferki kartında

da kaybettiğimi söylediğim şiirleri tekrar yazmamı istiyor, şayet yazarsam da bana karşılığında yine çay göndereceğini söylüyordu. Hem sadakat konusunda da yazmam için birçok sebebim olduğunu ima ediyordu. Tam kart göndermeyi bıraktı diye seviniyordum ki bu sefer de mektup göndermeye başladı. Her yerde bulunabilen, grimsi, ucuz zarflardan kullanmıştı ve bilerek üstüne pul yapıştırmamıştı. Adını soyadını ve adresini yazmadığını söylemiyorum bile. Bu yüzden normal posta ücretinin iki katını ödemek zorunda kaldım. Aldığım bu yenilgi beni iyice çılgına çevirmişti. Ben de karşılık olarak pulsuz, isimsiz, adressiz bir şekilde mektubunu geri gönderdim. Postacıya ödemek zorunda kaldığı 6 sen sayesinde mi bilmiyorum ama artık mektup göndermeyi bırakmıştı.

Bu olayın üstünden iki ay kadar geçtikten sonra yeni yıl gelmişti. Bizimki bu sefer gayet sıradan bir yılbaşı tebrik kartı gönderdi. Kartta ne bir şiir isteği ne de yaşananlara bir atıf vardı. Bu normal davranışından etkilenip bir kartonun üzerine bir iki satır şiir karalayıp gönderiverdim. Göndermez olaydım. Kâğıt postada zarar mı görmüş, kirlenmiş mi ne olmuşsa olmuş, bizimki de yeniden yazar mıyım, diye bana kart atıyor. Tabii ki her zaman olduğu gibi tüm nezaket kurallarını yerine getirerek:

"Saygılarımı sunuyorum efendim!.. Kabalığımı bağışlayın ama..."

Ben hayatımda böyle bir insan tanımadım.

ON DÖRT

Geçenlerde, çok eskiden evimize giren hırsızın bahsi açıldı durduk yere. Hem de bütün ayrıntılarıyla... Ablalarım henüz bekârmış. Yıl hesabına vuracak olursak da ben doğmadan az öncesi veya hemen sonrası olmalı. "Kinno" ve "Sagaku" sloganlarının ağızdan ağıza yayıldığı bir dönem.

Bir gece, büyük ablam tuvalete gitmek için uyanmış. Elini yıkamak için bahçeye açılan sürgülü kapıyı çektiğinde karanlıkta, iç avlunun dar köşesindeki bahçe duvarına yaslanan biriymiş gibi duran yaşlı erik ağacının yansımasını görmüş. İşini halledip içeri girdiğinde ise neden sonra zifiri karanlıktaki o parlaklığın normal olamayacağı aklına gelmiş ve az önce umursamadığı erik ağacında bir tuhaflık olduğunu fark etmiş.

Anlatılanları dinlerken ablamın yüzü çocuk kalbime yansıdığı hâliyle, olduğu gibi geliyor gözümün önüne. Maalesef çocuk kalbim onun evden gelin çıktığı günü hiç unutmamış. Merasim için siyaha boyadığı dişleriyle hatırlıyorum onu. Bir türlü kapıyı kapatıp bahçede gördüklerini ölçüp tarttığı, çocuksu yüzünü hayalimde canlandıramıyorum. Ablamın alnı biraz genişti. Buğday tenliydi. Küçük ama şekilli bir burnu, kocaman gözleri ve mütevazı bir adı vardı. Osawa... Sadece bunları hatırlayabiliyorum ablamın dış görünüşüne dair.

Kapının ardında biraz durduktan sonra bu parlaklığın hayra alamet olmayacağını anlayıp acaba yangın mı çıktı diye korkuya kapılmış ve tam ne olduğunu görmek için kapıyı açacakken karanlığın içinden parlak bir kılıç, kumaştan kapıyı yırtarak içeri girmiş. Afallayan ablam hemen geri çekilmiş. Ablamın şaşkınlığından yararlanan fenerli ve maskeli adamlar, yanılmıyorsam sekiz kişi kadarlarmış, kılıçları kınlarından sıyırmış bir şekilde içeri üşüşmüşler. Can almaya gelmediklerini, dediklerini yaparlarsa kimseye zarar vermeyeceklerini ve çetelerini desteklemek için para istediklerini söylemişler. Babam paramızın olmadığını söylemiş ama pes etmemişler. Bize gelmeden önce köşedeki Kokuraya adlı meyhaneye uğradıklarını ve dükkân sahibinin babamda para olduğunu söyleyerek onları bize yönlendirdiğini anlatmışlar ve parayı almadan bir yere gitmeyeceklerini söylemişler. Yeterince ciddi görünüyorlarmış. Bu yüzden babam yalan söylemenin ve direnmenin boşa çaba olacağını anlamış ve istemeye istemeye çıkarmış önlerine birkaç yen koymuş. Fakat adamlar parayı yeterli bulmayıp iyice ısrarcı olmuşlar. O ana kadar hiç ses çıkarmayan annem, yorganın altından korkuyla "Cüzdanında ne varsa ver!" demiş. Cüzdandan elli ryo çıkmış. Soyguncular ortadan kaybolduğunda da babam annemi çenesini kapalı tutmayı beceremediği için bir güzel azarlamış.

O günden sonra evdeki büyükler paramızı pulumuzu korumak için evin içindeki kirişlerden birine gizli bir bölme yapmaya karar verdiler. Fakat hiçbir zaman o gizli bölmeye koyacak kadar paramız olmadı. Zaten kare maskeli soyguncular bir daha ortalıkta görünmediler. Dahası büyüdüğümde hiçkimse gizli bölmenin hangi sütunda olduğunu hatırlayamamıştı.

Hırsızlar evden çıkarken "Eviniz gayet korunaklı, iyi bir ev!" demişlerdi. Kokuraya'nın sahibi Hanbei, bizim korunaklı, güzel evimizi hırsızlara tavsiye eden adam, birkaç gün yüzü gözü yara bere içinde gezmiş. Anlatılanlara göre, soyguncu-

lara parası olmadığını söylediğinde soyguncular dan epey bir kılıç topuzu yemiş. Darbeler ardı ardına gelmeye başlayınca da "Bende para yok ama şu arka sokaktaki Natsumelere gidin, onlarda çok para." deyip kuruş koklatmadan hırsızlardan paçayı kurtarmış.

Ben bu olayı karımdan duydum. Ona da çay içerlerken abim anlatmış.

ON BEŞ

Geçen yılın kasım ayında Gakushiin'de seminer vermiştim. Arkamdan bana üstünde "Minnetarlığımızın küçük bir nişanesi olarak..." yazılı bir zarf göndermişler. Zarfı oldukça gösterişli bir kurdeleyle bağlamışlardı. Dikkatlice açtım. İçinde 5 yenlik iki banknot vardı. Para kendimi kötü hissetirmişti. Sanatla uğraşan bir arkadaşıma vereyim diye düşündüm ve fırsat kollamaya başladım. Fakat gözlediğim fırsat gelmeden yenler uçup gitmişti bile. Özetle söylemek gerekirse aslında bu para o kadar da küçümsenecek bir miktar değildi ve toplumun geleneklerine ve standartlarına göre tarafımdan en uygun şekilde harcanmıştı. Diğer taraftan bir başkasına bağışlamak istediğimi düşününce de öyle çok da minnet duyulacak bir miktar değildi. İtiraf etmeliyim ki böyle bir ödül yerine zırnık almamış olmayı yeğlerdim.

Kuroyanagi Kaishuu, Chogyuu Derneği'nde seminer vermem için ziyaretime geldiğinde ona bu olaydan bahsettim ve düşüncelerimi açtım:

"Ben oraya emeğimi satmaya gitmedim. Taleplerini severek, isteyerek, herhangi bir karşılık beklemeden yerine getirdim. Karşı tarafın da benimle aynı duyguları paylaşarak buna uygun hareket etmesini beklerdim. Yok, eğer başından beri bunu bir iş anlaşması olarak görüp istihkak bedeli vermek ni-

yetindeyseler ücreti önceden belirleyip bunu kabul edip etmeyeceğimi sormalıydılar, değil mi?"

Kaishuu pek ikna olmuş gibi görünmüyordu. Bir müddet sessiz kaldıktan sonra şöyle cevap verdi:

"Hımm... Size verdikleri 10 yen'i, ürününüzü satın almak için değil de teşekkür etmek için kullandıkları bir yöntem olarak yorumlayamaz mısınız? Bu açıdan baktınız mı hiç duruma?"

"Eğer onlara sunduğum bir nesne olsaydı hiç tereddüt etmeden sizin bahsettiğiniz şekilde yorumlardım. Ama ne yazık ki acemi tüccarlar gibi parayla teşekkür etmek bana biraz görgüsüzlük gibi geldi. Sonuçta ticaret yapmıyoruz. Bilemiyorum, karar veremiyorum."

"Eğer bu durumda haklarında ne düşüneceğinizi bilemiyorsanız iyi olanı düşünmenizi tavsiye ederim. Bunu kötü bir niyetle yaptıklarını sanmıyorum."

Ben de aslında art niyetli olduklarını düşünmüyordum ama içimde bastıramadığım ses ha bire konuşuyor ve beni de konuşturuyordu:

"Bildiğiniz gibi ben yazdıklarıyla geçimimi sağlıyorum ve elbette zengin olduğum söylenemez. Ama bir şekilde ailemi geçindirebiliyorum. Bu yüzden para kazanmak için yazdıklarım dışındaki yazılarımı, söyleşilerimi mümkün olduğunca zevk almak için, insanlara faydam dokunsun diye yapıyorum. Karşı tarafın bunu anlaması benim için en büyük ödüldür. İnsanlar için karşılıksız bir şeyler yapabileceğim tek alan ki benim konumumda biri için oldukça dar bir mecra, bu yegâne araç, işin içine para girdiğinde parmaklarımın arasından kayıp gidecekmiş hissine kapılıyorum."

Kaishuu söylediklerime hak veriyormuş gibi görünmüyordu. Onu ikna etmeliydim. Hız kesmeden devam ettim:

"Düşünsenize, milyoner Iwasaki ve Mitsui bir konferans vermeye bu okula gidiyor. Onlara da mı teşekkür etmek için

10 yen vereceklerdi? Ya da görgüsüz görünmemek için minnettarlıklarını sadece teşekkür ederek mi göstereceklerdi? Bana kalırsa kimse bu milyonerlere teşekkür etmek için para vermez."

"Şey..."

Kaishuu kesin bir cevap vermekten çekiniyor, lafı eveleyip geveliyordu ve söyleyeceklerim daha bitmemişti:

"Belki de bunu gurur meselesi hâline getirdim. Bilmiyorum. Ama emin olduğum bir şey var ki Mitsui veya Iwasaki kadar zengin olmasam da bir öğrenciden daha iyi durumda olduğumu düşünüyorum."

"Kesinlikle!.." diye onayladı Kaishuu. İşte beklediğim tepki buydu. Durmadım:

"Madem İwasaki ve Mitsui'ye teşekkür etmek için para vermek görgüsüzlük olarak kabul ediliyor, neden bana verildiğinde görgüsüzlük olarak nitelendirmem art niyetlilik olsun? Bu parayla kendime üç beş şey aldığımda sorun yoktu, işime yaramıştı ama başka birine vermeyi düşündüğümde bu durumu fark ettim. Bu para benim mali durumuma pek de bir katkı sağlamayacaktı aslında."

Kaishuu, ayrılmadan önce yüzünde bir gülümseme ile "Bunun üzerinde düşüneceğim." dedi.

ON ALTI

Evimin önündeki tatlı yokuştan aşağı doğru inince iki, iki buçuk metre kadar genişliğinde bir dere çıkar karşıma. Derenin iki yakası küçük bir köprüyle birleşir. Köprüyü geçince hemen sol tarafta ufak bir berber dükkânı vardır. Bugüne kadar o berbere sadece bir kez gitmişimdir. Dükkânın cam kapısının içine astıkları beyaz patiskadan bir perdeyle ayrılır mekân dış dünyadan.

Bir gün o tarafa yolum düştü. İçeri girip aynanın karşısına oturana kadar berberin neye benzediğine dair hiçbir fikrim yoktu. Geldiğimi görünce okuduğu gazeteyi hemen bırakıp selamlamak için yerinden kalktı. Sanki daha önce bir yerde tanışmışız hissine kapıldım. Makasını şıkırdatıp işe koyulduğunda sohbeti başlattım. Tahmin ettiğim gibi daha önce Tera-machi Postanesi'nin hemen yanında bir dükkân işletiyormuş.

"Takada Beyefendi benim en kıymetli müşterilerimden biridir efendim!" dedi.

Bahsettiği Takada, benim kuzenim oluyordu. Bu yüzden oldukça şaşırmıştım.

"Gerçekten mi?.. Takada'yı tanıyor musunuz?"

"Pek tanımak denemez. Baştan sona ahlâk timsali, erdem sahibi, yardımsever biri olduğunu biliyorum."

Berberin kuzenim için böyle övgü dolu sözcükleri ustalıkla kullanması, mesleğine bakılınca beni şaşırtmış, kibar biri olduğunu düşündürtmüştü.

"Takada Bey de öldü." dedim.

Berber şaşkınlıkla:

"Ne?.." diye hafif bir çığlık attı. "İyi bir beyefendi idi. Çok yazık!.. Ne zaman vefat etti?"

"Fazla olmadı. Bugün iki hafta ya oldu ya olmadı."

Vefat eden kuzenimden bir süre daha saygıyla bahsettikten sonra:

"Düşününce... Zaman ne kadar da çabuk geçiyor değil mi efendim? Daha dün gibi geliyor insana ama tam otuz yıl olmuş." dedi ve ekledi:

"Takada Bey, Kyuyotei'in yan sokağına taşınalı..."

"O iki katlı evden bahsediyor olmalısınız."

"Evet, iki katlıydı. Taşındığı gün neredeyse bütün komşular hoş geldiniz ziyaretine gitmiş, hediyeler sunmuşlardı. Oradan sonra da Gyoganji Tapınağı sınırları içinde bir yere taşınmıştı, değil mi efendim?"

Berberin bu sorusuna cevap verememiştim çünkü gerçekten çok uzun zaman öncesinden bahsediyordu ve ben de unutmuştum bu detayları.

"Tapınak sınırları içinde kalan çevre de epey değişmiştir, değil mi? O taraflara işim düşmediğinden uzun zamandır gitmedim." dedim.

"Kesinlikle çok değişti. Şimdilerde sadece insanların buluşma yeri hâline gelmiş durumda."

Sakanamachi Mahallesi'nden geçerken tapınağa giden yolun köşesindeki çorapçı dükkânının girişinden başlayıp tapınağa kadar uzanan dar yolun kare şeklindeki saçak fenerleri ile dolu olduğunu biliyordum. Ama bunlara bakıp da saymaya

çalışmak dışında insana başka eğlenceler vaat edeceği hiç aklıma gelmezdi. Yani berberin bahsettiği buluşma(!) yerlerini hiç fark etmemiştim.

"Evet, şimdi siz söyleyince anımsadım! Tagasode diye bir levha daha ana yolun başından görünüyor."

"Öyle, bir sürü açıldı onlardan. Görünüşe bakılırsa o çevre daha da değişecek gibi. Otuz yıllık bir zamandan bahsediyoruz, bu değişiklik normal. Sizin de bildiğiniz gibi, o zamanlar geyşa evi dendiğinde o bölgede bilinen tek yer Takada Bey'in evinin karşısındaki Azumaya adlı ailenin eviydi. Tılsımlı fenerlerinin asılı olduğu Azumaya'nın tam karşısında oturuyordu Takada Bey..."

ON YEDİ

Azumayaları gayet net hatırlıyordum. Kuzenimin evinin tam karşısı olduğu için her iki aile de girip çıkanlar birbirleriyle karşılaştıklarında selam vermek mecburiyetinde kalacak kadar dip dibeydiler.

O yıllarda büyük abimin bir küçüğü de kuzenimin evinde kalıyordu. Keyfinin peşinde, sefahate meyyal biri olduğundan kendi evimizdeki parayı pulu çalmak, yükte hafif pahada ağır kılıç, bıçak gibi değerli ne bulursa üç beş kuruşa okutup parasını yemek gibi kötü huyları vardı. Çocukken ağabeyimin neden kuzenimin evinde kaldığını anlayamıyordum ama şimdi düşününce, galiba bu kötü huyları yüzünden evden atılmıştı. Ağabeyimle aynı yolun yolcusu, Sho isminde bir kuzenim daha vardı, anne tarafından. O da Takadalarda kalıyordu. Ağabeyimle birbirlerinin tamamlayan parçaları olmuşlardı. İkisi de gece yatmak, sabah kalkmak bilmiyorlardı. Bazı günler camdan, karşı evdeki kızlara "Merhaba!" diye selam vererek laf atıyorlar, bazen de daha ileri gidip "Hey, gelsenize! Size anlatacak güzel hikâyelerimiz var." diyerek onları eve davet ediyorlardı. Geyşalar gece çalıştıklarından gündüzleri epey boş vakitleri oluyordu. Bu yüzden de bizimkiler bir iki kez davet edince üçüncü davete gerek kalmadan hemen damlıyorlardı.

O zamanlarda daha on yedi on sekiz yaşındaydım ve oldukça utangaç biriydim. Bizimkiler kızlarla eğlenmek için bir

araya geldiklerinde, bana da ağabeyim ve kuzenimden ayırt etmeden gayet cana yakın davrandıkları hâlde bir köşede sessizce oturmayı yeğler, onlara eşlik etmezdim. Ama bir gün nasıl olduysa bu ikisiyle birlikte geyşa evine kâğıt oynamaya gittim. Oyunun sonunda kaybeden hesabı da ödemek zorundaydı. Neyse ki yenilmemiştim de bedavadan bir sürü sushi ve tatlı yiyebilmiştim. Olayın üstünden bir hafta kadar sonra yine bu ipsiz ağabeyim beni aynı mekâna peşinden sürüklemişti. Kuzenim olacak boş gezenin boş kalfası Sho da oradaydı ve muhabbet iyice uzamıştı. Bu sırada adı Sakimatsu olan genç bir geyşa yüzüme bakıp "Yine kâğıt oynamaya var mısın?" dedi. O gün üstümde güzel, kaliteli bir hakama vardı ama cebimde tek kuruşum yoktu. "Meteliksizim." dedim. "Hiç sorun değil. Bende yeterince var." dedi. Kızın gözünde galiba bir hastalık vardı. Bana bunları söylerken bir yandan da kızarmış iri gözlerini kimonosunun yeniyle siliyordu.

Sonraları kuzenimin evinde Osaku'nun bir müşteri tarafından satın alındığını duymuştum. Tabii kuzenimin evinde ona Osaku diyorlardı, Sakimatsu değil. Bunu duyduğumda yıkılmıştım ama kimseye belli edemiyordum. Bir daha onu görme şansım hiç olmamıştı. Ta ki günün birinde en iyi arkadaşım "O..." ile -daha önce size "O..."nun sözünü etmiştim- Shiba taraflarında büyük bir dükkâna girene kadar... Kader bizi Osaku ile tekrar buluşturmuştu. Ben okul formalarımın içindeydim. O ise tam bir hanımefendi gibiydi. Yanında sahibi vardı.

Bütün bu anılar berberin dudakları arasından dökülen tek bir ismi duymamla beraber yıllanmış uykularından uyanıvermişlerdi sanki. Azumaya!..

"O evde çalışan Osaku diye bir kız vardı, onu tanıyor muydunuz?" diye sordum.

"Tanıyor muyum?.. Yeğenimdi. Neden sordunuz ki?.."

"Aa, gerçekten mi?.." dedim afallamış bir hâlde. "O şimdi nerede yaşıyor?"

"Osaku öldü efendim!"

Bunu duymak benim için daha büyük bir şok olmuştu.

"Ne zaman?.."

"Hımmm!.. Ne zaman, ne zaman?.. Çok uzun yıllar önce... Sanırım yirmi üç yaşlarındaydı."

"Gerçekten mi?.. Ne yazık!.."

"Vladivostock'tayken öldü. Koruyucusu, oradaki konsoloslukta çalışıyordu. Osaku'yu da beraberinde götürmüştü. Gittikten kısa bir süre sonra da öldü."

Eve döndükten sonra, uzunca bir süre, cam kapının ardında oturup düşündüm. Sanki o zamandan bu zamana ölmeyen bir ben bir de berber dükkânının sahibi kalmışız gibiydi.

ON SEKİZ

Bir gün ziyaretime gelen genç hanımlardan biri şöyle bir soru yöneltti:

"Bir türlü hayatımı düzene sokamıyorum. Sizce bu durumdan kurtulmak için ne yapmalıyım?"

Bir akrabasının yanında pansiyoner olarak kalan bu genç hanımın, içinde bir sürü çocuğun yaşadığı daracık evde özel yaşantısına odaklanamadığını düşündüm ve:

"Bence daha sessiz bir ev bulup oraya taşınmalısın." dedim.

"Hayır, hayır, kaldığım yerden bahsetmiyorum!.. Kafamın içindekileri bir düzene sokamadığım için sıkıntı yaşıyorum." dedi.

Karşı tarafı yanlış anladığımı anlamıştım lâkin bu defa da ne demek istediğini anlayamamıştım. Konuyu biraz daha açıp beni aydınlatmasını istedim kendisinden. Anlatmaya koyulmuştu bile:

"Bir sürü şey kafamın içine girip yerleşiyor ama bunlar bir türlü kalbimin merkeziyle uyum sağlayamıyor. Onun tam merkezine yerleşemiyor."

"Kalbimin merkezi dediğiniz şey tam olarak nasıl bir şey?"

"Hımın!.. Nasıl bir şey, nasıl bir şey?.. Dümdüz bir doğru parçası..."

Bu kızcağızın matematiğe olan düşkünlüğünü biliyordum lâkin "Kalbin merkezi bir doğru parçası gibi dümdüzdür."

ifadesiyle neyi kastettiğini anlamak benim için oldukça güçtü. Üstelik bir şeyin merkezi denince bu kızın zihninde nasıl bir şey canlandığını anlamak da mümkün görünmüyordu. Şöyle devam etti:

"Tüm varlıkların bir merkezi vardır, değil mi?"

"Bu söylediğiniz; gözümüzle görüp dokunabildiğimiz, ölçebildiğimiz bir cismi olan varlıklar için geçerlidir. Yanılıyor muyum? Hem sonra... Kalp dediğimiz şeyin bir şekli var mıdır? Diyelim ki var. Merkezini bulmak, ölçüp biçmek için onu yerinden çıkarabilir misiniz?"

Kız, kalbin yerinden çıkarılıp çıkarılamayacağına dair tek bir kelime etmeden cam kapının önünde oturmuş, bahçeyi seyrediyor, bir yandan da dizinin üstünde birleştirdiği ellerini ovuşturup duruyordu. Bir şeylerin onu tedirgin ettiği her hâlinden belliydi. Devam ettim:

"Bahsettiğiniz o dümdüz doğru parçası bir metafordu galiba. Eğer öyleyse kalbinizin şekli ister yuvarlak ister kare olsun, hepsi aynı kapıya çıkmaz mı?"

"Belki de siz haklısınızdır ama varlığın şekli, rengi oluşumundan soluşuna, doğumundan ölümüne sürekli bir devinim içindeyken hiçbir değişikliğe uğramayan, öylece durup duran bir parçası da yok değildir."

"Anladığım kadarıyla siz bir varlığın hem değişebileceğini hem de hiç değişmeksizin aynı kalabileceğini iddia ediyorsunuz. Bu durumda iki tür kalp olması gerekir. Bu sizce mantıklı mı?.. Ve yine sizin mantığınıza göre her değişebilen varlığın aynı zamanda hiç değişmiyor da olması lazım." dedim ve cevap vermesi için iyice ona doğru döndüm. Küçük hanım hâlâ yüzüme bakmıyor, öylece cam kapının ardını seyre devam ediyordu.

"Hepimizin dış dünyanın zihnimize hücum ettiği, aklımızı bulandırdığı zamanları olmuştur. Muhtemelen bu tür durumla-

rın kolayca üstesinden gelebilen, bunlardan ustalıkla kurtulabilen insan sayısı da azdır. Bunu söylediğim için özür dilerim ama sizin düşündüğünüz gibi her şeye bir çerçeve çizmekle, oyunu kurallarına göre oynamakla, yaş almış olmakla veya belirli bir eğitimle bu yaşanan kafa karışıklıklarını öyle kolay kolay düzene sokmak mümkün değildir. Aldığınız eğitimi hayat tecrübenizle birleştirmeniz lazım. Eğer amacınız, eğitimle kendinizi yavaş yavaş yetiştirmek değil, birdenbire tüm evrenin sırrına ermeye çalışmaksa inanın yanlış yerdesiniz küçük hanım!.. Bu durumda benim size verebilecek tek tavsiyem, kendinize bir bilge bulmanız olacaktır."

Kafasını çevirdi ve gözlerimin içine uzun uzun baktıktan sonra:

"Sizi ilk gördüğümde, kalbinizin sıradan insanlara göre daha farklı olduğunu, zihninizle kalbiniz arasında tam bir uyum olduğunu düşünmüştüm."

"Böyle bir şey yok. Ben de her insan gibi zaman zaman kafa karışıklığı yaşarım."

"Ama bana hiç de öyle görünmemişti. Tüm iç organlarınız yerli yerindeymiş, hiçbirinde bir problem yokmuş da zihninizdeki her şey organlarınızla uyum hâlindeymiş gibiydi. Bu yüzden de çok düzenli bir hayatınız olduğunu, tüm sorunlarınızı bilgece bertaraf ettiğinizi düşünmüştüm."

"Eğer öyle olsaydı hiç bu kadar sık hastalanıp yataklara düşer miydim, küçük hanım?"

"Ben hiç hasta olmam!" dedi birden.

"Bakın, o da sizin benden üstün olan yönünüz demek ki!.." dedim cevaben.

Dizlerinin üstündeki örtüyü sıyırdı ve sonunda oturduğu yerden kalktı. Kapının önüne geldiğinde:

"Kendinize iyi bakınız efendim!.. Sağlıcakla kalınız!" dedi ve çıkıp gitti.

硝子戸の中

ON DOKUZ

Doğduğum ev, şu anda yaşadığım yerden dört beş kasaba daha geride olan Babashita'daydı. Kasaba dediğime bakmayın, çocukken oralar benim gözümde kimsenin uğramadığı ve uğramayacağı ıssız bir köydü aslında. Babashita, adını Edo Dönemi'nde Takata'daki meşhur At Meydanı'ndan almıştır. O dönemin haritalarında Takata'daki At Meydanı'nın altında kalan bir bölge olduğu için "At Meydanı Altı" anlamına gelen bu ismi vermişler. Aslında Edo Dönemi'nde tam sınırda kaldığından Takata'ya mı bağlı yoksa Takata dışında mı sayılmalı, bence tartışmalı bir durum. Her neyse!.. Coğrafî konumuna rağmen bu küçük kasabada daracık birkaç sokak, birkaç müstakil ev ve bir iki hizmet binasından başka bir şey yoktu desem yeridir. Küçük bir tepeye tırmanan dik yokuşun bitiminde, hemen sağ tarafta yer alan Ōmiya Eczanesi de bu yapılardan biriydi. Yokuşun başladığı yerde ise heybetli girişiyle Kokuraya içki dükkânı bulunuyordu. Bir imalathane değilse de özel bir şöhreti vardı. Rivayete göre, dönemin ünlü samuraylarından biri olan Horibe Yasubee Takata'da düşmanla vuruşmaya giderken buraya uğramış, ahşap bir kadehte bu dükkânın meşhur sakelerinden içmiş. Çocukken bu hikâyeyi çok dinlemiştim ama bir türlü o kahraman savaşçının dudaklarının şereflendirdiği ve dükkân sahibi ailenin büyük bir özenle sakladığı ahşap kadehi görmek nasip olmamıştı.

Diğer taraftan, Okita Kız Destanı'nı da çok dinlemiştim çocukluğumda. Henüz çocuk olduğum için güzel mi, çirkin mi, karar veremiyordum ama ne zaman evimizin avlusundaki taşın üstüne çıkıp uzaktaki o küçük tepeye baksam, oralara varmak istesem Okita Kız'ın sesi kulaklarımda çınlardı. Kimi zaman bahar öğlenlerinde, ikindilerinde kendinden geçen ruhumu, güneşin bahşettiği o tatlı, sarı, sıcak kucağa teslim ettiğimde, kimi zaman da evimizin duvarına sırtımı yaslayıp gözlerimi yumduğumda duyardım Okita Kız Destanı'nın nakaratını. Dilimde, zihnimde sürekli döndürürdüm ezberleyebilmek için bu uzun şiiri:

"...Tabi no koromo ha suzukake no..." dizeleri hâlâ aklımdadır.

Bunlardan başka, bir nalbant bir de marangoz vardı Babashita'da. Marangozla nalbantı geride bırakıp Hachimanzaka'ya doğru kıvrılınca da meydanda sadece üstü kapalı olan sebze ve zahire pazarı çıkardı karşımıza. Sebze ile birlikte birçok şey daha satılırdı bu pazarda. Pazar yerinin sahibinin adı Sentaro idi. Uzaktan akraba olmamıza rağmen, köydeki herkes gibi, bizimkiler de onu lakabıyla anardı: Toptancı Sentaro. Sanırım epey bir uzak akrabaydı yoksa insan neden akrabasını lakabıyla çağırsındı ki?.. Ya da neden sokakta karşılaştıklarında kısa bir selamla geçiştirsindi ki?.. Bu Toptancı Sentaro'nun bir kızı vardı. Bir evin bir kızı, sen tut köyün meddahı Teisui'ye metres ol, sonra da beni ona vermezseniz kendimi öldürürüm diye tehdit et tüm aileyi!.. Çocukluk işte, kala kala aklımda bir bu dedikodular kalmış bir de ondan alışveriş yapmaya gittiğim anlar. Tezgâhının arkasında otururken çoğu zaman önünde defteri, elinde kalemi, hesap kitapla uğraşırdı. Dükkâna çoluk çocuk girdiğinde hiç istifini bozmazdı. Tezgâhın ön tarafından on beş yirmi el tuttuğu ıvır zıvırla yukarı kalkar:

"Amca, bu ne kadar?.. Peki şu?.. Ya o?.." diye gayet ciddi bir şekilde sorar, o da aynı ciddiyetle cevap verirdi. Eğer elin sahibi bacaksız, oturduğu yerden görünemeyecek kadar kısaysa o zaman bizimki de yerinden kalkar, şöyle bir tepeden bakardı. Ardından vuran ışık, onu bizim çocuk gözümüzde bir deve çevirirdi. Bu devi, içi zencefil, patlıcan, kırmızıbiber dolu kasaları oradan oraya taşıyıp dururken seyretmek de zevkli gelirdi.

Bu küçük kasabada, ülkenin her yerinde olduğu gibi, bir de töfu dükkânı vardı. Dükkânın kapısındaki hasır perde, buram buram yağ kokardı. Sokakla dükkânı ayıran arktan akan su Kyoto'nun nehirlerindeki kadar berraktı. Töfucuyu geçip köşeyi dönünce elli metre kadar daha yürüdüğünüzde Seikanji Tapınağı'nın kapısına varırdınız. Kırmızı boyalı tapınak kapısının ardında, tapınağı sokaktan ayıran sık bir bambu korusu yükselirdi. Bambular o kadar sıktı ki içine girip koruyu geride bırakmadan bahçede ne olduğunu görmek imkânsızdı. Lâkin sabahları ve akşamları tapınaktan tüm kasabaya yayılan çan sesi bugün gibi hâlâ kulaklarımda yankılanır. Seikanji Tapınağı'nın çan seslerini ne zaman hatırlasam bu hatıra, alır götürür beni sisli son baharlardan ağaç kurutan, ömür solduran kışlara. Her çan sesinde tıpkı çocukluğumdaki gibi yapayalnız hissederim kendimi. Değişen, sanki mevsim değil ben olurum. Soğuyan, sanki hava değil çocukluğum olur.

YİRMİ

Size sözünü ettiğim tōfu dükkânının yanında bir de profesyonel hikâye anlatıcılarının sahne aldığı, performansların sergilendiği bir mekân olduğunu hatırlıyorum hayal meyal. Öyle bir kasabada sanatla ilgili bir şey olamayacağına kendimi o kadar inandırmış, medeniyete dair ne varsa aklımdan öyle bir silmişim ki bu mekânın varlığı ara ara aklıma geldikçe şaşkınlıktan gözlerim büyüyor, acaba başka neleri silip atmış hafızam diye geçmişime daha dikkatli bakmaya çalışıyorum.

Bu eğlence mekânının sahibi aynı zamanda kasabanın itfaiye şefiydi. Çoğunlukla çivit mavisi bir yelek üzerine kırmızı şeritli bir hanten giyerdi. Yaz kış demez, hasır terliklerini ayağından hiç çıkarmazdı. Adamın, Ofuji adında bir de kızı vardı. Kızın güzelliği bütün kasabanın dilindeydi. Bizim evde bile bu dillere destan güzelden söz edildiği olurdu. Bir gün eve bir iç güveysi geldiğini duyduk. Onların soyadını alacaktı yani. Boylu boslu, bıyıklı bir delikanlıydı. Ofuji de yakışıklı kocasından memnun olduğunu sık sık dile getirdiğinden böyle bir adamın onun iç güveysi olmayı kabul edişine tüm kasabalı şaşırıyorduk. Sonradan öğrendik ki adamcağız belediyede basit bir kâtipmiş.

İç güveysi geldiği sıralarda Ofuji'nin ailesi, işletmeyi artık döndüremez hâldeydi ve sadece ev olarak kullanıyorlardı. Ancak tiyatronun tabelası hâlâ boynu bükük bir şekilde girişte

asılı olduğundan ara sıra uğrayan oluyordu. Ben de annemden aldığım harçlıkları biriktirdikçe bir şeyler dinlemeye gidiyordum. Sahne alan sanatçının adı Nanrin'di galiba. İlginçtir ki burada Nanrin'den başka sanatçı sahne almıyor gibiydi. Adamın evi barkı neredeydi, bilmiyorum ama geldiği o yer emindim ki bizim bu kasaba adı altındaki koca köye hiç benzemiyor, evler bir düzen içinde sıralanıyor, dükkânların biri bir yerde, diğeri başka bir yerde türemiyordu ve yolları muntazamdı. Nanrin'i dinlemeye gelenlerin sayısı on beş yirmiyi geçmezdi. Anlattıklarını hatırlayamıyorum ama hayal gücümü biraz zorlayınca bir iki sahne ve replik geliyor aklıma:

Yatsuhashi birden öne atılır ve sorar: "Söyle bana kahpe! Ne istiyorsun?" ve birden bir kılıç kadının vücudunu parçalara bölmeye başlar.

Bu sahneleri ve sözleri Nanrin'in hikâyelerinden mi hatırlıyorum yoksa başka bir zamandan, başka bir yerden mi, bilmiyorum. Aklım çok karışık ve sanırım uzunca bir süre daha toparlanamayacak.

O zamanlar oturduğumuz mahalleden adının hakkını verebilecek bir şehir merkezine inebilmek demek, önce bir çay tarlasını, ardından bir bambu korusunu ve son olarak da bir pirinç tarlasını yürüyerek geçmek demekti. Dört başı mamur bir alışveriş için ise Kagurazaka'ya kadar inmek gerekiyordu. Bu zorlu yolculuk beni epey güçlendiriyordu. Ama Yamai Yokuşu'nu tırmandıktan sonra Sakai Bey'in yangın gözetleme kulesine kadar uzanan ve Teramachi'de sona eren o beş altı yüz metrelik yol, gündüz gözüyle bile kasvetli ve gökyüzü bulutlarla kaplanmış gibi sürekli karanlık olurdu. Nehir kenarlarında ancak üç beş tanesine rastlayabileceğiniz ağaçlar, nasıl olduysa, buralarda da kök salmış, bambularla iç içe geçmiş hâldeydi. Yol boyunca yürürken gün çoktan batmıştır diye düşündüğünüzde ise tekrar gün ışığına kavuşunca bunun

sadece bir yanılsama olduğunu anlardınız. Öyle kafanıza esince bir şehir merkezine ineyim de geleyim deyip evden ayağınıza geçirdiğiniz terlikle yollara düşemezdiniz. Hele hele kar ve yağmur yağdığında o yollar nasıl işkence olurdu, anlatamam.

Babashita sadece bir mahrumiyet bölgesi değildi. Aynı zamanda yangın riski çok yüksek bir yerdi. Yangın merdivenleri her an kullanılmak üzere bir köşede hazır bekletilirdi. Eski bir yangın çanı vardı, asılı duran. Ara sıra bunlar canlanıyor hayalimde. Çanın altında, yiyecek satan ufacık bir dükkân olduğunu hatırlıyorum. Ne çanı, ne dükkânın girişindeki hasır perdeyi ne de alaca karanlıkta sokağa yayılan yemek buharını unutabiliyorum. Shiki henüz hayatta iken yazdığım şu haikudada bahsi geçen yangın çanı, işte bu unutamadığım çandır:

Yangın çanlarıyla durmuş da yan yana
Uzayıp gidiyor kış dalları göğe

硝子戸の中

YİRMİ BİR

Evime ve çocukluğuma dair anılarımın neredeyse tamamı rustik bir yaşamın izlerini taşır. Yalnızlık hissinin ve melankolinin sarıp sarmaladığı bu kırsal yaşamın anılarına daldıkça soğuk, sefil gölgeler yakalayıp içine çeker beni. Bu yüzden, geçenlerde hayatta olan abimden ablalarımızın, biz küçükken tiyatro için yaptıkları hazırlıkları ve gidişlerini dinleyince afallayıp kaldım. O taşrada böyle ışıltılı günlerimiz de olmuştu demek! Hayret!.. Ağabeyimin anlattıklarını, içine hiçbir zaman giremeyeceğim tatlı bir masal gibi dinlemeye başladım.

O zamanlarda tüm tiyatrolar Saruwaka-cho civarındaymış. Tramvayların, çekçeklerin şimdiki kadar yaygın olduğu bir zaman değil tabii o zamanlar. Takatanobaba'dan Asakusa Kannon'na kadar gitmek için sabah erkenden kalkılır, türlü zahmetlere katlanılırmış. Bu yüzden de öyle ha deyince gidilecek bir etkinlik değilmiş tiyatro ama ailem, ablalarımı fırsat buldukça gönderirmiş.

Ablalarım ertesi sabah yola çıkabilmek için gece yarısı kalkıp hazırlanmaya başlarlarmış. Yolda başlarına bir iş gelmesin diye de evden bir hizmetçi yanlarına verilirmiş. Hizmetçi onları Tsukodo Sokağı'na indirir, oradan Kakinoki Yokocho Caddesi'nden geçirip onlara Ageba'da kendilerini bekleyen nehir kıyısındaki kayıklara kadar eşlik eder, oradan kızları uğurlar ve eve geri dönermiş. Ablalarımın kayıklarla

Yanagibashi'den geçip cephaneliği geride bırakarak Ochanomizu'ya kadar süren bu aheste nehir yolculuğunda yaşadıkları heyecanı tahmin edebiliyorum. Lâkin tiyatroya ulaşmak için uzun nehir yolculuğu da yetmiyor, aşmaları gereken yeni yollar çıkıyormuş önlerine. Zamanın ölçülemediği o eski günler şimdi hatırladıkça daha da bir değer kazanıyor.

Kayık, Sumida'ya ulaşıp Azuma Köprüsü'nün altından geçtikten sonra İmado'daki Yumei Restoranı'nın yakınındaki iskeleye yanaşıyormuş. Ablalarım iskeleden tiyatronun çay evine kadar yürüdükten sonra ancak salona ulaşabiliyorlarmış. Nihayet her zamanki gibi, göz önünde, gelenin geçenin dikkatini çekebilecek bir yerden ayırtılmış koltuklarına oturduklarında birazcık olsun yorgunluklarını atabiliyorlarmış. Bu koltuklar kızlarının makyajlarını, kıyafetlerini, mücevherlerini sergileyebilmek, kısacası etraftakilerin hayranlığını kazanabilmek için ebeveynlerin uğruna savaştıkları özel koltuklarmış. Sizin anlayacağınız, kızların görücüye çıkarıldığı bir yer.

Bir gün oyun arasında bir erkek görevli bu koltuklara yaklaşmış ve ablalarıma mola esnasında locada kendilerine eşlik etmek isteyip istemediklerini sormuş. Krepe bir kimonolu ve hakamalı bu görevliyi takip eden ablalarım locada Tanosuke ve Tossha adlarındaki en sevdikleri oyuncularla tanışma fırsatı bulmuş, imzalarını aldıktan sonra da yerlerine geri dönmüşler. Şüphesiz bu jest, kalabalığı etkilemek için yapılmıştı. Ve bu şerefe nâil olmak, kim bilir, nasıl bir duyguydu?.. Ah!..

O gün yine her zamanki yolu izleyerek eve dönmüş ablalarım. Yine hizmetçimiz onları kayıktan almaya Ageba'ya kadar gitmiş ve eve ulaştıklarında neredeyse gece yarısı olmuştu. İşte böyle bir deneyimi yaşamanın bedeli buymuş o zamanlarda ablalarım için. Bir tiyatro gösterisi izleyebilmek için koskoca bir günlerini hem de türlü zahmetlere katlanmak zorunda kaldıkları koca bir günlerini feda ediyorlarmış.

Ağabeyimin anlattığı bu güzel anıları dinlerken içimde tuhaf bir his belirdi. Acaba ben gerçekten bu ailenin evladı mıydım?.. Bu anlattıkları bizim ailemize ait anılar mıydı?.. Bütün bu anlatılanlar sanki benim değil de kasabanın varlıklı bir ailesinin anılarıydı.

Biz bir Samuray ailesi değildik. Babam, sosyal ilişkilerini canlı tutmak zorunda olan bir yerel meclis üyesiydi sadece. Onu kel, yaşlı bir beyefendi olarak biliyordum ama gençliğinde şarkı söylemeyi de öğrenmiş ve bir de metresi varmış. Aoyama'daki pirinç tarlaları, ailenin geçimini sağlamak için yeterliymiş bize anlatılana göre. Üçüncü ağabeyim, o da hayatta, ara sıra tarlalardaki kavuz ayıklama makinalarının sesinin hâlâ kulaklarında yankılandığını söyler. Hatırladığım kadarıyla mahalle sakinleri bizim eve *genka* derdi. O zamanlar neden böyle dediklerini anlamazdım hatta umursamazdım bile. Ama şimdi düşününce gerçekten de tam bir sergi salonu gibiydi evimiz. O civarda yüksek ve genişçe girişe sahip olan tek ev bizimkiydi. Bu girişin duvarlarında eski silahların, antika değerindeki araba lambalarının asılı olduğunu hatırlıyorum hayal meyal.

YİRMİ İKİ

Son iki üç yıldır, yılda en az bir kez çok fena hastalanıp yataklara düşüyorum. Kendimi toparlayıp ayağa kalkmam ise bir aydan fazla sürüyor.

Hastalığıma gelince, oruç tutmak dışında uygulanabilecek tedavisi bulunmayan bir mide rahatsızlığı... Sadece doktorumun emirleri değil bazen de bu illetin gidişatı belirliyor tuttuğum orucun süresini. Bu nedenle, ağrılarımın başladığı zamandan iyileşene kadar geçen süre zarfında çok fazla kilo kaybediyor, hâlsiz düşüyor, adeta kuruyup kalıyorum. Bu illetten kurtulup kendimi toparlamam da bir aydan fazla sürüyor.

Ne zaman nekahet dönemini atlatıp da ayağa kalkıp çalışma odama gitsem garip bir şekilde, masamın üstünde siyah şeritli davetiyeler buluyorum. Her seferinde de ölümün pençesinden son anda kurtulup kadere çelme takmış bir insanın yüzündeki o acı gülümsemeyle, ipek şapkamı giyip, bir çekçek kiralayıp o cenaze törenlerine gidiyorum. Mevtalar genelde yaşlı oluyor ama arada sırada benden daha gençlerinin hatta gençlikleri, dinçlikleriyle övünenlerin bile cenazelerine katıldığım oluyor.

Tören bittikten sonra eve dönüp çalışma odama kapanıyor ve ömür denen şu garip mefhum üzerine uzun düşüncelere

dalmış buluyorum kendimi. Mesela bu kadar hastalıkla boğuşan kendimin neden hâlâ hayatta olduğunu, falancanın hangi sebeple benden daha önce öldüğünü düşünüyorum.

Benim ruh hâlimdeki bir insanın sürekli ölümle ilgili düşüncelere dalması aslında çok normal. Diğer taraftan, yerini, bedenini, yeteneklerini, yaptığı ve sahip olduğu her şeyi unutmaya meyilli bir kişi olarak "Ben ölmem ya!" deyip hatta ölümün varlığını bile unutarak yaşadığımı fark ettiğim zamanlar da oluyor. Öyle ki cenaze törenlerinin en uhrevi anları olarak bilinen dua ve tütsü ritüelinde bile kendimi ortama tamamen yabancılaşmış, olana bitene kayıtsız bir hâlde buluyorum. Bununla birlikte, ölümden kıl payı kurtulmuş kendi bedenim ile orada öylece yatan, ölüme teslim olmuş ceset arasında pek bir fark da göremiyorum. O anda her şey gözüme öyle doğal görünüyor ki!..

Bir keresinde biri bana şöyle demişti:

"Başkasının ölümü insana çok doğal gelir ama insanoğlu kolay kolay kendine yakıştıramaz ölümü."

Başka bir sefer de savaşa katılmış bir adama şu soruyu sormuştum:

"Savaş esnasında silah arkadaşlarınızın birbiri ardına can verdiğini gördüğünüz hâlde hiç "Bana bir şey olmaz!" dediğiniz oldu mu?"

Adam şöyle cevap vermişti:

"Tabii ki oldu!.. Şüphesiz insanoğlu ölüm gelip onu bulunca kadar öleceğini hiç düşünmez."

Yine bir seferinde üniversiteden fizikçi bir hoca ile uçaklar hakkında konuşurken aramızda şöyle bir konuşma geçtiğini hatırlıyorum:

"Uçak kazalarından sonra hayatta kalma ihtimalinin neredeyse hiç olduğunu bilmek insanların çoğunu korkutup onları uçak yolculuğundan alıkoyması gerekmez mi? Yani bir sonraki

kazada "Sıra kesin bana gelecek." düşüncesi zihninlerinde dönüp durmasına rağmen korka korka yine de uçağa biniyorlar. Sizce de öyle değil mi?"

"Yoo, bana hiç de öyle bir hâlleri varmış gibi gelmiyor!"

"Neden ki?.."

"Tam tersi bir psikolojiyle hareket ediyorlar sanki. 'Uçak düştü, birçok insan yaşamını yitirdi ama ölüm beni bulamadı. Ne kadar da şanslıyım!' der gibi bir hâlleri var."

Acaba ben de mi o insanlar gibiyim? Hımm!.. Galiba evet!.. Ben de onlardanım. Zaten öldüğü ana kadar herkes hayattadır. Bu yüzden, yaşarken ölümü düşünmeye gerek var mı?..

İşin bir diğer ilginç yanı da şu ki hasta yatarken hiç gelmiyor bu davetiyeler. Ne zaman ayaklansam işte o vakit geliyor. Geçen güz yine kefeni yırtıp ayağa kalktıktan sonra üç dört kişinin cenazesine katıldım. Bu üç dört cenazeden bir tanesi iş arkadaşım Sato Bey'in cenazesiydi. Cenazede, gazetenin bir davetinde Sato'nun bana gümüş bir kadehte -bu kadeh ona gazete tarafından hediye edilmişti- sake ikram ettiğini hatırladım. Sonra yine aynı gece boyunca büyük bir coşkuyla ettiği o garip dansı geldi aklıma.

Böylesine hayat dolu adamların bir bir ölüyor olması ve benim hayatta olmam da çoğunlukla garip gelmiyor bana. Ama enikonu düşününce asıl garipliğin hayatta kalmamda değil de "Hayatta kalan ben olmalıyım." düşüncesinde yattığını fark ediyorum. Ve sonra acaba "kader" benimle oyun mu oynuyor diye sorgulamaya başlıyorum.

硝子戸の中

YİRMİ ÜÇ

Yaşadığım yerin yakınlarında Kikuicho adında bir mahalle vardı. O mahallede doğduğum için orayı benden daha iyi tanıyacak biri daha yoktur diye düşünüyorum. Yalnız, doğduğum yerden uzun süreliğine ayrılıp da geri döndüğümde Kikuicho'yu oldukça büyümüş, sınırlarını Negoro'ya kadar genişlemiş buldum.

Derin bağlarımın olduğu bu mahallenin adını duyduğumda veya telaffuz ettiğimde, küçüklüğümden beri duymaya alışık olduğumdan mıdır bilmem, bu kelime, geçmişimin anılarını uyandırabilecek nostaljik bir tınıdan oldukça uzak geliyor. Lâkin ne zaman çalışma odamda yalnız kalsam, elimi çeneme götürüp derin düşüncelere dalsam, ırmakta süzülen bir sandal gibi gönlümü zamanın akışına kaptırsam bu dört hece gelip düşüncelerimin tam ortasına kuruluyor. *Ki-ku-i-cho!*

Başkentin Edo olarak adlandırıldığı zamanlarda muhtemelen bu mahalle henüz yoktu. Edo ismi Tokyo olarak değiştirildiğinde mi yoksa çok sonraları mı kuruldu burası, tam olarak hatırlamıyorum ama mahalleye adını verenin babam olduğunu çok iyi biliyorum.

Ailemizin armasındaki desen kuyu bileziği (*i*), üstüne oturtulmuş bir krizantem (*kiku*) olduğu için buraya kuyu ve krizantem kelimelerinden kendi türettikleri *kikui* adını vermişler.

Bunu babamın kendi ağzından mı duymuştum yoksa başkası mı anlatmıştı, şimdilerde onu da hatırlamıyorum ama birinden duyduğum kesin. Babam, mahallenin muhtarı vefat edip de ihtiyar heyetindeki görevi sona erince bu sefer de bir süreliğine kasabanın belediye başkanlığı görevini yürütmüş, tam da bu sırada, sanıyorum, bulunduğu mevkii kullanarak böyle bir şeye imza atmıştı. Oldu olası bu durumu böbürlenerek anlatan babamı şimdi hatırladıkça ona kızmak ya da ondan utanmak yerine artık sadece gülümsüyorum.

Babamın ailemizi unutulmaz kılma sevdası bu kadarla kalmamıştı elbette. Evimizin önünden güneye doğru uzanan dik bir yokuşa da soyadımızı vermişti: *Natsume Yokuşu*. Ne yazık ki bu yokuş, Kikuicho kadar ün kazanamadı ve insanlar Natsume Yokuşu demek yerine sadece "yokuş" demeyi tercih ettiler. Lâkin geçenlerde, yer adları üzerine çalışan bir arkadaşım, Kikuicho'nun haritasını incelerken "Natsume-zaka ismine rastladığını, yokuşun ve çevresinin bu adla anıldığını gördüğünü söyledi. O zamanlar tutmamıştı ama şimdi kullanıldığına göre demek babam yine de adımızı tarihe mâl etmeyi başarmıştı.

Waseda'ya dönüşüm Tokyo'dan ayrıldıktan epeyce yıl sonra oldu. Şimdiki evime taşınmadan önce uzunca bir süre ev aramıştım. O günlerden birinde yine çılgınlar gibi ev bakınırken kendimi birdenbire, doğduğum ama yıllardır görmediğim evin yanında buldum. Etrafıma şöyle bir bakınınca çatısındaki eski kiremitler gözüme ilişti ve evin hâlâ ayakta olduğunu anlayınca yoluma devam ettim.

Waseda'ya taşındıktan sonra, bir gün, yolumu özellikle doğduğum evin oraya düşürdüm. Sokaktan bakılınca pek değişmemiş görünüyordu ama kapısındaki levha beni oldukça şaşırtmıştı. Levhada doğduğum evin "pansiyon" olduğu yazılıydı. Tuhaf bir histi. Biraz daha yürürsem belki Waseda'nın o eski güzel pirinç tarlalarını görürüm dedim ama nerde!.. Her

yer bu koca şehrin(!) bir parçası olmaya yemin etmişçesine değişime kendini teslim etmişti. Sonra aklıma Neguro'daki çay tarlaları ve bambu koruları geldi. Belki oralarda biraz yürüyebilirim diyerek yola düştüm ama tahmin edebileceğiniz üzere, onların da yerinde yeller esiyordu. Ya da ben mi yanılıyordum? Yoksa orada hiç mi var olmamışlardı bu aradıklarım? İyi ama neden her şey yok olup gitmişken bir tek doğduğum ev, sahile vurmuş içi boş deniz kabuğu gibi öylece kalakalmıştı? Keşke o ev de silinip gitmiş olsaydı, dedim kendi kendime.

"Zaman" denen mefhum çok kudretliymiş gerçekten. Geçen sene Takada taraflarına yürüyüşe gittiğim bir gün hiç farkında olmadan ayaklarım beni yine eski mahalleme ve oradan da doğruca doğduğum evin önüne götürmüştü. Bir de ne göreyim!.. Evimiz yıkılmış, yerine yepyeni, modern bir pansiyon dikilmişti. Yanına bir rehinci dükkânı açılmış, dükkânın önüne seyrek bir çit çekilmişti. Çitlerin arkasında birkaç ağaç görünüyordu. Tanınmayacak hâle gelmiş üç çam ağacı... Öyle çirkin budanmışlardı ki ağaç değil sanki üç sakat çocuktu bahçedekiler. Ama nedense bana çok tanıdık geliyorlardı. Eve dönerken hatırladığım şu haikuyu galiba çok eskiden bu üç ağaç için yazmıştım:

Şekilsiz gölgeleri ayakta
Çam ağaçlarının.
Üç tane, sıralı duruyor
Ay ışığı altında

YİRMİ DÖRT

"Böyle bir yerde yaşayarak bugünlere kazasız belasız gelebilmişsiniz."

"Öyle böyle bugünlere gelebildik işte bir şekilde. Kazasız belasız(!)..."

Bu cevapta geçen "kazasız belasız" sözcüğü, bir kadın ile bir erkeğin arasında yaşanan "aşksızlığı", kısacası şehvet eksikliğini ifade ediyor ancak ben bu kadar basit bir cevapla tatmin olamıyorum.

"Çok sık duyduğumuz bir örnektir, değil mi?.. İnsan şekerleme dükkânında çıraklığa başladıktan sonra, ne kadar şekerleme seven biri olursa olsun, sonunda şekerlemeden bıkıp nefret eder hâle gelir. Higan zamanında ikram edilen pirinç tatlılarının mutfakta nasıl, hangi zahmetlerle hazırlandığı hakkında en ufak bir fikirleri bile bulunmayan bir erkeğin bildiği tek şey, önlerine konan iştah kabartıcı bu güzel tatlıdır. Sizin için de durum böyle mi?"

"Tam olarak değil. Yirmili yaşlarıma gelene kadar bu tür konulara biraz kayıtsız kaldım."

Aslında bakarsanız iyi bir adama benziyor.

"Siz kayıtsız kalsanız da karşı tarafın bazen kayıtsız kalamadığı zamanlar olmamış değildir, diye düşünüyorum. Böyle zamanlarda sizi baştan çıkarma girişimleri olmuştur, değil mi?"

"Şimdi siz öyle söyleyince düşündüm de bu tür imalı hareketlerde bulunanlar, dile getirmeye çalışanlar olmadı değil galiba. Ama ne bileyim, dediğim gibi, ben fazla ilgili değildim."

"Yani siz diyorsunuz ki eğer böyle baştan çıkarma girişimleri olduysa da o zamanlar ben fark etmemişim."

"Yani... Öyle de diyebiliriz. Aslında bir keresinde karşı tarafın davetini açıkça görmüş ve anlamıştım ama kadın bana bir türlü çekici gelmiyordu."

Bu son cümleyle konunun kapandığını düşünmüştüm. Çünkü yeni yıl soframız kurulmuş, önümüze servislerimiz açılmış, bizi bekliyordu. Ne misafirim içkisinden bir yudum alabilmiş ne de o içmediği için benim elim kadehe gidebilmişti. Bir süre sessizce birbirimize servis yapıp sonrasında nihayet yemeğe başlayabildik.

Çorbamı yudumlarken "Yani şimdiye kadar kadınlarla ilişkilerinizde hiç olağanüstü bir şey yaşamadınız mı?" diye sordum emin olmak için. Daha sorum biter bitmez adam anlatmaya başladı başından geçen o olayı:

"Daha işe yeni başladığım, sıradan bir memur olduğum yıllardı. İki yıldır düzenli olarak görmeye gittiğim bir kız vardı. Söylememe gerek bile yok, işinde çok profesyoneldi ama ne yazık ki artık hayatta değil. Kendini asarak hayatına son vermişti, daha 19'undaydı. On gün kadar görüşememiştik, o arada intihar etmiş. Zaten kızın iki fedaisi varmış. İkisi de birbirinden inatçıymış, kızı satın almak konusunda. Bu yüzden sürekli fiyatı artıyorlar, aynı evdeki diğer sözü geçen geyşaları da kıza baskı yapsınlar diye epey hoş tutuyorlarmış."

"Ee, siz neden onun hâmisi olmadınız?"

"Söyledim ya, o zamanlar işimde çok yeniydim. Maddi imkânlarım onu satın almak için yeterli değildi."

"Ama görünen o ki kız, sizin yüzünüzden ölmüş."

"Şey... Onun için iki erkeği aynı anda idare etmek oldukça zor olacaktı, belki de bu yüzden öldürmüştür kendini. Ama birbirimize söz vermiştik. O hiçbir yere gitmeyecek, ben de onu düzenli olarak görmeye devam edecektim."

"Bu durumda dolaylı da olsa kızın katili siz olmuş oluyorsunuz."

"Evet, dediğiniz gibi de olabilir!"

"Vicdan azabı çekmiyor musunuz?"

"Hem de çok!.."

Yeni yılın ilk günü insanlarla dolup taşan oturma odamda, ikinci gün, yalnızlık kokan derin bir sessizlik vardı. İşte tam da bu sessizliğin, baharın kimsesiz çam ağaçlarının içine gelmişti misafirim yeni yılımı tebrik etmeye, belki de bu acıklı hikâyesini anlatmaya... O kadar metanetli, öylesine kendinden emin duruşu vardı ki hikâyesini anlatırken hiçbir süslü söze ihtiyaç duymadı.

硝子戸の中

YİRMİ BEŞ

Şimdi size anlatacağım olay hâlâ Sendagi'de yaşadığım zamanlardan bir anı olduğu için yıl hesabı yapacak olursak bir hayli eskilere dayanıyor.

Bir gün, Kiridoshi'de yürüyüşümü yapmış, eve dönüyordum. Hongoyonchome kavşağına çıkmak yerine bir sokak önceki köşeden kuzeye saptım ve dar bir yoldan yürümeye devam ettim. Döndüğüm köşe başında o zamanlar bir et lokantası vardı. O lokantanın hemen yanında da profesyonel hikâye anlatıcılarının sahne aldığı salonun reklamının yapıldığı bir tabela asılı olurdu her zaman. O gün hava yağmurlu olduğundan, doğal olarak şemsiyeyle dolaşıyordum. Koyu mavi bir şemsiyeydi o gün yanıma aldığım. Çelik grisi şeritleri vardı ve kâğıt fenerleri andırıyordu uzaktan bakınca. Üstten sızan yağmur damlaları şemsiyenin ahşap sapından aşağı doğru kayarak gelip elimi ıslatmaya başlamıştı. Fazla işlek olmayan bu küçük yolun tüm kiri çamuru yağmurla birlikte adeta yıkanıp gitmişti. Takunyalarımın topuklarında bile en ufak bir çamur birikintisi kalmamıştı. Ancak yukarı baktığımda gökyüzü kapkara, aşağı baktığımda ise daha da iç karartıcı idi. Sık kullandığım bir yol olduğundan mıdır bilinmez, etrafta ilgimi çekecek hiçbir şey göremiyordum ve bu da tıpkı gökyüzü gibi içimi karartıyordu. Belki takunyalarımın topuklarındaki çamur birikintileri temizlenmişti ama ruhumda biriken tortular

hiçbir yere gitmiyor, yerli yerinde öylece duruyordu. Ruhumdaki ağırlığın yüzüme düşürdüğü gölgelerle yağmurun altında yürümeye devam ediyordum.

Hikagecho'daki hikâye salonunun önüne vardığımda aniden üstü tenteli bir çekçekle burun buruna geldik. Bu tür çekçeklerin tentesi, içindekini kısmen yağmurdan veya güneşten korumaya yarar ancak mahremiyeti sağlamaya yetmezdi. Çok uzaktan bile baksanız yolcunun kadın mı, erkek mi olduğunu anlardınız. O zamanlar zaten normal arabalarda bile selüloit camlar bugünkü gibi yaygın değildi. Burun buruna geldiğim çekçeğin içindeki kadının yüzü bembeyazdı. Bu solgun beyaz yüz, bana oldukça güzel gelmişti doğrusu. Yağmur altında yoluma devam ederken, az önce gördüğüm güzelliğin etkisinden çıkamamıştım. Bu efsunlu güzellik, aklıma, kadının bir geyşa olabileceği düşüncesini getirdi. Evet, bir geyşa olmalıydı bu kadın. O zarafet, o güzellik başka türlü nasıl tek bir kişide toplanmış olabilirdi ki?.. Başımı kaldırıp çekçeğin gittiği yöne baktığımda kadının da bana baktığını gördüm. Göz göze geldik ve zarif bir şekilde beni selamladı. Yüzündeki eşsiz tebessümü görünce onun Kusuo Otsuka Hanım olduğunu fark ettim.

Birkaç gün sonra Kusuo Hanım ile tekrar karşılaştık.

"Geçen gün olanlar için bağışlayınız lütfen!" dedi.

"Aslına bakarsanız güzelliğiniz karşısında büyülenmiştim ve kim olduğunuzu çıkarmaya çalışıyordum. Bir geyşa mı acaba, dedim kendi kendime." diye itirafta bulundum.

Kusuo Hanım'ın ne cevap verdiğini, ona başka neler söylediğimi tam olarak hatırlamıyorum ama yüzünde en ufak bir utangaçlık emaresi yoktu. Rahatsız olmuş veya öfkelenmiş gibi de görünmüyordu. Sanki kendisine duyulan bu hayranlık, işittiği bu iltifatlar dünyanın en doğal şeyiydi.

Son karşılaşmamızın üstünden epeyce bir zaman geçtikten sonra, bir gün Kusuo Hanım Waseda'ya gelmiş ve beni de ziyaret etme nezaketinde bulunmuştu. Ne yazık ki tam da o sırada karımla hararetli bir tartışma yaşamıştık, ben de sakinleşmek için kendimi istemeye istemeye çalışma odama kapatmıştım. Kusuo Hanım geldiğinde onu karım karşılamış, on dakika kadar sohbet ettikten sonra da ziyaret sona ermişti.

Karımla kavgamız daha fazla büyümemiş, o gün konu kapanmıştı. Ben de birkaç gün sonra Kusuo Hanım'dan özür dilemek için Nishikitamachi'ye gittim ve:

"Aslına bakarsanız sizin geldiğiniz gün karımla çok kötü kavga etmiştik. Sanırım sizi de gerektiği gibi ağırlayamadı, güler yüz göstermedi. Ben de o kızgın hâlimle size görünmek istemediğim için odamdan dışarı çıkmadım. Lütfen kabalığımızı bağışlayın!" dedim.

Kusuo Hanım'ın cevabının da o günlerin de üstünden o kadar uzun zaman geçmiş ki hafızamda gömdüğüm yerden bulup çıkarmak neredeyse imkânsız. Ne yazık ki bir türlü hatırlayamıyorum verdiği cevabı.

Kusuo Hanım'ın ölüm haberini aldığımda yine hastaydım ve gastroentoroloji kliniğinde yatıyordum. Cenaze töreni davetiyesi elime geçmeden önce de yakınları beni telefonla aramışlar, davetliler arasında ismimin yer almasının benim için uygun olup olmayacağını sormuşlardı. O gün hastanede Kusuo Hanım için şu haikuyu yazdım:

Ne kadar krizantem varsa
Doldursunlar şimdi tabutlara

Bu dizeleri haikuya meraklı bir arkadaşım çok beğenmiş hatta bir gün kâğıtlarını, fırçalarını getirip güzelce yazdırtmıştı. Heyhat!.. Bu da mı mazide kaldı?

YİRMİ ALTI

Masu nasıl olmuştu da böyle dibi görmüştü, bir türlü anlam veremiyordum. Ben onu tanıdığım zamanlarda kendi hâlinde bir postacıydı. Kardeşi Sho ise iflas edip her şeyini kaybettikten sonra yanımıza yerleşmişti ama maddi durumu Masu'nunkinden daha iyiydi. Küçükken Honcho'da bir eczanede çıraklık yaptığı sıralarda Batılı bir müşterinin kendisini çok sevdiğini hatta adamın ona sık sık birlikte ülkesine gitmek isteyip istemediğini sorduğunu ve bu teklifi reddettiği için çok pişman olduğunu anlatıp dururdu Masu.

Masu ile Sho, anne tarafından kuzenlerim olurlardı. Masu, hemen hemen ayda bir kez hem kardeşi Sho'yu görmek hem de babama şükranlarını sunmak üzere içi pirinç patlağı bisküvileriyle dolu hediye paketleriyle Ushigome'ye bizi ziyarete gelirdi. O yıllarda, yanılmıyorsam, ya Shiba ya da Shinagawa taraflarında oturuyordu. Postacılık yapıyordu. Yalnız yaşadığı bir evi, kaygısız bir hayatı vardı. Bu yüzden ne zaman bize gelse evine dönmek aklına gelmez, bizde yatıya kalırdı. Yarım ağızla da olsa yatıya kalıp rahatsızlık vermek istemediğini söylediği ender zamanlarda ise ağabeylerim çevresini sarıp "Hele bi gitmeyi dene de gör bakalım neler yapıyoruz sana!" diyerek tepesine çıkar, boğuşmaya başlarlardı.

O yıllarda iki numaralı ağabeyim ve onun bir küçüğü ağabeyim *nankou* denen okullara gidiyorlardı. Bu okullar şimdinin

liselerine denk geliyor. Nankou'dan mezun olan çocuk o zaman *kaisei* dediğimiz, şimdinin üniversitesine gitmeye hak kazanıyordu. Hiç unutmam, her gün akşam olduğunda verandadaki pavlonya ağacından yapılmış sıranın başına oturur, kafalarını kaldırmadan bir sonraki günün okuma ödevlerini yaparlardı. Okuma ödevi dediysem öyle şimdiki talebelere verilen okuma metinleriyle uzaktan yakından ilgisi yoktu, o zamanlarda verilen metinlerin ve ödevlerin. Mesela Goodrich'in "İngiliz Tarihi" adlı kitabını önlerine açarlar, bir paragraf okuduktan sonra kitabı ters çevirip az önce okuduklarını ezberden söylemeye çalışırlardı. Ödevleri bitince de rahatlamak için Masu ile dalga geçmeye yer ararlardı. Bazen en büyük ağabeyim de keyfi yerindeyse hiç üşenmeden verandaya kadar gelip onlara eşlik ederdi. Böylece Masu ile alay etmek için herkes bir araya gelmiş olurdu.

"Masu, Batılı adamlara da mektup götürüyorsun, değil mi?"

"Bu benim işim. Tabii ki götürüyorum."

"Hımın!.. O zaman senin İngilizcen iyidir."

"Sizce o kadar İngilizce bilsem bu işi mi yapardım?"

"Ama en azından İngilizce olarak "Poooosstaaaa!" diye bağırabiliyorsundur."

"O kadarlık Japoncayı ülkedeki bütün yabancılar bilir ki!.. Hem biliyor musunuz, yabancılar Japonca anlayabiliyor."

"Gerçekten mi?.. Sana Japonca bir şeyler söylüyorlar mı?.."

"Tabii ki!.. Mesela Bayan Pelory "*Anata yoroshii. Arigatou*" diyor gayet düzgün bir Japoncayla."

Masu'nun Bayan Pelory'in Japoncasını taklit etmesiyle birlikte herkes kahkahalara boğulurdu. Tabii eğlence burada kesilmez, kendini ilk toparlayan, daha fazla eğlence icat etmek için sorulara devam ederdi:

"Masu, kadının adı ne demiştin? Ne diyordu sana?"

İşte böyle epeyce bir eğlenirler, Masu da neşelerine neşe katılsın diye kadını taklit etmeye devam ederdi. Sonra ağabeylerim Masu'ya:

"Haydi Masu, bize 'Ovadaki Yalnız Selvi'yi okusana!.." diye tuttururlardı.

"O öyle hemen insanın aklına gelmez." diye nazlanırdı Masu.

"Haydi amaaa!.. Oooku oooku!.. Varınca ovadaki yalnız selvinin yanına..." diye bir yandan tezahürat, bir yandan Masu'ya sufleler havada uçuşurdu. Masu sadece güler, asla istekleri karşılamazdı. Bu 'Ovadaki Yalnız Selvi'yi Masu'nun ağzından bir kez bile duyamadım. Acaba neydi? Bir şiir mi?.. Bir şarkı mı?.. Ya da o yaştakilerin tarih kitaplarında yer alan bir parçadan mı alıntıydı?

Zaman akıp gitmiş, ben büyümüştüm. Artık Masu da gelmez olmuştu. Öldüğünü düşünüyorum. Çünkü hayatta olsaydı mutlaka ondan bir haber alırdık. Ama öldüyse de ne zaman öldüğünü bilmiyorum.

硝子戸の中

YİRMİ YEDİ

Pek tiyatroya gitme alışkanlığım yoktur. Hele Kabuki'den hiç anlamam. Sanırım, çok eskiden beri sahnelenen bu oyunlarda geleneği korumak adına hâlâ anlaşılması güç, köhne sözcükleri kullanmaları, diğer bir deyişle cahilliğim, o büyülü dünyanın içine girmeme, onunla özdeşleşmeme engel oluyor. Ama tek sebep bu değil. Kabuki izlerken bana en garip gelen şey; oyuncunun gerçeklikle kurgu arasında, kurgu ile gerçeklik arasında geçiş yaparken bir tarafa tam geçememesi, sanki havada asılıymış gibi durması oluyor. Galiba tam da bu belirsizlik hâli beni Kabuki'yi sevmekten alıkoyan şey.

Ancak sahneye ne zaman bir çocuk oyuncu çıksa ve en yüksek perdeden dokunaklı şeyler söylese gözlerimin dolmasına engel olamam. Sonra hemen kendime gelip bu aldatmacaya kandığım için pişman olurum ve nasıl bu kadar kolay gözyaşı döktüm diye kendime hayret ederim.

Bir gün dost meclisini toplamış, sohbet ediyorduk. İçlerinden tiyatro tutkunu bir arkadaşıma "Duygu sömürüsüne maruz bırakılarak yani kandırılarak ağlamaktan nefret ediyorum." diye bir itirafta bulunmuştum. Bu tiyatrosever arkadaşım da bana:

"İşte o an sizin en doğal olduğunuz andır. Aksine günlük hayatta gözyaşlarınızı içinize attığınız için asıl kandıran siz oluyorsunuz." demişti.

Onunla kesinlikle aynı fikirde olmadığımdan ve kendimi haklı çıkarmak için var gücümle çabaladığımdan oradan buradan örnek verirken nasıl olduysa olmuş, konu resim sanatına kaymıştı. Bu sanatsever arkadaşım, Jakuchu'nun Güzel Sanatlar Derneği galerisinde sergilenen bir tablosunda müthiş derecede etkilendiğini ve eser hakkında yakında bir makale yayımlayacağını anlatıyordu. Tek derdimiz, Jakuchu'nun Horozu'ydu. Tiyatroda olduğu gibi, resim konusunda da hararetli bir tartışmaya tutuşmuştuk. Tüm detaylarını anlattıkça anlatıyor, adeta içimdeki Kabuki nefretinin yanına bir de Jakuchi'nin Horozu'nu eklemeye çalışıyordu. Sonunda dayanamayıp:

"Yahu azizim, resim hakkında böyle bol keseden atıp tutma cüretini nereden buluyorsunuz?" deyiverdim.

Bu aşağılama karşısında adam bana bu sefer de sanatta monizm felsefesini savunmaya başlamasın mı?.. Kabaca özetlemek gerekirse savunduğu şey, her türlü varlığın aynı kaynaktan ortaya çıktığı ve eğer bir kişi kendini herhangi bir sanat dalında yeterince geliştirirse diğer bütün sanat dallarını da anlayabileceğiydi. Dost meclisinden epey destekçisi çıkmıştı.

"Yani siz diyorsunuz ki eğer roman yazabiliyorsan bir judo ustası olmaman için hiçbir sebep yok, öyle mi?" diye sordum gülerek.

"Judo dediğin şey sanat mı yahu?.." diyerek kahkahayı bastı.

Sanatın ortak bir kökeni olduğunu düşünmüyorum. Ama farz edelim ki hepsi tek bir kaynaktan çıktı. Bir sanat, diğerlerinden farklılaşmaya başlamadan gelişebilir mi?.. İster resim ister heykel isterse de edebiyat, bunların tümünü iddia edilen tek kaynağa indirgediğimizde hepsi birden bir hiçe dönüşmez mi?.. Hiçlik, hepsinin ortak noktası olabilir mi?.. Olsa da gerçekte işe yarayacak bir etki yaratır mı?.. Elle tutulur, gözle

görülür somut tek bir ortak yön keşfedemezsiniz bu eserlerin kaynağında.

İşte böyle bir tez sürmüştüm öne, en sonunda. Ama kesinlikle dinleyenleri ikna etmek için yeterli değildi ve tezimdeki boşlukları doldurabilmem için daha detaylı örneklere gitmeli, farklı yollar denemeliydim. Tam bir örnek daha verecektim ki oturanlardan biri benimle aynı fikirde olduğunu söyleyip tezimi savunmaya başladı. Biraz da yorulduğumdan, konuşanın sözünü kesmeden konuşmasına izin verdim. Adam o kadar içmişti ki hiç es vermeden bir edebiyattan bir resimden konuşuyor ama bir türlü sadede gelmiyordu. Artık sarhoşluktan dili de sürçmeye başlamıştı. İlk başlarda hepimiz gülüp eğlendik tabii ama sonra bir sessizlik çöktü üstümüze.

"Beyler, devrilelim mi?" diye güçlükle sorabildi başka bir sarhoş arkadaşım.

"Yıkılacak bir yer arıyorsanız dışarısı daha müsait." diyerek uyardım kendisini.

"Tamam o zaman! Biz de gider, dışarıda devriliriz. Haydi haydi, kalkın beyler!" derken bir yandan da yanındaki diğer sarhoşu dürtüyordu ama yanına yoldaş bulamıyordu. Hasılı biraz gerilmişti ortam.

Bu anlattıklarım bu yılın başındaki bir toplantımızda olmuştu. Tartıştığım sarhoş arkadaşım yine ara ara gelir ama o günkü kavga ile ilgili ağzını hiç açmaz.

YİRMİ SEKİZ

Geçenlerde kedimizi gören biri "Bu kaçıncısı?" diye sordu. Ben de tereddütsüz "İkincisi!.." dedim ama sonra düşününce aslında bu üçüncü kedimizdi.

İlki, bir sokak kedisi olmasına rağmen epey meşhur oldu. Öte yandan, ikincisinin hayatı o kadar kısa sürdü ki sahibi olarak ben bile varlığını unutmuşum. O yavrucağı bize kimin getirdiğini hatırlamıyorum ama avucumun içini ancak doldurabildiğini, ayakta duramayacak kadar minik ve çelimsiz olduğunu hâlâ hatırlıyorum. Bir sabah karım döşekleri, yorganları kaldırırken yanlışlıkla üstüne basıp zavallıcığın eceli olmuştu. Kediciğin cılız sesini duyar duymaz yorganın altından geldiğini anlamış, hemen duruma müdahale etmişti ama en fazla iki gün daha yaşayabilmişti. Halefi, şu anda bizimle yaşayan kara kedimiz.

Bu kara kediye karşı hislerimde öyle pek bir aşırılık yok. Ne çok seviyorum ne de nefret ediyorum. Hislerimiz karşılıklı olacak ki o da evin içinde öyle boş boş dolaşırken bir kez bile gelip bana sırnaşmaz.

Bir gün bizimki mutfakta gezinirken mutfak dolabına girmiş ve içi susam yağı dolu tencerenin içine düşmüş. Oradan da çıkıp vücuduna krem sürüp güneşin altında yatan insanlar gibi gelmiş, benim çalışma masamdaki kâğıtlarımın üstüne bir

güzel uzanmış. Yağ kaç kat alta geçmiş, anlatamam! O zaman epey sinirlenmiştim.

Geçen yıl yatağa düşmemin hemen öncesinde bizimki de birdenbire bir deri hastalığına yakalandı. Yüzündeki, alnındaki tüylerin tamamı döküldü. Kaşınan yerleri tırnaklarıyla yırttığından her yeri kan içinde kalıyor, ara ara etinden parçalar kopuyordu. Bir gün yemek yerken bu acı duruma şahit oldum ve içim kalktı. Karıma:

"Eğer bu böyle etrafa kendinden parçalar bırakmaya devam ederse çocuklara da mikrop bulaştırıp hasta edecek. Bir an önce veterinere götürüp tedavi ettirmemiz lazım." dedim.

Bunları söylemiştim ama içimden bir ses de hiçbir zaman tam olarak iyileşemeyeceğini söylüyordu. Eskiden tanıdığım Batılı bir arkadaşımın da aynı durum başına gelmişti. Cins bir köpeği vardı bu arkadaşımın ve götürmediği doktor, uygulamadıkları tedavi kalmamıştı. Sonunda hayvancağızın daha fazla acı çekmesine dayanamamış, onu uyutmak zorunda kalmışlardı.

Durumu daha da kötüleşmeden kloroformla uyutmanın en iyisi olacağını karıma üç dört kez söyledim ama o sırada kendim de hastalanıp yataklara düştüm. Kendi ağrılarım kedinin acılarından daha ağır basmış, sorunla ilgilenemez olmuştum. Diğer yandan hastalığım sayesinde(!) bu durumun sorumluluğu da benden çıkmıştı. Hasta olduğum süre içinde kediyi hiç görmedim.

Ekim ayında nihayet tekrar ayağa kalkabildim. Garip bir şekilde sağlıklıydı. Tüyleri yeniden simsiyah olmuş, yaralı pembe derisinden yeni yeni tüyler çıkmaya başlamıştı.

"Vay be!.. Demek, onulmaz yara değilmiş?.." dedim kendi kendime. Hastalıktan yeni kurtulmuş, feri sönmüş gözlerimi bir türlü kediden ayıramıyordum. Sanki ben iyileştikçe kedimiz de iyileşiyordu. Benim gücüm yerine geldikçe onun da

tüyleri parlaklaşıyordu. Kefeni yırtıp tamamen eski hâlime geldiğimdeyse kedimizin ne kadar da büyümüş olduğunu fark ettim. Kendi hastalığımın seyri ile kedimin hastalığının seyrini karşılaştırdığımda aralarında görünmez bir bağ olduğu hissine kapılıyorum. Sonra da "Aptal olma be adam!" diyerek kendime gülüp bu düşünceyi kafamdan uzaklaştırıyorum. Kediye gelince tek söylediği şey "Miyaaavv..." olduğu için onun bu konuda ne düşündüğünü sanırım hiçbir zaman öğrenemeyeceğim.

硝子戸の中

YİRMİ DOKUZ

Ben, annemle babamın olgunluk çağlarında dünyaya getirdikleri bir çocuğum. Yani evin tekne kazıntısı da diyebilirsiniz. Annem beni doğurduğunda, o yaşta hamile kalmış olmaktan ne kadar utandığını anlatır dururmuş. Bu utanç tek sebep değildir muhtemelen ama doğar doğmaz evlatlık verilmemde etkisi olduğunu düşünmüyor da değilim. İlk koruyucu ailemi pek hatırlamadığımı söylememe gerek yok sanırım ama daha sonra, büyüdüğümde, ikinci el mobilya satarak geçimini sağlayan fakir bir çift olduklarını öğrendim.

Yotsuya Bulvarı'ndaki dükkânlarında, milletin eskilerinin konduğu bir sepetin içinde ailemle birlikte ben de sabahlarmışım onlar çalışırken. Bir akşam ablam dükkânın önünden geçerken bu durumu görmüş, yüreği dayanmamış ve beni kaptığı gibi yenine sarıp evimize geri götürmüş. Ama ben sabaha kadar durmadan ağlamış, evdekileri de uyutmamışım. Bebek ağlamasını yıllar önce unutmuş olan babam, benim yüzümden o gece ablama yapmadığını bırakmamış.

Eski eşya alıp satan üvey ailemden ne zaman tamamıyla alınıp öz evime geldim, bilmiyorum ama hemen yine evlatlık verildim. Yanlış hatırlamıyorsam dört yaşlarındaydım. Sekiz dokuz yaşıma yani aklım bazı şeylere erene kadar onların yanında büyüdüm. Ancak beni evlat edinen aile maddi problemler yaşamaya başlayınca tekrar öz ailemin yanına döndüm.

Asakusa'dan Ushigome'ye taşındığımızda aslında doğduğum eve taşındığımızın farkında değildim, tıpkı büyükanne ve büyükbaba dediğim insanların öz annem ve babam olduğunu uzunca bir süre fark etmediğim gibi... Onlar da zor bir zamandan geçtiğimi düşünmüş olacaklar ki hiç ses çıkarmadılar bu duruma ve ben de bildiğim gibi yaşamaya devam ettim.

Birçok tekne kazıntısının aksine, hiçbir zaman ailesi tarafından şımartılan bir çocuk olamadım ne yazık ki!.. Uysal bir çocuk olmadığım için mi, orada burada evlatlık olarak büyütüldüğüm için mi, bilmiyorum ama bir kerecik olsun şımartıldığımı hatırlamıyorum. Hatırladığım tek şey, babamın bana karşı son derece zalim olduğuydu. Bu yaşımda bile hâlâ gözümün önündedir.

Öte yandan Asakusa'dan Ushigome'ye döndükten sonraki dönemde sanki dünyadaki en mutlu çocuk bendim ve bunu da evdeki herkesin hissetmesi için elimden geleni yapıyordum. O kadar saf bir çocuktum ki kaç zaman sürdü dedenle ninenin aslında annenle baban olduğunu anlaman derseniz size süresi hakkında net bir cevap veremem ama durumu öğrendiğim geceyi çok net hatırlıyorum.

Oturma odasında tek başıma uyuyordum. Uyku arasında birinin kulağıma adımı fısıldadığını duydum. Şaşkınlıkla gözlerimi açtım ancak karanlık olduğu için epey bir süre daha yerimden kalkmadan olanı biteni anlamaya çalıştım. Biraz da korkmuştum. Gözlerimi açtığımı anlayan o tatlı fısıltı usulca devam etti:

"Dedeniz ve nineniz olduğunu düşündüğünüz o insanlar sizin gerçek anne ve babanızmış küçük bey!"

Bu tatlı ses hizmetçimizin sesiydi.

"Az önce onları konuşurlarken duydum. Bu evi doğduğunuz ev olduğu için bu kadar çok sevdiğinizi düşünüyorlar.

Bunları bilmeniz gerektiğini düşündüm ancak lütfen benden öğrendiğinizi kimseye söylemeyin. Anlaştık mı?" dedi.

O an tek bir cümle edebildim:

"Kimseye söylemem!"

Kalbimde bir çağlayan coştukça coşuyordu. Gerçekten çok mutlu olmuştum. Bu mutluluğumun sebebi gerçekleri öğrenmem değil hizmetçi kızın bana merhamet gösterip bunları anlatmasıydı. Ama ne yazık ki bu iyiliği bana yapan hizmetçimizin adını da yüzünü de hatırlayamıyorum. Tek hatırladığım o sıcacık merhameti.

OTUZ

Ziyaretçilerimiz ne zaman beni çalışma odamda masamın başında görse "Hastalığınız tamamen geçti, değil mi? İyileştiniz değil mi?" diye sorma nezaketinde bulunurlar, sağ olsunlar. Ben de her seferinde cevap verirken "Eh işte!.. Şöyle böyle yaşayıp gidiyorum." demeyi âdet hâline getirdiğimden sürekli böyle cevap veririm.

"Şöyle böyle yaşayıp gitmek!.." Bu ifadeyi şöyle enine boyuna düşününce aslında ne kadar kaba, ne kadar yakışıksız bir şey olduğunu fark ettim. Ancak sağlık durumumu tam anlamıyla ifade edebilecek başka bir cümle de bulamadım.

T... beni ziyarete geldiğinde bütün bu düşüncelerimi ona açtım. Tamamıyla iyileşip iyileşmediğimi bilmediğim için insanlar sağlığımı sorduğunda ne diyeceğimi şaşırdığımı söyledim. O da:

"Bence tam olarak iyileştiğin söylenemez. Ara ara nüksediyor ve bu da hastalığının ısrarcı bir şekilde devam ettiğini, bir nevi kronikleştiğini gösterir." dedi

"Kronikleşme..." Bu sözcük çok hoşuma gitmişti. O günden sonra insanlara "Şöyle böyle yaşayıp gidiyorum." demek yerine "Devam ediyor. Sanırım artık kronikleşti." demeye başladım. Kronikleşme sözcüğünün anlamını açıklarken de sık sık Avrupa'daki büyük savaştan örnekler veriyordum.

Yine bir gün ziyaretime gelenlere durumumu anlatmak için şu cevabı verdim:

"İtilaf Devletleri'yle mücadele eden Almanya gibi ben de bu hastalıkla savaşıyorum. Şu anda karşınızda oturup sizinle sohbet edebiliyorsam bunun sebebi ateşkes değil. Siperlerden çıkıp göğüs göğse çarpışacağım anı bekliyor olmamdır. Yani sizin anlayacağınız, tam teyakkuz halindeyim. Ve bu çarpışma ne zaman patlak verecek, bilmiyorum."

Bunu duyan ziyaretçilerimden birisi kahkahalarla güldü, diğeri derin bir sessizliğe gömüldü ve bir diğeri de yüzüme şefkatle, uzun uzun baktı. Onları uğurladıktan sonra verdiğim örnek karşısındaki tepkilerini düşündüm. Şu dünyada kronikleşen tek şey benim hastalığım değildir sonuçta. Açıklamalarımı dinleyip espri yaptığımı düşündüğü için gülen kişi, hiçbir şey anlamadığı için sessiz kalmayı tercih eden kişi, bir de merhametle dolu olduğu için bana şefkatle bakan kişi...

Bu üçünün de kalbinin derinliklerinde, insanlardan sakladığı hatta kendilerinin bile farkında olmadığı, devinen bir şeyler yok mudur sizce? Eğer bu içlerinde sürekli dönüp duran şey, günün birinde dile gelse de yüksek sesle haykırmaya başlasa bu insancıklar ne yapardı? Anıları o an itibarıyla kendileriyle konuşmayı bırakır, geçmişleri tamamen silinmez miydi? Şimdiyle geçmiş arasında veya geçmişte yaşananlar arasında bir bağ kuramadıktan sonra şu anki kendilerini anlamlandırabilirler miydi?

En nihayetinde hepimizin yaptığı şey, rüyalarımızda kendi ellerimizle yaptığımız bombaları yüklenip ölüm denen o uzak diyara durmaksızın ilerlemek değil mi? Sadece kimse ne kendi yükünün farkında ne de başkasınınkinin... Ne şanslıyız, değil mi?..

Hastalığımın kronikleştiğini fark ettiğim anda, Avrupa'daki savaşların da bu dünyanın kronik hastalığı olduğunu

düşünmeye başladım. Ancak, bu kronik vakanın ne zaman başladığı, bu saatten sonra nasıl bir yöne evrileceği konusunda hiçbir fikrim yok.

"Kronik" kelimesinin anlamını bilmeyen, sonuçlarından endişe duymayan, sıradan ölümlüleri çok kıskanıyorum.

硝子戸の中

OTUZ BİR

İlkokuldayken Kii adında çok sevdiğim bir arkadaşım vardı. Kii, Nakacho'daki amcasının evinde yaşadığından ve bu ev de bizimkine epey uzak olduğundan her gün buluşmak biraz zor oluyordu. Bir de ayıp olmasın diye öyle zırt pırt gitmiyordum çocuğun evine. Önce onun bize gelmesini bekliyordum. Ben hiç gitmesem bile o kırılmıyor, darılmıyor mutlaka bizim evin yakınlarına geliyordu. Aslında geldiği yer, kiradaki dükkânlarımızdan biri olan Matsu Bey'in kırtasiye malzemesi sattığı dükkândı.

Kii'nin anası babası yok gibiydi ama çocuk aklıma o zamanlar bu tür şeyler hiç tuhaf gelmediğinden sormamıştım kendisine. Neden hep Matsuların dükkânına geldiğini de bilmiyordum tabii. Sonraları başkalarından duydum. Bu Kii'nin babası eskiden darphanede memurken sahte para bastığı iddiasıyla tutuklanıp hapishaneye atılmış ve oradan da sağ çıkamamış. Dul kalan annesi de çocuğu, bizim Kii'yi, ölen kocasının evine bırakıp Matsu Bey ile evlenmiş. Meğer Kii, beni görmeye değil de annesiyle hasret gidermeye geliyormuş.

Bunları öğrendiğim zaman da Kii hakkındaki düşüncelerim değişmedi. O hâlâ en iyi arkadaşımdı ve ailesinin kim olduğu, neci olduğu beni hiç mi hiç ilgilendirmiyordu.

İkimiz de Çince derslerine bayılırdık. Yazılanların çoğunu anlamasak bile Çin klasiklerini okuyup üzerine konuşmaktan büyük keyif alırdık. Bir yerlerden mi duyardı yoksa kendisi mi

araştırırdı, bilmiyorum ama öyle zor klasiklerin adlarını bellerdi ki şaşkınlıktan ağzım açık kalırdı.

Kii bir gün bize geldi. Aynı zamanda verandamız olan odama geçtiğimizde yanında getirdiği bez çantasının içinden birbirinin devamı olan iki cilt kitap çıkarıp gösterdi. Kitapların el yazması olduğu belli oluyordu ama Çinceydi. Kii'nin elinden aldığım kitaplara boş boş baktım. Orasını burasını okumaya çalıştım ama gerçekten anlamak benim için oldukça güçtü. Ne hakkında olduğunu bile çıkaramamıştım ve Kii de kitabın neyle ilgili olduğunu bilip bilmediğimi sormadı.

"Elinde tuttuğun kitap Ota Nanpo'nun orijinal el yazması eserlerinden biridir. Arkadaşımın biri satmak istediğini söylediği için hemen sana getirdim. İster misin almak?"

Ota Nanpo'yu tanımıyordum, bu yüzden "Ota Nanpo da kim?" diye sordum.

"Mahlasını söylesem ve desem ki ünlü Shokusanjin?"

Cahilliğim arşa çıkmıştı, adamın mahlasını da bilmiyordum. Ama Kii'den edindiğim tüm bu bilgiler, kitabın ne kadar değerli olduğunu anlamama yetip de artmıştı bile. Ama yine de kafamın basmadığı bir kitabı almak pek mantıklı da gelmiyordu.

"Ne kadar istiyor?"

"50 Sen'e satmak istiyor. Sana uyar mı?"

Biraz düşündüm ve pazarlık yapmanın hatta fiyatı olabildiğince kırmanın mümkün olduğuna karar verdim. Değerinin altında satacak değildi herhalde.

"25 Sen olursa alırım." dedim.

"Tamam, 25 Sen... Anlaştık." dedi.

25 Sen'i alıp çantasına koydu ve kitabın özelliklerini anlatmaya devam etti. Kitabın içinde yazanların hiçbirini anlamadığım için bu durumdan pek memnun olduğum söylenemezdi. Ama en azından paramın değerli bir esere gittiğini biliyordum. O gece *Nanpo Shuugen*'i -yanlış hatırlamıyorsam kitabın adı buydu- başucumdaki çalışma masamın üstünde bırakıp uyudum.

硝子戸の中

OTUZ İKİ

Ertesi gün Kii, çat kapı çıktı geldi. Yüzü sirke satıyordu.

"Dün sana sattığım kitap vardı ya!.. Konu onunla ilgili." dedi ve başka tek kelime etmeksizin yüzüme suçlu suçlu bakmaya devam devam etti. Ben de çalışma masamın üstünde dün bıraktığım yerde duran kitaba çevirdim kafamı ve:

"Bu kitapla mı?.. Ne oldu ki?.." diye sordum.

"Kitabı bana veren çocuğun babası durumu anlamış ve fena hâlde kızmış. Çocuk da sabahtan beri kitabı geri getirmem için yalvarıyor. Kitabı sattığımı ve senden geri isteyemeyeceğimi söyledim ama nafile!.. İşte görüyorsun, buradayım."

"Kitabı geri almaya mı geldin?"

"Aslına bakarsan kitabı almaya değil de onlara geri vermemeni söylemeye geldim. Kitabın değerinden anlayan insanlar değiller. İkisinin de tek derdi para. 25 Sen'i çok ucuz buldular."

Son cümleyi duyduğumda, içimdeki huzursuzluğun sebebini tamamıyla anlamıştım. Böylesine değerli bir şeyi ederinin çok altında almış, işin doğrusu birini kazıklamıştım. İşte bu yüzden kendimi bir türlü mutlu hissedemiyordum. Bir yandan sahtekârlık yaptığım için kendime kızarken diğer yandan da o kitabın değerli olduğunu bile bile bana satan Kii'ye öfkeleniyordum. Suçlayacak birilerini arıyordum ama işin içinden

çıkamıyordum. Ama bunların hiçbirini karşımdakine söyleyemiyor, suratımı asıp öylece oturarak içimde kopan fırtınanın Kii tarafından anlaşılmasını bekliyordum.

O zaman içinde bulunduğum psikolojik durumu şimdiki aklımla ele alıyorum da gerçekten bir çocukmuşum. Zamanla her şey yoluna giriyormuş, parçalar yerine oturuyormuş ama anlayamamıştım o zaman. Hissettiğim tek şey öfke ve garip bir acıydı. Sahip olduğum, hem de parasını vererek sahip olduğum şey şimdi benden geri isteniyordu. Kii, acaba yüzüme baktığında ne görmüştü o zaman? Anlayabilmiş miydi öfkemin sebebini? Hiç sanmıyorum. Belki burada bir parantez açmalıyım. Artık olgun hatta yaşlı bir adam sayılırım ama hâlâ bu tür durumlarla karşılaşıyorum, biliyor musunuz? Kendi kabuğuma çekilip öfkemi kendi içimde soğutmaya çabalarken çoğu zaman yanlış anlaşılıyorum.

Kii yüzüme bakıp "25 Sen gerçekten o kitabın ederinin çok altında." dedi.

Bir hışımla yerimden kalktım, masanın üstünde duran kitabı alıp Kii'nin önüne fırlattım.

"Al!.. Geri götür o zaman!.." diye bağırdım.

"Gerçekten özür dilerim. Bu kitap o moron çocuğun değil. Yıllardır sakladıkları ata yadigârı kitabı babasından gizli satıp cep harçlığı yapmak istemiş. Gerçekten seni bu duruma düşürdüğüm için özür dilerim."

Yine bir şey söylemedim. Bu sırada Kii cebinden çıkardığı 25 Sen'i önüme koydu ama paraya elimi bile sürmedim.

"Ben bu parayı almayacağım!" dedim.

"Neden?"

"Almayacağım işte!.."

"Saçmalama!.. Paranı almadan kitabı öylece geri mi vereceksin? Kitabı verirsen 25 Sen'ini geri alırsın."

Daha fazla dayanamadım ve sonunda patladım:

"Ama bu kitap şu anda bana ait! Para ile satın aldım ben bu kitabı!"

"Evet, orası öyle!.. Ama aptal çocuk bir hata yaptı ve hem kendini hem ailesini zor duruma düşürdü işte! Neden anlamıyorsun ki?.."

"Bu yüzden al, geri götür kitabı diyorum ya sana! Ama o parayı almayacağım! Asıl sen bunun nesini anlamıyorsun?"

"Saçma sapan konuşma! Al şu parayı!.."

"Hediye ediyorum onlara kitabı. Bu yüzden parayı almıyorum. Benim kitabım... Parayı da almayacağıma göre bu kitabı onlara he-di-ye e-di-yo-rum!"

"Tamam!.. Madem ısrar ediyorsun yapacak bir şey yok." dedi ve kitapla birlikte evden çıktı gitti. Ben de saçma inadım yüzünden 25 Senlik harçlığımdan oldum yok yere.

OTUZ ÜÇ

Ben de yeryüzünde yaşayan milyarlarca insandan biri olduğum için onlardan tamamen kendimi soyutlayarak yaşamam mümkün olmuyor ne yazık ki!.. Doğal olarak, bir şekilde insanlarla iletişim kurmak zorunda kalıyorum. Kutlamalar... Konferanslar... En çok da son dakika toplantıları... Bu tür zorunluluklardan kaçıp kurtulmak, benim gibi sade yaşayan biri için bile neredeyse imkânsız.

İnsanların her sözünü olduğu gibi kabul etmeyen, söylemek istedikleri ile söyledikleri arasında fark olabileceğini düşünebilen bir yapım var galiba. Doğuştan gelen bu özelliğimi bastırmaya çalışıp şüpheciliği bir yana bıraksaydım çok daha kolay kandırılabilen bir insan olurdum kesin. Ne var ki zaman zaman aldatıldığım olmuyor değil. Hatta bazen insanların daha da ileri gidip beni aşağılamaya çalıştıkları hissine kapılıyorum.

Ama sonra insanların hepsinin yalancı, düzenbaz yaratıklar olduğunu kabul edip daha en başından onlara kulak tıkayarak, gönül kapayarak, söylediklerinin altında yatan art niyete odaklanarak kendimi bu yalancı güruhun aşağılamalarından kurtarabilir, huzura kavuşabilirim belki diye düşünüyorum ve çoğu zaman uyguluyorum da. Bu sefer de önyargıyla yaklaştığım için onları yanlış anlama riski ortaya çıkıyor maalesef. Korkunç hataları çözüme kavuşturabilecekken daha ilk baştan

her şeyi yok etme riskini de unutmayalım tabii. Bu kendimi korumacı tavırlarım sonucunda hiçbir suçu olmayan insanların da araya kaynamasını engellemek için fazladan kafa yormam gerekiyor.

Hangisinde karar kıldığımın bir önemi yok, içimde hep bir huzursuzluk kalıyor. Kötü insanlara inanmak istemiyorum. Diğer yandan iyi insanların zerre kadar bile benim yüzümden kalplerinin kırılmasını istemiyorum. Ayrıca karşıma çıkan her insanın kötü niyetli olamayacağının farkında olduğum gibi hepsinin iyi insanlar olamayacağının da bilincindeyim. Bu yüzden tavırlarım, çoğu zaman karşımdaki insanın karakterine göre değişiyor.

Böyle bir tutum değişikliğinin herkes için gerekli olduğunu ve aslında birçok insanın da tıpkı benim gibi adamına göre davranmayı tercih ettiğini düşünüyorum. Ancak, kaçımız bunu gerçekten başarabiliyor? Kaçımız haddi aşmayan, her şeyin yolunda gittiği mükemmel bir ilişki kurmayı, karşı tarafla iletişime geçmeyi becerebiliyor? İşte bence asıl sormamız gereken soru bu kendimize.

Geçmişte birçok insan tarafından aşağılanmanın, alay edilmenin acısını bugün hâlâ yüreğimde taşıyorum. Şimdiye kadar diğer insanlara karşı olan tavrımı belirlemede, geçmişten getirdiğim işte bu deneyimlerim ve kalp kırıklıklarımın etkisi çok olmuştur. Ama bunları bir kenara bırakırsak aslında benim de bile isteye birçok kişinin hâl ve hareketlerini, ağzından çıkanları sırf kendilerini utandırmak, zora sokmak için manipüle etmişliğim hiç de az değildir. Deneyimlerimden sonra koşullar ve çevrenin etkisi yönlendirir tavırlarımı. Son olarak, biraz tuhaf gelebilir size belki, doğuştan sahip olduğum güçlü sezgilerimin de etkisinde kalırım insanlara karşı takınacağım tavrı belirlemede. İşte bu yönlendiriciler elinde kurmaya çalıştığım ilişkilerde, iletişimde kimi zaman aldatılan taraf, kimi

zaman da aldanan taraf oluyorum. İnsanları yanlış anlamadan değerlendirebildiğim nadir zamanlarım da olmuyor değil.

Şimdiye kadar yaşadıklarım dediğim zaman insanın kulağına çok geliyor ama aslında durum tam olarak öyle değil. Yani olay sayısından ziyade olayı içselleştirip bundan çıkardığım sonucu genele yaymamla ilgili bir durumdan bahsediyorum. Aslına bakarsanız bir durumu genelleştirmenin her zaman o kadar da doğru bir şey olmadığının da farkındayım. Toplumun belli bir kesiminde birçok kez deneyimlediğiniz ve sonuç aldığınız şey, aynı toplumun başka bir kesiminde iş görmez. İnsanlara karşı tutumumu belirleyen etkenleri sayarken koşullar ve çevreye de atıfta bulunmuştum. Ama sonsuz varyasyon olduğu için ve bunları uygularken hepsini bir tutup aralarındaki farkı dikkate almazsanız işe yaramayacaklardır. Dahası, bütün bu koşulların dikkate alınmasını sağlamak için insan yeterli zamanı da bulamayacaktır.

İnsanlarla iletişim kurmaya çalışırken işte sürekli bunlar dönüp duruyor kafamda. Ne deneyimlerime güvenebiliyorum -genelleme yapmanın sonuçları malumunuz- ne de içinde bulunduğumuz şartları sağlıklı değerlendirebiliyorum. Tek tutunacak dalım sezgilerim kalıyor ve artık insanların iyi mi, kötü mü olduğunu adeta el yordamıyla anlamaya çalışıyorum. Ama sezgilerimi kim denetleyecek?.. İyi veya kötünün ölçütü ne olacak?.. İnsan kendine karşı tarafsız olabilir mi?.. Bilmiyorum, bilemiyorum ve bu, içimde derin bir sızı bırakıyor.

Eğer bu dünyadaki her şeye gücü yeten ve her şeyi bilen bir tanrı varsa o tanrının önünde diz çöküp zihnimde hiçbir şüpheye yer bırakmayacak kadar berrak bir sezgi yeteneği vermesini isterdim ondan. Beni bu işkenceden kurtarması için de yalvarırdım kendisine. Ya da tüm bu maruz kaldığım aşılmaz, yenilmez, çözülmez kötü insanları birer dürüstlük abidesine dönüştürmesini isterdim. Böylece ruhum onlarla uyum içinde

yaşamayı becerir de bir parça olsun huzur bulabilirim. Çünkü şu anda yürüdüğüm yol beni alıp alıp hep o aynı iki kapının önüne götürüyor. Ya insanlara ön yargısız yaklaşıp, insanlarla iletişim kurup onlar tarafından kandırılan bir aptalım ya da onlara sürekli şüpheyle yaklaştığım için doğru dürüst iletişim kuramayan bir paranoyağım. Endişeliyim, kararsızım, mutsuzum!.. Eğer bütün bir ömür böyle sürüp gidecekse!.. İnsan olmak ne kadar zormuş!

OTUZ DÖRT

Üniversitede ders verirken danışmanlığını yaptığım, şu sıralar yetkin bir edebiyat araştırmacısı olan öğrencim geldi ziyaretime ve:

"Hocam, duydum ki geçenlerde Teknik Bilimler Yüksekokulunda seminer vermişsiniz." dedi. Ben de "Evet, doğrudur!" diye cevapladım. Bunun üzerine hiç tereddütsüz:

"Ama hiçbir şey anlamamışlar!" demesin mi?

O ana kadar, söylediklerimin anlaşılıp anlaşılmadığı hakkında zerre kadar endişe taşımayan bendeniz, öğrencimin söyledikleri karşısında adeta şok geçirmiştim.

"Sen bunu nereden biliyorsun?" diye sordum kendisine.

Benim içimde fırtınalar koparan soruya verdiği cevap pek basit olmuştu. Akrabasının mı yoksa bir tanıdığının mı, şimdi tam hatırlamıyorum, ergen oğlu bahsi geçen okulda öğrenciymiş. O gün de benim konuşmamı dinlemiş ve hiçbir şey anlamadığını söylemiş.

"Tam olarak seminer konunuz neydi ki?.." diye sordu. Ben de öğrencim için bir kez daha o günkü konuşmamı özetleyiverdim.

"Aslında anlaşılmayacak kadar karmaşık bir konu değilmiş, değil mi? Çocuk neden anlamadı acaba?"

"Anlamamış. Hatta sadece bizimki değil büyük çoğunluğu anlamamış."

Bu kadar kendinden emin bir şekilde "Anlamamışlardır." demesi bende hayal kırıklığı yaratmadı desem yalan olur. Aslında göğsümü dövüp duran pişmanlığım, anlaşılmamaktan değil o semineri vermiş olmaktan kaynaklanıyordu. En başından beri reddettiğim tekliflerini son anda kırmamak için kabul ettiğime pişmandım. Zaten kabul ettiğimde de dinleyici kitlesinin anlayabilmesi için elimden gelenin en iyisini yapmam gerektiği bilinciyle hazırlıklarımı yapmış ve verimli bir seminer olmasını umut etmiştim. Ama o umut, karşımda duranın ağzından çıkan "Hiçbir şey anlamamışlar!" gibi basit bir cümleyle tuz buz olmuştu işte. Üstüne üstlük, bu seminer için ta Asakusa'ya kadar gidip gelmek zorunda kalmıştım. Harcadığım zaman, emek, enerji hepsi "Hiçbir şey anlamamışlar!" sözünü duymak içinmiş.

Bu anlattığım olay bir iki yıl öncesine ait eski bir hikâyeydi. Geçen sonbaharda da buna benzer bir durumla karşı karşıya kaldım. Bu sefer de başka bir üniversite beni seminer vermem için davet etmişti. Hazırlığımı yaptıktan sonra seminerimi vermeye gittim. Konu gençlerde fikir karmaşıklığına, yanlış anlaşılmalara sebep olmaya epey açık bir konuydu. Hem bu yüzden hem de geçen yıl yaşadığım olayın etkisiyle kürsüden inmeden önce dinleyicilere şöyle dedim:

"Anlamadığınız yer yoktur diye düşünüyorum. Ancak, bugün anlattıklarımla ilgili aklınıza takılan, sormak ya da eklemek istediğiniz şeyler olursa lütfen evime gelmekten çekinmeyiniz. Sohbet eşliğinde aklınızdaki soruları gidermeye çalışırım."

O anda kürsüden inmeden önce söylediğim bu sözlerin karşılık bulacağını düşünmüyordum. Sadece daha önce yaşadığım sorunu yaşamamak için kendimce önlemimi alıyordum.

Ne var ki dört beş gün sonra çalışma odamda üç genç adamla sohbet ederken buldum kendimi. İkisi telefon ederek boş vaktim olup olmadığını sormuş, diğeri de nazik bir mektupla benden randevu talep etmişti.

Gençleri memnuniyetle karşıladım. Kendilerine neyi öğrenmek istediklerini, nereyi anlamadıklarını sordum. Birisi olması gerektiği gibi konuşmamın içeriğiyle ilgili kafasına takılan, aklının yatmadığı yerleri sordu. Diğer ikisi, hiç beklemediğim bir şekilde benden aile ve arkadaş ilişkileri ile ilgili tavsiye almak için geldiklerini söylediler. Daha doğrusu, o gün seminerde anlattığım prensipleri günlük yaşamlarında nasıl kullanabileceklerini öğrenmek istiyorlardı.

Kendi açımdan baktığımda, o gün üç misafirime de gerekli cevapları verdiğimi, açıklamam gereken hususların üzerinde durduğumu düşünüyorum. Ancak açıklamalarım ne kadar işlerine yaradı, onları ne kadar tatmin etti, bilmiyorum. Fakat üstüme düşeni yapmış olmaktan mutluydum. "Anlattıklarından hiçbir şey anlamamışlar." sözünü duyduğumdan beri belki de ilk kez bu kadar mutlu olmuştum.

(Bu yazımın gazetede yayımlanmasının ardından, Teknik Bilimler Yüksekokulundan dört beş öğrenciden mektup aldım. Mektupların hepsinde de seminerime katıldıkları, konuşmamın gayet etkileyici ve anlaşılır olduğu, hayal kırıklığımın yersiz olduğu kibar bir dille açıklanıyordu. Konuşmama yaptıkları atıflarla da anlaşılmadığım tezini çürütüyorlardı. Mektupları yazanlar o kadar ince davranmışlardı ki hiçbir mektupta bir kişiden yola çıkarak yaptığım genellemenin yanlışlığı yüzüme vurulmamıştı. Bu vesileyle genelleme yaptığım için kendilerinden huzurlarınızda özür diliyor ve yazdıkları mektuplarla bana özür dileme imkânı tanıyan bu öğrencilere sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.)

硝子戸の中

OTUZ BEŞ

Çocukken sık sık Nihonbashi'deki Setomono Sokağı'ndaki İsemoto Salonu'na hikâye dinlemeye giderdim. Şimdiki Mitsukoshi'nin karşısındaki sokaktan, gündüz matinelerinin afişlerini gördüğünüz köşeyi dönüp elli metre kadar daha yürümeniz gerekirdi salona ulaşmak için.

Akşamları bu salona çok ünlü hikâyeciler gelmesine rağmen ben ancak gündüzleri gidebilirdim ve bu tür etkinlikleri izlemek için gidebileceğim en uygun salon da burasıydı. İsemoto tercihimde, artık Takadanobaba'daki evimizden taşınıp buraya daha yakın bir yerde oturuyor olmamızın da etkisi elbette büyüktü. Şimdi düşünüyorum da sık sık gitmeye nasıl zaman buluyormuşum, olmayan imkânları nasıl yaratıyormuşum, hayret!

Çocukluğumda gittiğim bu salon, kendi zamanına göre oldukça ince bir zevkle tasarlanmış olmasının yanı sıra, seyircilerine de o inceliği iliklerine kadar hissetme imkânı sunuyordu. Sahnenin sağında, devamlı müşteriler için ayrılmış iki tane kafesli bölüm vardı. Sahnenin hemen ardında ise açık bir veranda yükselir, onun arkası da bir bahçeye açılırdı. Bahçedeki kuyunun üzerine eğilmiş yaşlı erik ağacının dalları ile sonsuzluğa uzanırmışçasına selam veren mavi gökyüzünün eşsiz manzarası, izleyicileri adeta büyülerdi. Bahçenin doğu tarafında ise bir köşk görünürdü.

Kafesli bölmelerde oturan müdavimler, genellikle adabımuaşeret nedir bilmeyen, türedi zenginler oldukları için kılık kıyafetleri ortama uygun olsa da ara sıra kimonolarının yenlerinden çıkardıkları cımbızlarla etrafa aldırış etmeden burun kıllarını çektiklerine şahit olurdum. Havanın güzel olduğu kimi zamanlarda da bahçedeki erik ağacının dallarına bülbüllerin konup şakıdığını görürdüm.

Ara verildiğinde ise bir adam, boynundaki kutuda şekerleme ve yanında çay satmak için seyircilerin arasında bir aşağı bir yukarı dolaşırdı. İçinde şekerlemelerin olduğu kutu dikdörtgen şeklindeydi. Fazla derin olmadığından müşteriler için ellerini uzatıp içindekine ulaşmak pek zahmetli değildi. Her kutuda yaklaşık on şekerleme olurdu. Adam dolaşırken kutudan istediğiniz kadar şekerleme alıp yiyebilirdiniz. Parasını vermek kaydıyla tabii ki!.. O zamanlar bu durum bana ilginç olduğu kadar komik de gelirdi. Lâkin şimdi aynı eğlence yerinde bu ayağa gelen hizmet sunulmuyor ve bu da geçmişe duyduğum özlemi bir kat daha artırıyor.

İşte küçükken böyle bir atmosferde dinlerdim eski hikâyeleri, eski insanlardan, eski kelimelerle. Bu eski kelimelerin yanında kendi türettiği kelimeleri de sık kullanan bir hikâye anlatıcısı vardı. *Sutotoko, nonnon, zuizui* gibi garip sözcükler kullanan bu adamın adı Tanabe Nanryuu idi ve söylenenlere göre bu işi profesyonel olarak yapmaya başlamadan önce bir ayakkabıcıymış. İşte bu adam sayesinde *sutotoko, nonnon, zuizui* kelimeleri popüler olmuştu ama tek bir kişi bile anlamını bilmiyordu. O bu kelimeleri hikâyelerinde düşman saldırılarını betimleyen sıfatlar olarak kullanıyordu. Nanryuu da yıllar önce öldü. O zamanlarda zevkle dinlemeye gittiğim daha birçok usta hikâye anlatıcısı da artık hayatta değildir diye düşünüyordum. Bana çocukluğumun o eşsiz anlarını yaşatmış bu seçkin şahıslardan şimdi kaçı hayattaydı, hiçbir fikrim yoktu. Ancak, geçenlerde Klasik Müzik Derneği'nin

yıl sonu için hazırladıkları programı okurken özlemle andığım o yıllardan tanıdık bir şeyler gördüm. "Yoshiwara'nın en ünlü komedyeni" yazıyordu. Sırf çocukluğumdan bir şeyler görebilmek için programa katılmaya karar verdim ve Shintomi Tiyatrosu'na gittim. Yoshiwara'nın ünlü komedyeninin sesini duydum. Yıllar sonra duyduğum bu ses, gördüğüm bu yüz, içimde tarifi imkânsız hisler uyandırdı. Doğrusunu isterseniz simasının da sesinin tınısının da değişmemesi beni hayrete düşürmüştü. Hikâye anlatışındaki kendine has üslubu da tıpkı geçmiş zamanlardaki gibiydi. Bu kadar yılda ne daha iyiye gitmişti ne de ilerlemiş yaşına rağmen zorluk çekiyordu. Yirminci yüzyılın, tüm acılarıyla her yönden üstümüze saldırdığı şu zamanda, değişmeden ayakta kalmayı başarabilmiş bir değer görmek beni fazlasıyla duygulandırmıştı. Performansı izlemek için ustanın karşısında yerimi aldığımda kendimi çocukluğumun sevecen, sıcak kucağına bırakmıştım çoktan. Bir tür meditasyon gibiydi. Gösteri boyunca zihnimde sürekli bir karşılaştırma yapıyordum. Anlatıcı ile kendimi, çocukluğumla bugünümü, geçen yüzyılla bu yüzyılı...

Bu arada bahsi geçen hikâye anlatıcısı Bakin idi. Nanryuu'nun sahne aldığı zamanlarda henüz sahne gerisinde perdeci olarak çalışıp pişmeye çalışan genç bir çocuktu ve adı da Kinryuu idi.

OTUZ ALTI

En büyük abim henüz üniversiteye başlamamışken "hazırlık okulu" adı verilen ve iyi bir üniversiteye girebilmek isteyen gençlerin gittiği özel bir okula devam ediyordu. Ancak geçirdiği akciğer rahatsızlığı nedeniyle bu kursu bırakmak zorunda kalmıştı. Aramızda epey bir yaş farkı olduğundan aramızdaki ilişki abi-kardeşinkinden ziyade bir yetişkin-çocuk ilişkisiydi sanki. Özellikle bir hata yaptığımda beni azarlamaktan hiç çekinmeyişi bu hisse kapılmama sebep olurdu. Beyaz tenli, güzel burunlu, yakışıklı bir gençti. Ne var ki tavırları ve insanlarla üstten konuşması onu biraz ukala ve ulaşılması zor, soğuk bir insan yapıyordu.

Ancak o yıllar, maalesef, sadece soyluların ya da taşradaki zenginlerin çocuklarının okulun yanı sıra hazırlık kursuna da gidebildiği ender zamanlardı. Şimdiki gençlerin hayal edemeyecekleri bir ortamdı. Bir keresinde abim bana üst sınıflardan bir erkek öğrencinin kendisine aşk mektubu verdiğini söylemişti. Yaşça da ağabeyimden epey büyükmüş çocuk. Bu tür alışkanlıkların görülmediği Tokyo'da yetişmiş olan ağabeyim olay karşısında hem epey şaşırmış hem de utanmıştı. Bu durumdan yakayı nasıl kurtardığını hatırlamıyorum. Belki de orasını anlatmamıştır. Ama o günden sonra okulun hamamında çocukla ne zaman karşılaşsalar aklına hep o mektubun geldiğini ve epey sıkıntı yaşadığını söylemişti.

Hastalığı yüzünden okula gitmeyi bıraktığında ise zaten ukalalıkta kendi ekolünü yaratmış olan ağabeyim iyice çekilmez olmuş, annem babam bile onun kibriyle başa çıkmaz hâle gelmişti. Belki de evden dışarı adım atmadığı içindi, bilemiyorum ama bütün gün suratını asar, kendini odasına kapatır, biri rahatsız etmeyegörsün, hepimize çemkirmeye başlardı.

Sonra o günleri de geride bıraktık. Artık ağabeyim de normal davranmaya başlamış, insanları eskisi kadar küçümsemez olmuştu. Akşamları en gösterişli kimonolarını giyip, en şık kuşaklarını takıp dışarı çıkmaya, insan içine karışmaya başlamıştı nihayet. Zamanla ailecek vakit geçirdiğimiz, yeri geldiğinde misafir ağırladığımız oturma odamızın orasına burasına kaplumbağa desenli mor yelpazelerini saçmaya başladı. Evde eşyalarını oraya buraya saçması görece tolare edilebilir bir davranıştı ama her akşam sobanın başına kurulup nutuk çekmesi ev halkını rahatsız etmeye başlamıştı. Bana göre hava hoştu, rahatsız olacağım bir şey yoktu. Zaman geçtikçe nutuklar kesmez olmuş, bu sefer de *tohachiken* hastası olup çıkmıştı. Bu oyun için bir partner gerektiğinden ve kendisi de fazla çaba sarf etmek zorunda kaldığından her akşam oynayalım diye tuttumuyordu neyse ki!.. Oynamak istediğinde de kurban olarak genelde üçüncü abimi seçerdi. Ben de genellikle bir kenardan büyük bir dikkatle onları izlerdim.

Ağabeyimin sonunu getiren bu akciğer rahatsızlığı oldu. Öldüğünde Meiji'nin 20. yılı idi. Cenaze töreni bitmiş, anma yemeği verilmiş ve yapılması gereken tüm ritüeller neredeyse eksiksiz yerine getirilmişti. Tam o sırada bir kadın çıkageldi. Onu kapıda üçüncü abim karşılamıştı. Kadın, abime:

"Hiç evlenmedi, değil mi?" diye sordu.

Abim rahatsızlığı yüzünden hiç evlenmemişti. Bu yüzden diğer abim:

"Hayır, ömrünün son anına kadar hep yalnız yaşadı!" dedi. Bunu duyan kadın:

"Bunu sorduğum için lütfen bağışlayın. Nihayet gönlüm huzur buldu. Benim gibi bir kadın hâmisi olmadan hayatta kalamaz."

Ağabeyimin kemiklerinin hangi tapınakta olduğunu öğrendikten sonra çıkıp giden kadın, Koushuu'dan sırf bunun için kalkıp gelmişti. Daha sonra kadının Yanagibashi'de çalışan bir geyşa olduğunu ve ağabeyimin himayesinde olduğunu öğrendik.

Ara ara, keşke kadını bulup abim hakkında sohbet edebilseydim, ondan ağabeyimi dinleyebilseydim demekten kendimi alamıyorum. Ama sanırım artık çok geç. Abimle ilgili duygu ve düşünceleri zamanla değişmiştir. Belki de hatırlamıyordur bile abimi. Kalbi de belki yüzü gibi kuruyup kalmıştır. Belki de tam tersine, bir zamanlar sevdiği adamın kardeşiyle yüz yüze gelmek, onunla karşılıklı oturup konuşmak yaşlı kalbine benim bile tahmin edemeyeceğim acıları dolduracaktır. Kimbilir?

硝子戸の中

OTUZ YEDİ

Buradan annemin hatırasına da bir şeyler yazmak isterim. Ama sevgili anneciğim ne yazık ki bunu yapabilmem için bana yeteri kadar anı bırakmadı.

Adı "Chie" idi annemin. Şimdi bile bu ismi duyduğumda içimde geçmişe dair dayanılmaz bir özlem uyanır. Bu yüzden de "Chie" benim için sadece annemin adıymış, sanki dünyada başka "Chie" isminde bir kadın yokmuş gibi gelir. İlginçtir ki bu yaşıma kadar adı "Chie" olan bir kadınla da tanışmadım.

Annem, ben on üç on dört yaşlarındayken vefat etti. Kendimi ne kadar zorlarsam zorlayayım, ona dair hatırlayabildiğim tek görüntü, yaşlı bir kadın siluetinden öteye geçemiyor. Beni dünyaya getirdiğinde de epey yaşlıymış zaten. Bu yüzden istesem de onun gençliğine dair tek bir iz bulamayacağımı biliyorum anılarımın içinde.

Anılarımdaki annem, büyüteç gibi gözlükleri ve elinde iğnesiyle hep bir şeyler dikmeye çalışan yaşlıca bir kadındı. Çok eski moda, çelik çerçeveli bu gözlüğünün üstünden bakarak konuşurdu daima. Camları da oldukça kalındı gözlüğünün, şişe dibi camların kalınlığı neresinden baksanız bir beş altı santim vardı sanırım. Çerçevenin alt kısmı yanağının üst kısmına oturur, yanağının geri kalanı bir torba gibi aşağı doğru sarkardı. O zamanlar miyopluğun ne demek olduğunu

bilmeyen ben, annemin bu hâlini çok komik bulurdum. Bir de ne zaman annemin hayali gözümde canlansa onunla bütünleşmişçesine hep sürgülü kapımızın yanında asılı duran taş baskı süsleme belirir arkasındaki fonda:

"*Yaşam ve ölüm*
ilerliyor birlikte
koşar adım..."

Yaz ayları geldiğinde annem her zamanki koyu mavi yazlık kimonosunu giyer, üzerinden de satenden, dar, kara kuşağını bağlardı. Annemi nedense hep bu kimonosu ve kuşağıyla hatırlıyorum. Anneme dair hatıralarımın içinden bu kimono ve kuşağı çekip çıkardığımda geriye sadece yüzü kalıyor. Bir de annemin abimle go oynarkenki hayali ara sıra geliyor gözümün önüne. O hayalde de aynı mavi kimonosuyla kara kuşağı var üstünde.

Annemin doğduğu eve gitmişliğim olmadığı için onun babamla nereden, nasıl evlendiği hakkında tek bir bilgim olmadı uzunca bir süre. Tutup ben de sormadım hiç. Yalnız çok sonraları, kimin söylediğini hatırlamıyorum ama güvenilir bir kaynaktı eminim, annemin Yotsuya Oban Machi taraflarından baba evine gelin geldiğini öğrendim. Söylenene göre annemin ailesinin bir rehinci dükkânı ve mallarını koydukları depoları varmış. Ama hiç Oban-Machi'ye gidip annemin ailesini araştırmadığımdan, anlatılan kadarını da detaylı olarak hatırlamıyorum. Bana anlatılanlar doğru bile olsa anılarımın arasında depolarla ilgili hiçbir iz yok. Muhtemelen annem doğmadan önce ailesi iflas etmiş ve variyetini kaybetmiş olmalı. Yoksa annem bunu bana mutlaka anlatır veya evde sözü edilirdi.

Ayrıca annemin babama gelin gelmeden önce bir asilzadenin hizmetinde çalıştığı söylentilerini de hatırlıyorum. Ama hangi asilzadenin yanında ne kadar süreliğine çalışmış, ne iş

yapmış, bunlara dair de bilgim yok. Bütün bu bölük pörçük söylentiler, bu kırık dökük hatıralar sanki sönmek üzere olan bir tütsünün cılız dumanı gibi, gerçekle hayal arasında gidip geliyor.

Yalnız, hayal olmadığını bildiğim bir şey var. Âtıl eşyaları koyduğumuz bir odamız vardı evde. Bir keresinde bu odaya nasılsa girmiş, orayı burayı karıştırırken üstünde uçuşan kiraz çiçeklerinin tasvir edildiği kırmızı, ipek bir kimono görmüştüm. Uçuşan çiçeklerin etrafındaki nakışlar ise gümüş ve altın renkli sırmalarla işlenmişti. Sanırım bu gördüğüm, kimonodan ziyade gelinlerin kimononun üzerine giydikleri, zamanın "kaidori" denilen süslü peleriniydi. Ama hiçbir zaman annemi o süslü pelerini giymiş hâlde gözümde canlandıramadım. Çünkü benim annem kocaman gözlükleri, bükülmüş beli ve kırışmış yüzüyle yaşlıca bir kadındı.

OTUZ SEKİZ

Üniversitede öğrenim gördüğüm yıllarda Batılı bir hocam vardı. Kendisini ülkesine uğurlarken ona hem günlük hayatında kullanabileceği hem de Japonya'yı hatırlatacak geleneksel bir hediye vermek istedim. Fazla eşyaları koyduğumuz odada ona uygun bir hediye aramaya başladım. Kırmızı kurdeleyle sarılmış, antika olduğu her hâlinden belli, harika bir fırça kutusuyla çıktım odadan. Babama gidip bu kutuyu hediye olarak hocama hediye etmek istediğimi söylediğimde hiç aklıma gelmemişti ama şimdi durup düşününce o kırmızı kurdeleli kutunun da büyük ihtimalle, tıpkı çocukken gördüğüm, artık bir sabahlığı andıran kırmızı ipek kimono gibi annemle ilgisi olabilirdi. Görünüşe göre babam hayatı boyunca anneme tek bir kimono bile almamış. Belki de bu, annemin çeyizinde, babamın almasını gerektirmeyecek kadar çok kimonosu olduğu anlamına geliyordur. Kim bilir? Acaba annemi hayal ederken hep üstünde gördüğüm kimonosu da mı o çeyiz sandığından kalmaydı? Tekrar annemle kavuşma şansım olsa ona soracağım o kadar şey var ki yüreğimde biriktirdiğim!..

Daha önce de söylemiştim. Ben başka evlerin en küçük oğulları gibi şımartılarak büyütülmedim ne yazık ki!.. Çok inatçı ve yaramaz bir çocuktum belki de. Bu yüzden annem beni hiç şımartmadı. Ama şimdi fark ediyorum da bu kadar mesafeli olmamıza rağmen, bana çok az sarılmasına rağmen

ailede beni şımartan tek kişi annemmiş. Annemin bana sarıldığı o nadir anlar aklıma her geldiğinde kalbim huzurla doluyor. Kendimi duygusallığa kaptırmadan ifade edecek olursam annem kesinlikle saygıdeğer ve onurlu bir kadındı. Herkes onun babamdan daha zeki, daha kabiliyetli olduğunu bilirdi. Kimsecikleri beğenmeyen, burnu havada, kibirli abim bile anneme saygı duyardı.

"Annem hiçbirimize bir şey anlatmıyor ama onda beni korkutan bir şeyler var." demişti bir keresinde. Ve bugün bile abimin o sözlerini zamanın sisli perdesinin ardından kolayca çekip çıkarabiliyorum. Ama sözcükler o kadar kırılgan ki her hatırlayışımda sanki biraz daha ufalanıp gidiyor. Suda silinip giden yazılar gibi abimin sözleri... Sadece izi kalıyor zihnimde ve adeta bir ihtilal çıkarmak için içimde çırpınıyor.

İşte annemle ilgili bütün hatıralarım bunlardan ibaret. Gerisi, çoğunlukla hayal ürünü. Zihnimin bana oynadığı oyunlar sanki!.. Yaşanmış olmasını istediğim ama bir türlü yaşayamadığım... Bölük pörçük anıların toplamından oluşan bir hayal annem benim için. Ne kadar bir araya getirmek için çabalasam da maalesef bir hayalden öteye gidemiyor.

Bir gün ikinci kata çıkmış, öğle uykusuna yatmıştım. O sıralar ne zaman öğlen uykusuna yatsam tuhaf rüyalar görürdüm. Rüyamda başparmağım inanılmaz bir şekilde büyüyordu. Gözlerimin önünde bir yandan parmağım büyüyor, diğer yandan tavan aşağı doğru yavaş yavaş iniyordu ve ben bunu durdurmak için hiçbir şey yapamıyor, çığlık bile atamıyordum. Öyle korkuyordum ki gözlerimi sımsıkı kapatmaktan başka bir şey yapamıyordum. Çığlıklarım, içimde infilâk ediyor, ne ağzımdan ne gözümden ne kulağımdan çıkacak bir yer buluyordu. Birden gözlerim açıldı. Gördüğüm tek şey tavandı. Üstüme gelmiyordu artık ama ben vücudumu kımıldatamıyordum. Rüya devam mı ediyordu yoksa uyanmış mıydım, anla-

yamıyordum bile. Delirip delirmediğimi düşünüyordum ama anlamanın yolunu da bilmiyordum.

Sebebini, ne zaman, nasıl becerdiğimi hatırlamıyorum ama bana ait olmayan yüklü miktarda bir parayı harcamıştım. O parayla ne aldığımı da hatırlamıyorum şimdi. Lâkin çocuktum ve yine bir haltlar karıştırmıştım kesin. Ama bu parayı sahibine vermem gerekiyordu ve bu da aldığım harçlıklarla mümkün görünmüyordu. İşte bu yüzden ne zaman uyusam rüyalarım kâbusa dönüyor, nefes alamıyor, uyandığımda bile etkisinden kurtulamıyordum bu kabusların. Sonunda "Anne!" diye bir çığlık koyuverdiğimi hatırlıyorum.

Hâlâ kımıldayamıyordum ama annemin alt kattan yukarı çıkışını duyabiliyor, yattığım odanın kapısını açtığını hissediyordum. Annemin hayaliyle birlikte arka fondan ayrılmayan "*Yaşam ve ölüm / ilerliyor birlikte / koşar adım...*" yazısı belirdi gözümün önünde. Annem, gözlüklerinin üstünden bana bakıyordu başucumda. Yutkunarak anlattım peşimi bırakmayan bu kâbusu ve ödemem gereken paranın nasıl içimi kemirdiğini. Annem gülümseyerek:

"Endişelenme artık. Geçti. Annen burada. Ne kadar lazımsa söyle bana. Öderiz borcunu." dedi. Öyle mutlu olmuştum ki başımı huzurla yastığa koyup mışıl mışıl uyumaya devam etmiştim.

Bu yaşadığım, düş müydü yoksa gerçekten çığlığımı duyan annem gelip beni bu durumdan kurtarmış mıydı, hâlâ emin olamıyorum. Ama bu olayın gerçekten yaşandığını, başka türlüsünün mümkün olamayacağını telkin edip duruyorum kendime. Çünkü annem o gün de koyu lacivert kimonosunu giymiş ve beline ensiz, siyah saten kuşağını takmıştı.

硝子戸の中

OTUZ DOKUZ

Bugün günlerden pazar... Çocuklar okula gitmediğinden yardımcımız da kendini zorunlu hissetmemiş olacak ki ortalıklarda görünmüyor. Bense saat yediyi çeyrek geçe yataktan kalkıp elimi yüzümü yıkadım, her zamanki gibi bir bardak sütü içip bir dilim kızarmış ekmeği, yanında yumurtayla bir güzel yedim. Sonra bahçedeki tuvalete çıkmak istedim ama foseptik kokusu yüzünden vazgeçip uzun zamandır uğramadığım arka bahçeye geçtim. Bahçıvan, kulübede bir şeylerle uğraşıyordu. Üç kızımın da bahçenin köşesinde yanan ateşin etrafında oturdukları ama ateşe gereğinden fazla sokulduğu dikkatimi çekti.

"Ateşe o kadar yaklaşmayın. İsten yüzünüz gözünüz kapkara olacak!" dedim.

En küçük kızım kararmaktan korkmuş olacak ki "Yaaa!" diye çığlığı basıp biraz daha uzaklaştı ablalarından.

Taş duvarın ardından uzaklarda görünen çatıları, sabah güneşiyle eriyen kırağıyı seyre daldım bir süre. Sonra da sessizce eve girdim.

Bir akrabamızın kızı gelecekti, çalışma odamı temizleyip dağınıklığı toplamak için. Onu beklerken elimdeki yazıyı bari bitireyim diye masamı verandaya çıkardım. Ilık sabah güneşinin altında sırtımı korkuluklara verip çenemi de ellerime

dayadım. Kımıldamadan, öylece, zihnimin istediği gibi oyunlar oynamasına izin verdim. Tembellik yapıyordum ve bundan inanılmaz bir keyif alıyordum.

Hafif bir esinti, saksıdaki orkidenin uzun yapraklarını ara ara sallıyor, bahçedeki ağacın dallarına konan bülbüller, sözlerini anlayamadığım türküler söylüyorlardı. Cam kapının ardında otururken hiç bitmeyecekmiş gibi görünen bu kışın artık yavaş yavaş vedaya hazırlandığını, baharın ise gelmek için sabırsızlandığını hissediyordum.

Boş boş oturup tembellik ederken zihnimin berraklaşmasını bekliyordum aslında ama bir türlü kafamı toplayamadığımı fark ettim. Kalemimi elime alıp bir şeyler karalarsam belki düşüncelerim bir düzene girer diye düşündüm ama nafile!.. Şunu mu yazsam, bunu mu yazsam derken iyice dağıldım. Sayfalarca yazdıktan sonra şöyle bir baktım ve sonra hepsinin de saçma olduğuna karar verdim. Yazamadığım için kendime öfkelenmiyordum neyse ki!.. Üstümde bir boşvermişlik vardı. Kendimle alay edercesine bu boşvermişliğimin üstüne binip bulutlara kadar yükseldim zihnimde. Gökyüzünden kendimi seyretmeye başladım. Beşiğinde amaçsız yatarken boş gözlerle etrafına bakınan bebekler gibiydim yukarıdan bakınca.

Şimdiye kadar yazdıklarım ya insanlar hakkında ya da kendim hakkında gelişigüzel şeylerdi. İnsanlar hakkında yazarken karşı tarafı incitmekten hep çekinmişim. Kendime ise çok acımasız davranmış, adeta yerden yere vurmuşum. Ama yine de kendime karşı o kadar da objektif olmadığımı fark ettim. İnsanları yalanlarla süslemeyi beceremediğimde, daha çok yüklenmiş, tüm kötü yönlerimi ortaya döküp saçarak kendimi savunmasız bırakmışım.

Biri bir keresinde şöyle demişti:

"Saint Augustin'in 'İtiraflar'ı, Rousseau'nun 'İtiraflar'ı, 'İngiliz Afyonkeşinin İtirafları'... Eğer biri bu itirafları

okuduktan sonra asıl gerçeğin peşine düşerse gerçek yok olur ve insanlar bir daha asla onu bulamaz."

Bununla birlikte benim yazdıklarım bir itiraf da değil. Tek suçum, eğer bunu bir suç olarak sayarsak, sadece günahlarımın masum sebeplerini yazmak oldu. Bu durum bazı okurlarımı rahatsız edebilir. Ama şimdi bunların hiçbiri umurumda değil. Gökyüzünden insanlığa şöyle bir bakış atıyorum ve sadece gülümsüyorum. Tıpkı şu ana kadar yazdıklarıma bakıp gülümsediğim gibi... Sanki bütün bunları ben değil de bir başkası yazmış gibi okurken gülümsemeye devam ediyorum.

Ve bahçemdeki ağaca konan bülbüller, özgürce söylüyorlar şarkılarını. Ve bahar rüzgârı, saksıdaki orkidenin yapraklarını sallamayı sürdürüyor. Kedim, yarı uyur yarı uyanık güneşin tadını çıkarıyor, vücudundaki sokak kavgası yaralarına aldırmadan. Az önce bahçede çığlık çığlığa top oynayan çocuklarım toplanıp sinemaya gitmişler bile. Ev sessizliğe, kalbim huzura gömülüyor. Cam kapıyı açıyorum ve izin veriyorum sessiz bahar güneşinin verandaya dolmasına. Baharın müjdecisi ılık güneşle noktalıyorum yazımı. Şimdi yanaklarımı ellerime yaslayıp şöyle rahat bir uyku çekebilirim verandamda...

(14 Şubat 1915)

CAM KAPININ ARDI

硝子戸の中

... Bahçemdeki ağaca konan bülbüller, özgürce söylüyorlar şarkılarını. Ve bahar rüzgârı, saksıdaki orkidenin yapraklarını sallamayı sürdürüyor. Kedim, yarı uyur yarı uyanık güneşin tadını çıkarıyor, vücudundaki sokak kavgası yaralarına aldırmadan. Az önce bahçede çığlık çığlığa top oynayan çocuklarım toplanıp sinemaya gitmişler bile. Ev sessizliğe, kalbim huzura gömülüyor. Cam kapıyı açıyorum ve izin veriyorum sessiz bahar güneşinin verandaya dolmasına. Baharın müjdecisi ılık güneşle noktalıyorum yazımı. Şimdi yanaklarımı ellerime yaslayıp şöyle rahat bir uyku çekebilirim verandamda...

Madenci, Ben Bir Kediyim, Gönül, Sanşiro, Üç Köşeli Dünya, Küçük Bey gibi eserleriyle sevdik Natsume Sōseki'yi. Yazarı, yarattığı o kurmaca dünyaların dışında, *Cam Kapının Ardı*'ndan izlemek; içtenliğin, eşsiz hayal gücünün ve güçlü bir kalemin biçimlendirdiği benzersiz bir deneyim!

İlk kelebek neredesin
Neredesiniz kolza çiçekleri
Bu olmalı yalnızlık dedikleri

Natsume Sōseki

Hastalıklarla geçen kısa ömrüne sayısız haiku ve birçok zarif roman sığdıran Japon yazar Natsume Sōseki, modern Japon edebiyatının öncü yazarlarındandır. Sōseki'nin *Cam Kapının Ardı*'nı oluşturan, her biri bağımsız bir öykü gibi ele alınabilecek otuz dokuz yazısı, ölümünden bir yıl önce Asahi gazetesinde tefrika edilmişti.

ISBN 978-605-06-3250-7
9 786050 632507
AFRİCANO

THG
0090030
RZP
0090030 RZP